

Četrtek, 8. januarja 2004, št. 2, leto IX., ISSN 1408-0494, vsak četrtek, cena 550 SIT • 2,35 EUR

DEMOKRACIJA

Dr. Janko Kos

Simbolika slovenskih praznikov

Šokantno zadolževanje države

Mineva leto dni od smrti dr. Jožeta Pučnika, nekdanjega predsednika Demosa in enega glavnih tvorcev slovenske države.

Obletnica velike izgube

TUJINA
(Ne)zrela demokracija na Balkanu

POLITIKA
T.i. tehnični zakon sodijo naj državljani

INTERVJU
Dr. Alenka Šverc Verski pouk cilja na dve področji

Kako hitro je življenje?

Med prvimi operaterji na svetu in kot edini slovenski smo uvedli UMTS (univerzalni Mobilni telekomunikacijski sistem), tretjo generacijo mobilnih telekomunikacij.

Zaradi izpopolnjenega prenosa podatkov (do 384 kb/s) zagotavlja UMTS uporabo vsebinsko bogatih avdio in video storitev ter pošiljanje in sprejemanje multimedijskih vsebin nekajkrat hitreje kot sistem GSM. S tem omogočamo bolj kakovostno uporabo že znanih in razvoj novih storitev. **Mobilnik je tako postal prenosni multimedijski pripomoček**, ki združuje lastnosti telefona, fotoaparata, kamere, interneta, televizije in radia.

Začenjamo novo štetje na področju slovenskih mobilnih telekomunikacij.

Agencija 41, design: LUKS Studio, foto: T. Gregorič, J. Pevšek, Moteni d.o.o., 1337 Ljubljana

Mobitel UMTS

Nova generacija mobilnih telekomunikacij

Trezno v raj

Slovenci smo bili dolga stoletja sestavni del habsburške monarhije, kar je močno vplivalo na oblikovanje naše nacionalne identitete. Šlo je za državno tvorbo, ki je bila umeščena v srednjeevropski prostor. S svojim svetovljanskim glavnim mestom Dunajem je bila monarhija sestavni del takratnih najmodernejših evropskih tokov. S pomladjo narodov leta 1848 je prišlo do velikih sprememb, zahtev posameznih narodov (tudi Slovencev) po večji avtonomiji in suverenosti. Na te nove okoliščine se avstro-ogrska monarhija ni znala ustrezno odzvati, zato je ob koncu prve svetovne vojne razpadla. Slovenci smo takrat veliko pričakovali od združitve z južnoslovanskimi narodi. Ker Država Slovencev, Hrvatov in Srbov ni mogla samostojno obstati, se je bila prisiljena združiti z Karađorđevićevo Srbijo. Postali smo del države, ki je bila centralistična in v kateri se je srednjeevropska kultura soočala z orientalsko, rimokatoliška vera s pravoslavljem in celo z islamom. S tem smo Slovenci na neki način pretrgali popkovino s Srednjo Evropo in se priključili Balkanu. V danem zgodovinskem trenutku je bila Jugoslavija za Slovence očitno edina realna možnost. Za našo samozavest pa je bilo po drugi strani takrat pozitivno, da smo se v jugoslovanski kraljevini znašli v vlogi najrazvitejših in da smo ustanovili slovensko univerzo in še nekatere druge ustanove, ki jih potrebuje vsak dozorel narod. Med drugo svetovno vojno, ko smo bili okupirani, so nam jo močno zagodli komunisti. Zakuhalo so boljševisko revolucijo, ki je prinesla veliko tragedijo slovenskemu narodu. Njene posledice čutimo še danes. Po vojni smo se znašli za železno zaveso v enopartijskem sistemu, ki se je zgledoval po stalinistični Sovjetski zvezi.

Ob demokratičnih spremembah konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja smo upali v demokratizacijo in slovensko osamosvojitve. Veliko upov se je uresničilo, precej jih je ostalo neuresničenih. O tem je pred dnevi v slovenskem "osrednjem časniku" (presenetljivo je objavil celo več razmišljanj drugače mislečih o bližajočem se vstopu Slovenije v Evropsko zvezo) pisal pisatelj Drago Jančar. Opozoril

je na zbornik z naslovom Ura evropske resnice za Slovenijo, v kateri so neravnodušni slovenski intelektualci izčrpno govorili, kaj je v Sloveniji narobe, na katerih področjih še zmeraj tičimo v miselnih in dejanskih vzorcih prejšnjega sistema, ki nikakor ni bil demokracija, pa tudi o tem, kaj bi bilo treba storiti, da bi se uveljavili evropski standardi političnega življenja, tržnega gospodarstva in socialne solidarnosti. Kot pravi Jančar, "debate ni bilo, vsi problemi so ostali na mizi. Nič čudnega ni, da so pogovori pri predsedniku republike, ki pomenijo po letu devetdeset tudi prvi resnejši poskus izmenjave strokovnih pogledov, kulturnega dialoga in iskanja konsenza o naši evropski prihodnosti, v precejšnji meri še zmeraj tudi pogovori o preteklosti. In sedanosti". Jančar ugotavlja, da ura evropske resnice morda prihaja sedaj. Pravi, da se verjetno z vstopom Slovenije v Evropsko zvezo ne bo zgodilo nič dramatičnega, "vsaj nič takega, kot se je dogajalo konec osemdesetih in v začetku devetdesetih, ko je med bobnenjem in treskanjem šel k vragu stari svet". Po njegovem bo to miren in dolgotrajen prehod, četudi bo to Evropa dveh hitrosti, kot se govori v zadnjem času. "Ampak jaz sem prepričan," piše Jančar, "da o tem, kako se bomo mi vozili, poslej ne bodo odločali bruseljski uradniki, ampak zgolj mi sami /.../ ura evropske resnice ne prihaja tako, kot nekateri mislijo, da bodo namreč evropski skrbniki varovali naš tako imenovani nacionalni interes, evropski nadzorniki pa urejali enakopravnost v političnem življenju, pluralne medije, družbeno toleranco, socialno solidarnost. Te reči si bomo že morali urediti sami. In to drugače, kot nam je uspevalo doslej."

Nedvomno se je ob tem mogoče strinjati z drugim uglednim pisateljem Alojzom Rebulo, da je bil vstop Slovenije v združeno Evropo neizogiben, "če se ni hotela obsoditi na nemogočo izolacijo sredi čedalje bolj globaliziranega sveta", pri čemer pa je treba opozoriti, da se pri tem ne smemo vdajati prevelikim iluzijam, kot so jih imeli Slovenci po prvi svetovni vojni pri Wilsonovih točkah, na podlagi katerih naj bi vsak narod sam odločal o svoji usodi, ali pa po drugi svetovni vojni, ko so domobranci naivno verjeli v zahodne zaveznike in se pošteno uštelili.

Bližajoči se vstop Slovenije v Evropsko zvezo je vsekakor velik dosežek za Slovenijo in priložnost za veselje nad doseženim. Je pozitiven premik, na katerega pa moramo gledati trezno in ne naivno in se hkrati zavedati, da sam vstop v EZ še ne bo prinesel raja na zemlji. Izkušnja nesprejete evropske ustavne pogodbe nam namreč kaže, da imajo tudi v združeni Evropi interesi posameznih držav veliko vlogo. Slovenci se bomo morali zato presneto potruditi, da bomo zavarovali svoje interese, hkrati pa poskrbeti, da se bodo uradno sprejeti evropski standardi prelili tudi v slovensko realnost. Metod Berlec

Bližajoči se vstop Slovenije v Evropsko zvezo je vsekakor velik dosežek za Slovenijo in priložnost za veselje nad doseženim. Je pozitiven premik, na katerega pa moramo gledati trezno in ne naivno.

9 Simbolika slovenskih praznikov

Prazniki, ki v Sloveniji veljajo za državne ali so po zakonu dela prosti dnevi, imajo svoj vsakdanji pa tudi globlji pomen.

11 Strokovnost nad politiko?

12 Leto velike izgube

Dvanajstega januarja bo minilo natanko leto dni, odkar je Slovenijo pretresla tragična novica, da je v 71. letu v Nemčiji za posledicami srčnega infarkta umrl dr. Jože Pučnik. Tako njegovi prijatelji, znanci in zavezniki kot tudi njegovi politični nasprotniki so si bili enotni, da je umrl človek velikega formata.

16 Zakon sodijo naj državljani

Bo usoda t. i. tehničnega zakona v rokah suverena nosilca oblasti – v rokah državljanov Slovenije? Izkazalo se je, da nimamo takšne izvršilne oblasti, ki bi bila sposobna rešiti vprašanje poprave morebitnih krivic t. i. izbrisanim, da pa imamo ustavno sodišče, ki zelo rado prehaja s pravnega na politično področje in s tem zakonodajalcu narekuje sprejemanje odločitev.

18 Superposli za posameznike

20 Šokantno zadolževanje države

22 Nikoli dokončana zgodba

31 (Ne)zrela demokracija

Po naključju so ob koncu minulega leta z razmikom dobrega meseca volili nov parlament najprej na Hrvaškem, 23. novembra, nato pa še v Srbiji, 28. decembra. Posebno v naših medijih smo lahko zasledili iskanje vzporednic glede volilnih izidov. V resnici pa nam prav primerjava volilnih izidov pokaže velike razlike med državama.

34 Verski pouk cilja na dve področji

Pogovor z dr. Alenko Šverc

Verski pouk cilja na dve področji. Prvo je spoznavanje krščanske kulture, njene simbolike ter navzočnosti v kulturi in umetnosti. Drugo ciljno področje verskega pouka pa so eksistencialna vprašanja. Vsak človek si postavlja vprašanja, kot so: kdo sem, kam grem, zakaj trpim, zakaj sem takšen, zakaj bolezen. Religije ponujajo odgovor na ta vprašanja.

46 Zločin brez kazni

56 Za zdaj nobenih čudežev

Tudi letos bo v NBA naslov očitno ostal na zahodu, kjer se igra občutno boljša košarka, kar velja predvsem za fazo napada.

Demokracija, p.p. 4315, SI - 1001 Ljubljana, obzorja@siol.net; telefon: 01-434-54-48 (uredništvo), 01-434-54-63 (tajništvo); faks: 01-434-54-62

Glavni in odgovorni urednik: Metod Berlec; tehnični urednik: Bojan Jovan; novinarji: Vida Kocjan, Denis Vengust, Mihaela Praprotnik, Monika Maljevič, Barbara Kavtičnik, Gašper Blažič, Aleš Kocjan, Gijle Vishaj, Ivo Žajdela; kolumnisti: dr. Janez Juhant, dr. Janez Jerovšek, dr. Matej Makarovič, dr. Janko Kos, mag. Andrej Aplenc, dr. Peter Starič, dr. Ljubo Sirc, Esad Babačić; stalni zunanji sodelavci: Esad Babačić, Igor Gošte, Miran Mihelič, Peter Colnar, Lovro Kastelic, Vera Ban (p.p. 1716); lektoriranje: Joža Gruden; skeniranje: Matej Šoper; prelom: Tone Tehovnik, Matej Šoper; realizacija: Nova orbita, d.o.o.; fotografija: Dane Kostrič (urednik), Reuters; tisk: Florjancić tisk, d.o.o., Maribor; datum natisa: dan pred izidom; izhaja vsak četrtek; cena 550 tolarjev; izdaja: Nova obzorja, d.o.o.; direktor: Božo Predalič; naklada: 10.800 izvodov; TRR: 24200-9004125033, Krekova banka d. d. Maribor, poštnina plačana pri pošti 1102. Fotografija na naslovnici: Dane Kostrič

Nenaročenih člankov in fotografij ne plačujemo in ne vračamo.

Na podlagi zakona o davku na dodano vrednost (Ur. l. RS, št. 89/98) sodi tednik *Demokracija* med proizvode, za katere se obračunava davek na dodano vrednost po stopnji 8,5 %.

Naročniški oddelek: obzorja.narocnine@siol.net; Naročniki prejmejo položnico s prvo revijo v mesecu. Odjave sprejemamo pisno do 15. v mesecu za veljavnostjo prvega v naslednjem mesecu. Letna naročnina za tujino znaša 230 evrov oziroma 240 ameriških dolarjev.

Obdržati dober sloves

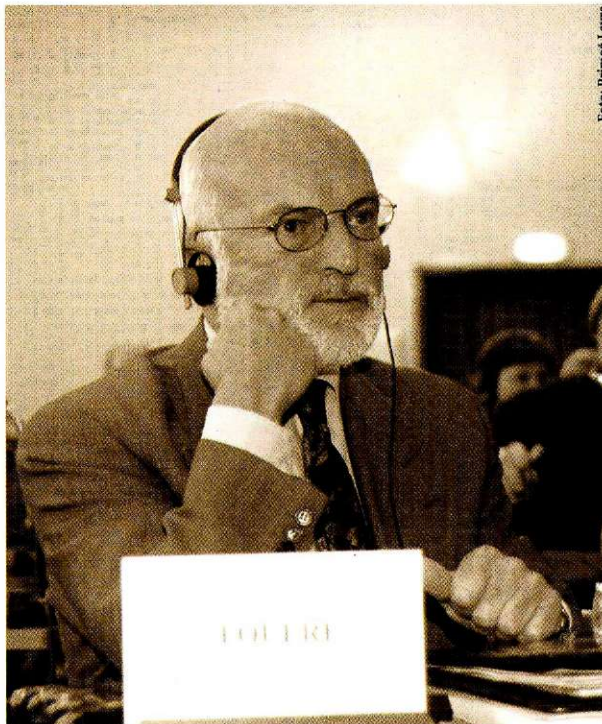

Foto: Primoz Lavec

Pogovarjali smo se z Ircem Erwanom Fouerejem, vodjem delegacije EU v Sloveniji.

Kako komentirate težave pri sprejemanju evropske ustave?

Čeprav nas je neuspeh medvladne konference v Bruslju razočaral, pri tem ne smemo pozabiti na vse tisto, o čemer se je evropskim voditeljem vseeno uspelo dogovoriti. Prav tako ne smemo pozabiti na besedilo osnutka evropske ustave, ki je bilo sprejeto ob koncu Konvencije o prihodnosti Evrope. Ta dokument predstavlja vrhunec širokega posvetovalnega procesa, ki je potekal po vsej Evropi. Čeprav besedilo osnutka še zdaleč ni popolno, pa je eno pomembno načelo, ki ga vsebuje, dobilo soglasno podporo: razširjena Evropa za učinkovito delovanje nujno potrebuje ustavo. Kratek čas, namenjen medvladni konferenci, ne sme predstavljati prisile za dogovor med voditelji. Pomembneje je doseči politično voljo za dosego takšnega dogovora, ki bo sprejet čim širše in bo ohranil občutljivo institucionalno ravnotežje med velikimi in manjšimi državami. Zdaj bo morala Irska kot predsedujoča Evropski uniji prevzeti ta izziv. Majhna država, geografsko z obrobja Evrope, ima za sabo že pet uspešnih predsedovanj, zato ni razloga, da ji pri tem ne bi uspelo.

Kakšna je vaša ocena priprav Slovenije na vstop v EU? Na kaj moramo biti pozorni v tem kratkem, a ključnem obdobju, ki nas loči od polnopravnega članstva?

Redna poročila o napredku držav kandidat, ki jih je v preteklih letih objavljala evropska komisija, in poročila o pripravljenosti držav pristopnic, ki ga je komisija objavila letos novembra, so vsakokrat uvrstila Slovenijo med boljše, če ne celo najboljše pripravljene države. To prizna-

nje je nagrada za trdo in predano delo vseh, ki so bili vpleteni v priprave, še posebej za vladno službo za evropske zadeve, državni zbor, podjetja in civilno družbo. To je bilo skupno prizadevanje, ki je okrepilo načelo partnerstva v Sloveniji – zblížalo je torej vlado, poslovni svet, parlament in civilno družbo, ki so si skupaj prizadevali za skupni cilj. Slovenijo v tednih pred njenim vstopom v EU čaka še en ključni izziv: zagotoviti bo morala administrativne in kadrovske pogoje za dostop do sredstev strukturne in kohezijske pomoči in njihovo učinkovito porabo. Slovenija je že do zdaj dokazala, da je sposobna zagotoviti visoko absorpcijo evropskih sredstev. Ta dobri sloves mora zdaj obdržati. Drugi, dolgoročnejši izziv pa je povečati sredstva za raziskovanje in tehnološke inovacije. To je ključnega pomena za pridobivanje sredstev iz evropskih raziskovalnih programov pa tudi za dvig konkurenčnosti majhnih in srednje velikih podjetij. Hitro delovanje na tem področju bo tisti dejavnik, ki bo zagotovil Sloveniji vodilno mesto v Evropi in preprečil nevarnost njenega nazadovanja.

Lahko v čem primerjate Irsko in Slovenijo?

Največja podobnost je v keltskih koreninah, ki jih imata oba naroda, in v razgibani zgodovini. To, da smo bili izpostavljeni tako veliko zunanjim vplivom, je s sabo prineslo visoko vrednotenje kulturne raznolikosti, ki mora ostati v središču evropskega združevalnega procesa. Tako kot Slovenci smo tudi Irci pred pridružitvijo evropski družini nekoliko podcenjevali svoje sposobnosti. A nesamozavest je hitro nadomestil nov optimizem, ki je Irsko pripeljal tja, kjer je danes. Slovenija bo, če bo znala igrati na svoje karte in bo ohranila močno politično odločenost, prav tako uspešna.

Mitja Volčansek

Identiteta
(Stran 8)

Dolenjec, ki ne pije
cvička
(Stran 10)

Maistrovo leto
(Stran 15)

Sporni kandidat
(Stran 24)

Ljudska volja proti
arogantni oblasti?
(Stran 25)

Kdo davi občine?
(Stran 26)

Vatikan potrdil čudež
(Stran 29)

Nazaj v domovino
(Stran 30)

Daljevo leto
(Stran 38)

Elizabeta je zagreta
(Stran 40)

Črni Kamnitnik
(Stran 42)

Prstan: tretjič in zadnjič
(Stran 48)

Prašnikar v nevarnosti
(Stran 55)

Ema 2004
(Stran 48)

Bleščeče leto
(Stran 60)

Prvi zahodnonemški
kancler
(Stran 62)

Pušelj sprenevedanja
(Stran 65)

Danes cenzurirajo nekoč cenzurirani

Na tedniku Mladina, ki je nekdanj veljal za alfo in omego slovenskega novinarstva, v zadnjih letih pa se je spremenil v politični pamflet, so svoje bralce za novo leto obdarili z zanimivim darilom. Po novem namreč vse odzive bralcev, ki jih le-ti pošljejo na njihove spletne strani, enkrat tedensko pregledajo in nato objavijo le tiste, ki se uredništvu zdijo primerni. Kdo bi si mislil, da bodo bralci Mladine dočakali tisto, česar je bila konec osemdesetih deležna Mladina sama – cenzuro!

Borovničke

Rop je na novoletno jutro sedel v dnevni sobi in užival ob gledanju lastnih intervjujev in novoletnega nagovora. Še posebno mu je bila všeč popolna prevlada nad neukimi novinarkami, ki so ga neprestano spraševale nekaj, česar jim sploh ni odobril. Ena je bila celo tako nespoodobna, da jo je bil prisiljen brcniti pod mizo, česar kamera seveda ni smela zabeležiti. Brezsravnica ga je trikrat vprašala, kako je s korupcijo v vladi in stranki, pa ji je že prvič lepo povedal, da so zeljne glave na Gorickem kljub suši prav lepo zaobljene. Krava zmešana. Drugič bom sam sebi postavljaj vprašanja, je odločil.

Nato je primerjal svoj nagovor z Drnovškovim in bil še bolj zadovoljen. Nedvomno je bilo njegovo stikanje prstov med govorom (verjetno gre za kakšno posebno obliko pretakanja pozitivne energije) mnogo odločnejše in natančnejše kot pri Drnovšku. Zdelo se mu je tudi, da mu je uspelo tokrat prvič celo z nekaj več besedami povedati bistveno manj od Drnovška. Očitno je učenec že presegel učitelja, je menil.

Po dveh urah poslušanja samega sebe pa ga je nenadoma prešinilo: kako je ta tip neznosno težak in vase zagledan. Spoznanje je bilo šokantno. Nujno si je zaželel popiti nekaj konkretnega. Ker pa so prejšnjo noč uničili vse, kar je bilo tekočega, proti jutru je hotel Anderlič popiti celo živo srebro iz termometra, je bil prisiljen oditi v mesto. Na železniški postaji je končno našel odprto lokal in naročil konjak. Natakara ga je podučil, da pred deseto ne bo nič, in mu ponudil borovničke. 14,99 odstotka alkohola bo moralo zadostovati do desetih. "Zakon je zakon," mu je natakara ravnodušno pojasnil. Rop je preklel Kebra in njegov zakon in si naročil celo steklenico. V na pol opojni kapljici je utapljal razočaranje nad samim sabo, nato pa si je od natakara sposodil papir in svinčnik in ob pogledu na neprespance klošarje začel pisati nagovor ljudstvu.

"Drage Slovenke in Slovenci. Najprej se vam opravičujem, ker sem vas v novoletnem nagovoru degradiral v državljane in vas tako nehote izenačil z izbrisanimi. Zapomnite si za vedno, na Slovenskem smo bili, smo in bomo mi gospodar. Kot drugo sem spoznal, da kot tak nisem sposoben voditi vlade, zato nepreklicno odstopam. Da pa vam dokazem, da sem z dušo in telesom Slovenec, bom poleg tega, da sem se napil, storil še samomor." Nato je požrl kapsulo strupa. Toda kapsula ni mogla dol, ker so prav v tistem trenutku borovničke šle gor. Nato je utrujen zaspal.

"Gospod predsednik, kakšna čast, da ste praznovali z nami," so ga zbudile besede klošarja. Rop je v trenutku zmečkal govor, sklical novinarje in se naslednji dan naslajal ob naslovu Predsednik Rop preživel noč z brezdomci.

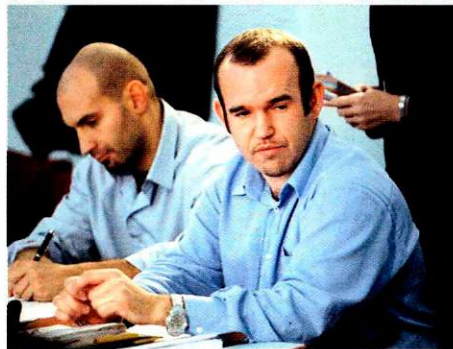
Aleksander Škorc

diktafon

"Desnica lahko v tem trenutku verjetno računata na dokaj močan izbruh ksenofobije, prek tega pa na vsaj nekoliko povečano količino glasov na letošnji volitvah.

(Nekdanjega urednika Sobotne priloge Dela Janaka Lorencija skrbi, da bi desnosredinske stranke pridobile glasove zaradi razprav o t. i. izbrisanih. Ne vpraša pa se, kdo je kriv za povsem neprimeren tehnični zakon o t. i. izbrisanih.)

"Upam, da bodo državljani na referendumu 22. februarja razkrili te maske in da referendumskega rezultata ne boste izničili z izgovorom, da je bil izveden na pustno nedeljo."

(Poslanec SMS Igor Štemberger si ne želi, da bi volilci na volišča pri referendumu o "izbrisanih" prihajali v maskah.)

"Iztoka Čopa!"

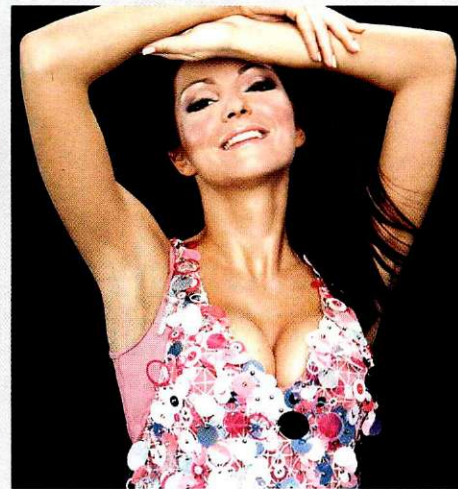
(Veslač Iztok Čop že ve, katerega veslača in veslaško posadko bi kupil, če bi imel veliko denarja.)

"Zbadanje nasprotnika je sestavni del igre in mi kar ugaja."

(Košarkar Krke Marko Antonijevič ima tudi sredi tekme dolg jezik.)

"Kristus je vodo spremenil v vino, a mu ni nihče očital, da je podpiral alkoholizem."

(Enologinja dr. Slavica Šikovec zna zavrniti Kebraovo prohibicijo tudi s teološkimi argumenti.)

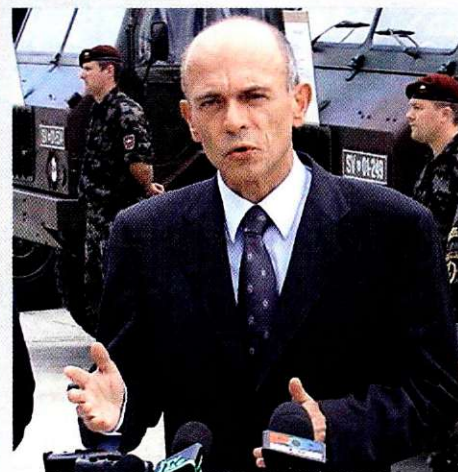

"Skoraj zagotovo me ne boste srečali pri oblačilih."

(Natalija Verboten se ne prepušča nakupovalni mrzlici, še zlasti ne tisti v trgovini s tekstilom, saj ima svojo stilistko.)

"Barbara mi vedno pravi, da bom, tudi če bom na smrtni postelji in bo kdo prišel mimo in rekel, da bo jutri žur, takoj vstal."

(Zoran Predin se ne bo vdal niti na smrtni postelji.)

"Ne, prav nič se mi ne toži po takšni oblasti."

(Janez Drnovšek prav nič ne pogrša časov, ko je bil predsednik vlade, zato uživa na položaju predsednika države, kot bi bil na dopustu.)

"Čas pred novim letom je ena sama muka, en sam stres."

(Novinarka Ranka Ivelja se pred novoletnimi prazniki ne počuti prav zdravo. Še dobro, da so prazniki že mimo.)

Na poti v reorganizacijo

Kljub opozorilom stroke in politikov iz vrst opozicije je vlada tik pred silvestrovim potrdila nov statut državne Družbe za avtoceste RS (DARS). Po tej spremembi se bo Dars preoblikoval v navadno delniško družbo, pripojil pa si bo tudi Podjetje za vzdrževanje avtocest. Vlada je spremembo statuta potrdila na podlagi zakona o preoblikovanju podjetja, ki je bil v parlamentu konec leta sprejet po hitrem postopku. V obrazložitvi zakona je bilo takrat napisano, da je "hitrost" potrebna zato, da se preprečijo težko popravljive posledice za delovanje države. Poslanci iz vrst

vladajoče koalicije so tem besedam seveda sledili in potrdili vse, kar je od njih "zahtevala" vlada. Janez Črničev, poznavalec avtocestnega programa, je konec novembra v pogovoru za naš tednik dejal, da osebno prav nič ne verjame, da bo po preoblikovanju Darsa vse drugače. Izrecno pa tudi nasprotuje vstopu zasebnega kapitala v novo družbo. Le malokdo ve, da so v stari lupini Darsa – podobno kot v nekdanji Ljubljanski banki – ostali dolgovi, ki jih bomo morali na koncu poravnati davkoplačevalci. Zdaj je, kar je, po novem ima Dars poleg tega, da v imenu države skrbi za organiziranje in vodenje graditve avtocest, tudi koncesijo za njihovo upravljanje in vzdrževanje. Spremenjeni statut pa pomeni tudi spremembe v organizaciji in delovanju družbe nasploh. Pomembna novost je še to, da bo Dars za potrebe financiranja graditve avtocest izdajal obveznice. Že letos naj bi jih izdal za 11 milijard tolarjev, po mnenju nekaterih strokovnjakov, ki so kritični do tovrstne "preobrazbe" državne družbe, pa naj bi to pomenilo začetek privatizacije te ustanove. Poleg tega

naj bi se Dars s preoblikovanjem izognil nadzoru revizorjev računskega sodišča. Spomnimo, da so ti v preteklih letih pri tovrstnih pregledih našli veliko napak, o katerih so se kresala mnenja, vrednost graditve avtocestnega križa pa se je z začetne ene milijarde evrov povzpela na neverjetnih 13,9 milijarde. Posojila za avtoceste bomo odplačevali do leta 2033 ali celo 2040. V. K.

Eldeesove politične čistke

Zamenjava Matjaža Čačoviča, zdaj že nekdanjega predsednika uprave uspešne družbe Droga iz Portoroža, je zbudila marsikoga v državi. Upri so se ji tako zaposleni v Drogi kot tudi sindikati, prvič pa se je do tega opredelilo tudi Združenje Manager. Vsi so Čačoviča podprli, vendar je roka nadzornega sveta bistveno močnejša. Nadzorni svet, vodi ga dr. Bogomir Kovač, nekdanji kandidat za predsednika države s podporo LDS, nekdanji predavatelj na kumrovški politični šoli in zdajšnji gospodarsko-finančni komentator, je odločbo o zamenjavi Čačoviču poslal kar v bolniško posteljo. Razlog za to naj bi bila menda "odločitev predsednika uprave za nameravani prodor prodaje paštet na indonezijski trg, saj Indoneziji raje jedo riž kot kruh". Pri tem ga niso prepričale niti besede, da raziskave kažejo, da desetina Indonezijcev raje kot po rižu posega po kruhu. Desetina pa v tem primeru pomeni 23 milijonov ljudi, kar je toliko prebivalcev, kot če bi združili 11 Slovenij. Tisti, ki bolje poznajo stvari, pa pravijo, da je bil izvirni Čačovičev greh v tem, da je na mestu vodje za indonezijski trg zaposlil Andraža Vehovarja, nekdanjega poklicnega in zdaj nepoklicnega tajnika SLS. S tem naj bi v Drogo spustil ljudsko stranko, kar je nezasliščan greh. To, da je predsednik nadzornega sveta član LDS, pa tako ali tako nič ne pomeni. Poleg tega verjetno niso nepomembne niti govornice o nameravanem prevzemu Droge s strani enega od tujih kupcev. Po stari slovenski praksi bo novi predsednik uprave pri prevzemu s strani tujega partnerja (morda celo sovražnem!) kooperativnejši od "starega". Podobno, kot bo kooperativnejši

modrosti tedna

"To, čemur smo priča pri nas (glede statusa verskega pouka, op. ur.), je strupen laicistični liberalizem, čeprav ga skušajo njegovi nosilci in zagovorniki prikriti z devetimi tančicami. Toda kakorkoli že, uveljavljanje temeljnih človekovih in starševskih pravic ne more in ne sme biti odvisno od pogledov, nazorov in stališč vsakokratne večine v državnem zboru, vladajoče politične garniture ali personalne sestave ustavnega sodišča."

(Psiholog dr. Hubert Požarnik)

"V intervjuju na TV SLO je predsednik vlade odgovarjal na vprašanja odgovorne urednice Tanje Starič. Doživeli smo redko viden pogovor, v katerem smo opazovali agonijo urednice, ki ni uspela gozdu postaviti vprašanja. 'Ampak dovolite, da zdaj jaz povem!' jo je zabijal premier Anton Rop in potem razpredal misli, dokler se sam v sebi ni odločil, da je do konca povedal tisto, kar se je že pred intervjujem namenil povedati. Vprašajmo se samo, kako bi bil videti dialog, ki ga ne bi prenašale teve kamere. In lahko samo ugibamo, po kateri paraboli bi po njegovi pisarni leteli stoli in fikusi, če bi se mu podrejeni uprli!"

(Sociolog dr. Bernard Nežmah)

Bomba v evropskem parlamentu

Od konca minulega leta prihajajo na naslove visokih evropskih uradnikov in institucij pisemske bombe. Ena je bila naslovljena na predsednika evropske komisije Romana Prodiya, saj sta pred njegovim domom eksplodirali dve manjši bombi, le nekaj dni za tem pa je bila na njegovo ženo naslovljena pošiljka s knjigo, v kateri je bil skrit eksploziv. Prav tako so bila sumljiva pisma naslovljena na predsednika Evropske centralne banke Jean-Clauda Tricheta, na sedež policije Euro-pol, kjer so jo deaktivirale posebne enote nizozemske vojske, in na tožilstvo Eurojust, kjer se je prav tako izkazalo, da je šlo za eksplozivno snov. Pred nekaj dnevi pa je počilo tudi v evropskem parlamentu, natančneje v pisarni Hansa Gerta Pötteringa, vodje poslanske skupine Evropske ljudske stranke (EPP), največje stranke v evropskem parlamentu. Po besedah tiskovnega predstavnika EPP je pismo odprla Pötteringova tajnica. Pismo je

tudi pri dodelitvi poslov podjetju, ki ga vodi žena predsednika nadzornega sveta. Kovač in LDS že vesta, kako se stvarjem streže. V. K.

bilo opremljeno z nalepko o "občutljivi vsebini", v eksploziji pa je bilo uničeno. Varnostne službe evropskega parlamenta so takoj začele s poostrenim nadzorom, začela pa se je tudi preiskava dogodka. Za zdaj je znano samo to, da so vse omenjene pisemske bombe prispele iz Bologne, zato italijanska policija sumi, naj bi bile zanje odgovorne nekatere italijanske anarhistične skupine, njihov namen pa naj bi bil le širiti paniko in ne morda resno poškodovati ali ubiti katerega izmed visokih evropskih predstavnikov, na katere so bile pošiljke naslovljene. Kakor koli že, previdnost ne bo odveč. M. P.

V razmislek

Minuli torek se je začelo zbiranje podpisov v podporo referendumu o graditvi džamije. Velikost objekta, ki bi s svojo kolosalnostjo prekosil ne samo vse slovenske cerkve, temveč celo večino nakupovalnih središč, je eden glavnih razlogov za nasprotovanje njegovi graditvi. Ne moremo namreč kar tako dovoliti, da bi nekdo po naši deželi napenjal mišice s postavljanjem objektov, ki bodo že s svojo zunanostjo izpričevali, da na svoji zemlji nismo več gospodar. Čeprav je nesprejemljiva že graditev prve, ljubljanske, džamije, se nikakor ne kaže slepiti – ko bo postavljena ta, bodo slovenski muslimani zahtevali nove in nove. Slovenski mufti je to že nakazal v začetku preteklega leta, vendar je nato zaradi ogorčenja javnosti idejo za nekaj časa pospravil v predal. Toda ko bo prvi cilj dosežen, ne bo več razloga, da ne bi islamska skupnost zahtevala še drugega, in to ne samo džamij, ampak še verjetno marsičesa. Samo ozrmo se v Francijo ali katero izmed drugih evropskih držav, kjer prebivalci muslimanske veroizpovedi postavljajo vedno nove zahteve (od nošenja muslimanskih rut v šolah do razglasitve muslimanskih praznikov za dela proste dni). Ne

Džamija v središču Slovenije bo predvsem utrjevala islamsko kulturo v naši državi.

preseneča, da se avtohtoni prebivalci marsikje počutijo tujce v svoji deželi. Si želimo, da bi se to zgodilo tudi nam, po vseh rodovih Slovencev, ki so se bojevali in umirali do dokončne osamosvojitve Slovenije?! Se je bilo vredno bojevati za kaj takega?

Največji problem džamije pa ni v njeni izzivalni velikosti, temveč v utrjevanju in širjenju islamske kulture, ki je neavtohtona v našem prostoru. Ne želim biti narobe razumljen – besedilo pričujočega komentarja nika-

kor ni naperjeno proti v Sloveniji živečim muslimanom. Prepričan sem, da so povečini zgledni in pošteni državljani. Nedvomno imajo pravico do svobodnega in nemotenega izvajanja svoje veroizpovedi. Toda zaradi tega ne moremo žrtvovati vitalnih interesov slovenskega naroda. Zadeve so namreč povsem jasne. Rodnost v Sloveniji je že katastrofalno nizka in vodi v izumiranje naroda. Pri v drža-

vo priseljenih prebivalcih (še posebej to velja za muslimane) je stopnja rodnosti višja kot pri Slovencih, poleg tega je zaradi staranja prebivalstva in premajhnega števila rojstev v prihodnosti neizogibno pričakovati nove vale naseljevanja. Preprosta matematična logika pove, da bomo Slovenci pri nadaljevanju takšnih trendov prej ali slej postali manjšina v lastni državi. Delno se je mogoče proti temu bojevati z aktivnim spodbujanjem rojevanja otrok, česar se ni resneje lotil še nihče. Toda v vsakem primeru moramo čim večji del priseljenih prebivalcev poskušati vključiti v naš način življenja, v našo kulturo, jih posloveniti. In džamija, ki bo precej več kot samo versko središče, saj jo že po-

budniki graditve naslavlja jo z islamskim kulturnim centrom, prav gotovo ne bo pripomogla k stapljanju priseljenega prebivalstva z avtohtonim, temveč bo predvsem utrjevala islamsko kulturo v naši državi.

Zato močno upam, da bodo vse domoljubne Ljubljankanke in Ljubljancani ne glede na politično, versko ali nacionalno pripadnost oddali svoj podpis in podprli razpis referendumu o džamiji.

Denis Vengust

Leto 2004 je tudi leto vstopa Slovenije v Evropsko zvezo, zato niti ni čudno, da nas časopisi v zadnjem času zasipajo z različnimi članki o vprašanju slovenske nacionalne identitete. Odpiranje tovrstnih vprašanj je seveda na mestu, saj se bo Slovenija le stežka upirala tokovom globalizacije. Drugo vprašanje pa je seveda, kaj je (do)sedanja oblast storila za boljšo nacionalno identiteto, kajti jasno je, da

Glavni razlog je predvsem v šolstvu, ki otrok praktično ne vzgaja v duhu domoljubja.

ne gre le za prepoznavnost Slovenije, temveč predvsem za lastno zavedanje nacionalne pripadnosti.

Morda se bo kdo vprašal, kaj ima nacionalna identiteta opraviti s strpnostjo. Zadnji dogodki v zvezi z "izbrisanimi" in džamijo kažejo, da je teh povezav kar nekaj. O strpnosti do manjšin se že nekaj let govori, a večjega napredka ni – nestrpnost je v Sloveniji še vedno velik problem (sem je treba prišteti tudi nestrpnost do Cerkev in ljudi drugačnega političnega prepričanja), strpnost pa je nekakšna floskula, s katero se kitijo mnogi dušebrižniki. Problem ni samo v tem, da so tisti, ki tako radi prisegajo na strpnost, dostikrat sami nestrpni, problem je tudi v na-

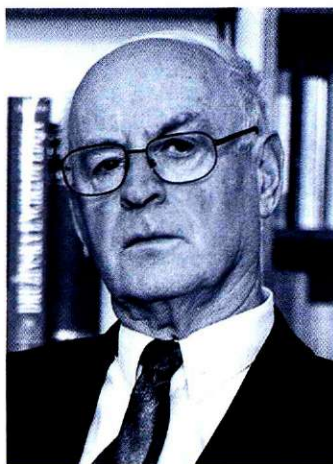
cionalni identiteti, ki zlasti pri mladih rodovih vidno šepa. Glavni razlog je predvsem v šolstvu, ki otrok praktično ne vzgaja v duhu domoljubja. Domovinska vzgoja je namreč za slovenske psevdoliberalce nekaj zastarelega, anahronističnega in preživetega. Ko je zgodaj poleti leta 2000 takratni minister za šolstvo Lovro Šturm želel vnesti v šolo več državljskega in nacionalnega ponosa z uvedbo petja slovenske himne ob koncu šolskega leta, so se mu

Identiteta

naši "liberalni" mediji posmehovali. Posledice razkroja nacionalne identitete pa so pri mladih rodovih čedalje vidnejše – mnogi mladi niti ne poznajo več slovenske zastave in himne, nacionalni ponos je nekaj, česar se je treba sramovati (razen morda ob kakšni nogometni tekmi), vse, kar je tuje, je "fensi", je več vredno, četudi gre za uvožene praznike, kot je na primer noč čarovnic.

Kot pravi dr. Marko Kremžar v Sobotni prilogi časnika Delo, imamo Slovenci globoke in plemenite korenine, a se včasih vedemo, kot da bi se jih sramovali. "Če namreč sami ne poznamo svojih korenin, naša prepoznavnost ne bo imela večje teže kot katerakoli blagovna znamka," trdi dr. Kremžar. V teh besedah bi lahko našli tudi ključ do reševanja problema (med)nacionalne nestrpnosti. Nobenega dvoma ni, da je to predvsem posledica oslABLJENE nacionalne identitete, šibko identiteto pa mnogi kompenzirajo z nestrpnostjo do drug(a)cnih. Seveda pa v zadevi "izbrisani" še zdaleč ne gre samo za nestrpnost. A Matevž Krivic ima vsekakor prav, ko pravi, da največjo odgovornost za nestrpnost nosi oblast. Mi lahko dodamo, da ne samo zaradi "izbrisanih", ampak tudi zaradi mačehovskega odnosa do zdrave nacionalno-domoljubne vzgoje. Minister Gaber pa nič.

Gašper Blažič

Dr. Janko Kos

Prazniki, ki v Sloveniji veljajo za državne ali so po zakonu dela prosti dnevi, imajo svoj vsakdanji pa tudi globlji, simboličen pomen. Večini Slovencev so priložnost za počitek, nedelo, zabavo. Večina tistih, ki se imajo za kristjane, praznuje na primeren način verske proste dneve. Slabše se godi državnim praznikom, kot so dan upora proti okupatorju, dan državnosti, dan samostojnosti. In tu je še dan reformacije, ki ga večina katoliških Slovencev pa tudi načelnih ateistov komajda praznuje drugače kot z nedelom.

Simbolika slovenskih praznikov

Za državne praznike mnogi slovenski državljani ne izobešajo zastav, bolj kot javnost jih zanima zasebnost. To jim je ostalo iz komunističnega časa, ko so iz javnega življenja, prepreženega z ideologijo, njenimi ustanovami in simboli, bežali v zasebnost. S tem nadaljujejo v samostojni pokomunistični državi.

Toda slovenski prazniki imajo poleg vsakdanjega koristnega tudi simboličen pomen, in ta je vprašljiv. Njihov nastanek sega v prva poosamosvojitvena leta, ko se je stari komunistični prazniški koledar moral nadomestiti z novim demokratičnim. Ta nosi na sebi jasna znamenja zgodovinskega kompromisa med "stari" in "novim". Spet so bili priznani verski prazniki, ki jih je komunistična oblast izbrisala. Resda so se vrnil v manjšem obsegu kot drugje po Evropi, praznični so postali samo božični in velikonočni dnevi; katoliški večini je bil podeljen še praznik Marijinega vnebovzeta, protestantski manjšini dan reformacije. Nekaj državnih praznikov je bilo odpravljenih, še več preimenovanih ali predstavljanih na drug dan. Ostal je Prešernov dan kot slovenski kulturni praznik iz leta 1948. Pomislek, zakaj proslavljati pesnikovo smrt, ne pa njegovega rojstva, se zdi upravičen. Ali bi Nemci proslavljali Goethejevo smrt, Angleži Shakespearovo? Ostal je prvi maj, vendar ne kot dan prvotnega "razrednega boja", ampak kot "praznik dela"; tako so ga prekrstili v socializmu, ko so vsi morali biti "delavci", kot da delavskega razreda kmalu ne bo več. In zdaj? Gre za proslavljanje "dela" kot nasprotja "kapitalu"? Ali naj se proslavlja "delo" poprek in počez? Ostal je praznik OF, preimenovan v praznik "odpora proti okupatorju". Toda državni praznik je lahko samo dogodek, ki še zmeraj določa obstoj in življenje države – v Franciji je to 14. julij, v ZDA 4. julij, v SZ je bil tak praznik

spomina na oktobrsko revolucijo, s koncem SZ je bilo tega praznika konec. Kdor vidi v NOB in revoluciji začetek samostojne slovenske države, ga bo sprejel, kdor tega ne vidi, mu bo ta praznik odveč. Morda bi ga smeli preimenovati v dan "žrtev vojne in revolucije", s tem bi dobil trajnejšo vsebino. Če naj bo praznik slovenske državnosti, je nepotreben, tak praznik je zdaj postavljen na 25. junij. In spet smo praznik s tem imenom imeli že v komunizmu, ko naj bi od leta 1989 praznovali 3. oktober kot spomin na "kočevski zbor". Morda je bil to prvi poskus, da bi za začetek slovenske državne samostojnosti obveljal partizansko-revolucijski čas. Zgodovinski kompromis je terjal, da se je dan državnosti premaknil v konec junija, ko je bila dejansko razglašena slovenska neodvisnost. Poleg tega pa je zdaj še 26. december razglašen za dan samostojnosti – kot da bi slovenska neodvisnost lahko obstajala pred državnostjo, in narobe. In tako premoremo Slovenci na pragu tretjega tisočletja tri državne praznike, ki pomenijo isto stvar. Inflacija državnih ustanovitvenih praznikov je sad zgodovinskega kompromisa ob še neporavnanih ideoloških računih. To pa je eden od razlogov za brezbržnost državljanov do stvari, ki se jim

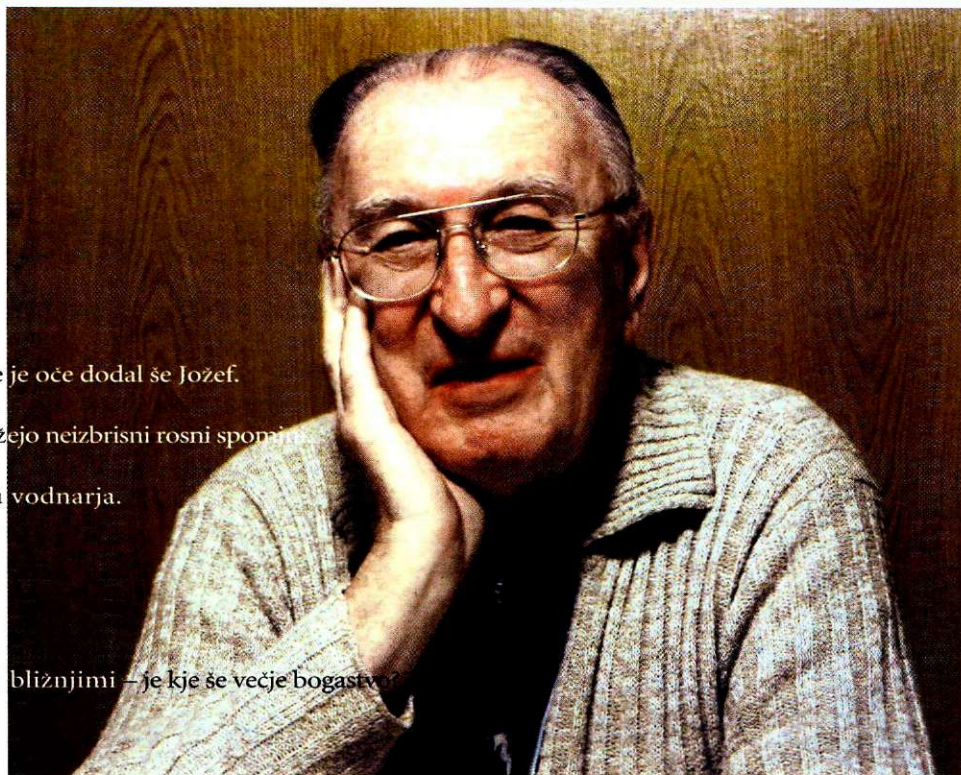
In tu se imata katoliški in protestantski del Evrope, morda pa tudi Slovenije, marsikaj naučiti drug od drugega. Tudi s pomočjo praznikov. Simbolika teh prazničnih dni mora dobiti stvarno vsebino, da bo ušla zmeda naših zgodovinskih časov.

ponuja s tako številnimi praznovanji. Veliki državni praznik je lahko en sam – kot v Franciji ali ZDA.

Zgodovinski kompromis je botroval celo verskim praznikom, ki jih je država priznala za dela proste dneve. Vsi sveti so ostali dan "spomina na mrtve", za kar so jih imenovali leta 1959. Ob božiču in veliki noči so katolični dobili še dela prost praznik Marijinega vnebovzeta, protes-

tanti dan reformacije kot spomin na Lutrovo dejanje v letu 1517. Dan reformacije je po tradiciji cerkven, vendar ne zakonsko določen praznik v nemških "deželah" z večinskim protestantskim prebivalstvom, na Bavarskem za okoliše, kjer prevladujejo protestanti. Na Slovenskem so ga, kot nam zatrjuje Enciklopedija Slovenije, prvič uvedli nemški okupatorji; komunisti so ga izbrisali, demokratična Slovenija ga je obnovila z zakonsko potrditvijo. Kot oddolžitev današnji protestantski manjšini? Kot pravično priznanje Trubarju, ki je utemeljil slovenski knjižni jezik in slovstvo, s tem pa omogočil nastanek slovenskega naroda? Zato bi se moral imenovati Trubarjev dan, da bi ga lahko vsi Slovenci praznovali kot dan slovenskega naroda, evangeličani pa še kot dan reformacije. Tak, kakršen je, se zdi sad kompromisa s staro komunistično ideologijo, ki ji je bilo luteranstvo 16. stoletja od Kardelja naprej "napredno" razredno gibanje, ne pa verska stvar. In tako proslavlja ta praznik predvsem Slovensko protestantsko društvo, v katerem ni videti pristnih sil protestantskega krščanstva. To pa je velika škoda. Prav ta dan bi moral biti tudi dan dialoga med slovenskim katolištvom in protestanti, dan premisleka o tem, kaj je bilo

tridentinsko katolištvo in kaj današnje, kaj je bilo luteranstvo 16. stoletja in kaj moderno protestanstvo po Barthu, Bultmannu in Tillichu. In tu se imata katoliški in protestantski del Evrope, morda pa tudi Slovenije, marsikaj naučiti drug od drugega. Tudi s pomočjo praznikov. Simbolika teh prazničnih dni mora dobiti stvarno vsebino, da bo ušla zmeda naših zgodovinskih časov.

Ime in priimek?

Marijan Tršar.
Zaradi slovesa patrona Kranjske dežele je oče dodal še Jozef.

Kje ste prišli na svet?

V Dolenjskih Toplicah, na katere me vežejo neizbrisni rosní spomin.

Kdaj?

17. februarja 1922, torej v znamenju vodnarja.

S čim se preživljate?

Že dvajset let s pokojnino.

Kako bi označili svoj značaj?

Neagresiven, strpen do drugih.

Ste bogati?

Zivim v miru in slogi z domačimi in bližnjimi – je kje še večje bogastvo?

Verjamate v Boga?

Iz vsega srca.

S čim se prevažate?

Pred leti z biciklom ali kar z nogami, zdaj že dolgo hočeš nočeš z avtomobilom.

Kateri je vaš največji življenjski uspeh?

Da sem ostal živ.

Dan, ki bi ga najraje izbrisali iz življenja?

Ga ni, tragični in veseli mi izrišejo pravo podobo življenja.

Kje jemljete ideje za slikanje?

Se boste čudili: ideje jemljejo mene, ne jaz njih!

Kdaj ste narisali prvo sliko?

Sedemleten sestri Mici v spominsko knjigo: "Od tvojega bratca".

Vaše najljubše dnevno opravilo?

Razmišljanje ob pravkar naslikanem ali napisanem.

Skriti koticček?

Ni koticček, je kar spodoben in spokojen delovni atelje.

Hobi?

Do mojih sedemdesetih let rekreativna odbojka. Zdaj le sprehod za zdravje.

Pesem, ki jo najraje prepevate?

Ni mi dan lep glas, zato pojem le v razigrani družbici.

Recept za premagovanje žalosti?

Res ni moj, a drži: delaj vse, kar bi počel vesel, in postal boš zares vesel.

Otroci?

Zagotovo največji zaklad in velika odgovornost: naš podaljšek bodo preko groba.

Vaš stan je?

Vdovec, okrašen s prijateljico.

Najljubši kos oblačila?

Ne vem. Vem le, da mi je najbolj zoprno zadržniti vrat s kravato.

Najljubša jed?

Verjeli ali ne: ričet.

Sanjske počitnice?

Kjer koli, a v zavzetem slikanju in pisanju, brez vseh motorjev, obveznosti, obiskov.

Katero pijačo obožujete?

Čeprav sem Dolenjec, cvička začuda ne.

Pesnik, ki ga ne morete pozabiti?

Še vedno me do dna presune France Balantič.

Knjiga vašega življenja?

Za dva ducata bi jih lahko naštel, a kot mladostna poslastica mi je bila knjiga R. Tagoreja.

Film, ki vas je spravil v solze?

Težko me je spraviti v solze, ne spomnim se filma, ki bi mu to uspelo.

Dolenjec, ki začuda ne pije cvička

MARIJAN TRŠAR

Strokovnost nad politiko?

Konec januarja se Vojku Antončiču izteče devetletni mandat vodenja Računskega sodišča RS. Prvi poskus imenovanja njegovega naslednika je bil neuspešen, zdaj je v teku drugi. Imena novih kandidatov so znana, vprašanje pa je, ali bo pri imenovanju prevladala strokovnost in politična neodvisnost kandidata ali bo kandidat na to mesto izvoljen skladno z dosedanjo prakso – po politični liniji.

Uspeh – velika spolitiziranost

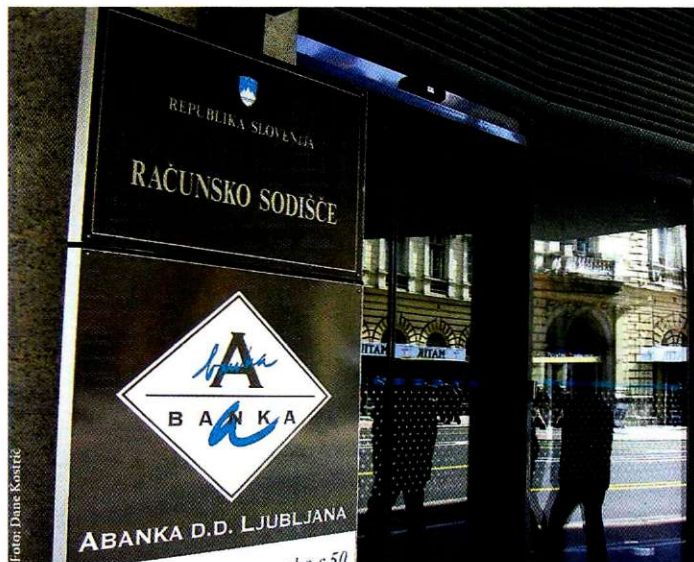
Vojko Antončič je velik simpatizer LDS, česar ni nikoli skrival. V zadnjem času je sam celo večkrat javno potožil, da je delo ustanove, ki jo vodi, precej spolitizirano. To se je pokazalo tudi v praksi, saj predsednik nikoli doslej ni uvedel revizije pri porabi javnih financ tam, kjer bi bilo to najbolj potrebno. Omenimo na primer banke v večinski državni lasti in druge ustanove, kjer se obrača veliko davkoplačevalskega denarja. Tako je Antončič vse prepogosto odrejal revizije poslovanja pri po obsegu neznatnih proračunskih porabnikih. S tem je sicer izpolnil merilo količine in razpršenosti revizij, ni pa zadostil dejanskim nadzorstvenim normam. Izplačati enemu zaposlenemu za količnik večjo plačo od dovoljene v eni od manjših občin ni isto, kot izplačevati bistveno previsoke plače, naročati storitve in kupovati blago večje vrednosti mimo javnih razpisov pri kakšnem od velikih proračunskih porabnikov. Spomnimo, da Antončič nikakor ni želel poslati revizorjev v Javno podjetje Energetika, ki je nekajkrat preplačalo nakup skoraj 80-odstotnega deleža Slovenske investicijske banke (SIB). To je storil šele po velikih pritiskih opozicije in javnosti. Poleg teh očitkov so javnosti manj znani pritiski, pogajanja in podobne "dejavnosti" pri izdelavi končnih poročil o pregledu poslovanja pri nekaterih pomembnih večjih porabnikih proračunskega denarja. Pot od ugotovitev revizorjev prek osnutka poročila do končnega poročila je bila ponekod izredno dolga in zapletena. Nekateri politiki iz vrst vladajoče koalicije pa so si pri Vojku Antončiču vse prepogosto podajali kljuko. Vse to zanesljivo ne sodi v delovanje neodvisne nadzorstvene ustanove.

Preseči zatohlost

Zdaj je torej čas, da nekdo v državi preseka tako vodenje državne revizijske ustanove. V teku je namreč izbiranje novega predsednika te ustanove. Spomnimo, da je Janez Drnovšek, predsednik države, prvi javni poziv za zbiranje predlogov kandidatur za predsednika in prvega namestnika predsednika sodišča objavil že 5. septembra lani. Do 10. oktobra so nato svoje kandidature vložili Vojko Antončič, Florjana Bohl, Romana Logar, Silva Jamnik, Zdenka Vidovič, Kosta Bizjak in Tomaž Vesel. Nekatere med njimi so pri kandidaturah podprli najvidnejši slovenski profesorji. Žal brezuspešno, saj so se ves čas pojavljala številna preigravanja z imeni, nazadnje so poslanci za prvega namestnika predsednika računkega sodišča potrdili Tomaža Vesela. Florjana Bohl, ki jo je Drnovšek kot popolno presenečenje predlagal za predsednico sodišča, pa konec novembra v parlamentu ni dobila ustrezne podpore. Predsednik države je nato objavil nov poziv, nanj pa se je prijavilo šest kandidatov. Za mesto predsednika računkega sodišča se potegujejo: Milan M. Cvikl, pomočnik uprave NLB in direktor Centra za finančno upravljanje v NLB (nekdanji državni sekretar na ministrstvu za finance), Andrej Engelman, namestnik direktorja vladne službe za evropske zadeve, Martin Jakše, nekdanji vrhovni revizor na sodišču in zdajšnji vodja notranje revizijske službe v Aerodromu Ljubljana, Silva Jamnik, vrhovna državna revizorka na sodišču, Marjan Podgoršek, svetovalec predsednika RS za razvoj in izobraževanje, in Igor Šoltes, nekdanji zaposlen na mestni upravi MOL in zdajšnji pooblaščenec za dostop do informacij javnega značaja, v javnosti bolj znan kot vnuk Edvarda Kardelja.

Kdo bo pravi?

Katerega izmed imenovanih bo predsednik države predlagal za potrditev v državnem zboru, v času nastajanja tega članka še ni znano. O primernem kandidatu se je predsednik namreč posvetoval z vsemi vodji poslanskih skupin. Pri tem je izvedel, da je za LDS sprejemljivih več kandidatov, SDS je podprla Martina Jakšeta, znanega po svoji pokončni drži. Spomnimo, da je moral Jakše mesto vrhovnega revizorja pred leti zapustiti zato, ker se ni strinjal s končnim revizijskim poročilom sodišča o poslovanju Darsa, s tem pa je med prvimi opozoril na to, da stvari v tej ustanovi niso take, kot bi morale biti. V NSi so Drnovšku o vsakem od kandidatov povedali svoje mnenje. Kako se bo odločil predsednik države, pa bo znano najpozneje 19. januarja.

Kdo bo novi predsednik računkega sodišča?

Predsednik računkega sodišča mora biti strokovnjak z avtoriteto in nepristranski. Kako se bo odločil predsednik države, bo znano najpozneje 19. januarja. Ker zna Drnovšek tudi presenetiti, se lahko zgodi tudi to. Navsezadnje je Slovenija pod drobnogledom evropske skupnosti in imenovanje predsednika najvišje nadzorstvene ustanove v državi za naslednjih devet let ne more biti muha enodnevnica, odvisna od trenutne volje vladajočih politikov.

Vida Kocjan

Dvanajstega januarja bo minilo natanko leto dni, odkar je Slovenijo pretresla tragična novica, da je v 71. letu v Nemčiji za posledicami srčnega infarkta umrl dr. Jože Pučnik. Tako njegovi prijatelji, znanci in zavezniki kot tudi njegovi politični nasprotniki so si bili enotni, da je umrl človek velikega formata.

Spomnimo se na kratko dogodkov po njegovi smrti. Dan po Pučnikovi smrti so v preddverju velike dvorane državnega zbora odprli žalno knjigo, v katero so lahko svoje zadnje misli o prijatelju, znanцу in nekdanjemu poslanskemu kolegu zapisali vsi sedanji in nekdanji po-

Leto velike izgube

slanci državnega zbora. Z odprtjem žalne knjige na sedežu stranke in žalno sejo izvršilnega odbora so se spominu na svojega nekdanjega predsednika, v zadnjih letih pa samo še častnega predsednika poklonili v Slovenski demokratični stranki. Na žalni seji izvršilnega odbora je tako njen predsednik Janeza Janša dejal, da je s Pučnikovo smrtjo "domovina izgubila enega najboljših sinov", ki niti ob storjenih krivicah ni pozabil na svoje korenine. Dva dni pred pogrebom se je z enominutnim molkom nekdanjemu podpredsedniku vlade poklonila tudi slovenska vlada, dan pred pogrebom pa še državni zbor, ki je v ta namen izpeljal žalno sejo. Na njej se je predsednik državnega zbora Borut Pahor Jožetu Pučniku zahvalil za njegovo pomembno vlogo pri ustanovitvi slovenske države, njegovi družini pa izrekel iskreno sožalje. "Bil je ena osrednjih osebnosti slovenske politične mladine. Nikakor ni treba, da bi se z nekom v celoti strinjali, da bi ga iskreno

spoštovali. Da bi cenili Jožeta Pučnika, ni potrebno, da soglašamo z vsako njegovo mislijo in izjavo, zadostuje že, da opazimo izjemno napetost njegovega intelektualnega in političnega, predvsem pa življenjskega osebnostnega loka," je dejal Pahor. Bistvo Pučnikove narave in delovanja pa je povzel z naslednjimi stavki: "Politiki radi ugajamo ljudem,

radi oblikujemo svojo podobo po pričakovanjih ljudi, bolj redki pa so se pripravljani do konca izpostaviti za ideje, ki niso vsesplošne, in še bolj redki, ki jim je mar zanje žrtvovati svojo osebno svobodo. Pučnik jo je."

Zadnje slovo velikega demokrata

Delno tudi zaradi tega, kar je v svojem govoru omenil Pahor, se je

kljub neprijaznemu vremenu na pokopališču v njegovem domačem Črešnjevcu pri Slovenski Bistrici zbralo 3.000 ljudi. Med njimi je bilo največ njegovih prijateljev, znancev in sorodnikov, med množico pa je bilo mogoče opaziti tudi vrsto znanih osebnosti iz slovenskega političnega, kulturnega in znanstvenega življenja. Prišli so predsednik državnega zbora Borut Pahor, zunanji minister Dimitrij Rupel, minister za pravosodje Ivo Bizjak, nekdanji predsednik slovenske skupščine France Bučar, predsednik NSi Andrej Bajuk in vrsta drugih, ki so s Pučnikom bodisi sodelovali, bodisi so ga zaradi njegove pokončnosti in odkritosti samo občudovali. Njegova prijateljica Janeza Janša in filozof Ivo Urbančič, ki sta imela na pogrebu krajša govora, sta bila enotna, da je umrl velik človek. Janša je dejal, da je bil "svetelnik poguma in upanja" v najtežjih časih uvajanja demokracije, Urbančič pa ga je označil kot pokončnega, nepodkupljivega in ni-

Okoli 3.000-glava množica se je 18. januarja lani na pokopališču v Črešnjevcu zadnjič poslovila od velikega demokrata dr. Jožeta Pučnika.

koli maščevalnega ne glede na kri-vice, ki so mu jih storili.

Človek dejanj in odkritih misli

Pučnik je vse to zagotovo bil, kar verjetno vedo vsi tisti, ki so ga tako ali drugače poznali ali so samo poslušali njegove nastope. Odlikovali so ga jasna beseda, odločnost in pogum, zaradi česar so ga njegovi politični nasprotniki večkrat označevali za revanšista. Slednje je bilo v resnici daleč od resnice. Tisti, ki so ali pa smo večkrat prišli v stik z njim, vemo, da je bil, četudi je imel na voljo malo časa, vedno pripravljen ustreči, nikoli ni odklonil pogovora brez tehtnega razloga in predvsem je vse, kar je povedal, imelo veliko težo. Tudi zaradi tega se ga je nekdanji režim bal in ga skušal na različne načine večkrat utišati. Prvič v njegovih mladih letih, natančneje sredi petdesetih let prejšnjega stoletja, ko je postal sodelavec Revije 57. Takrat je Pučnik v tej reviji objavil nekaj člankov, v katerih je postavil kritično ogledalo tedanji oblasti, in so ga zaradi njih leta 1958 aretirali. Isto leto so ga tudi obsidi-

Pučnik s predstavniki Demosa leta 1990. Demos je bil poleg SDSS (zdaj SDS) tista politična tvorba, ki ji je Pučnik s svojim delovanjem vtisnil največji pečat.

li, in sicer zaradi "sovražne propagande in združevanja proti ljudstvu". Obsojen je bil na 9 let strogega zapora, vendar jih ni v celoti odsedel, saj je bil po znižanju kazni za dve leti po petih letih zapora (leta 1963) pogojno izpuščen. Mnoge bi zapor in šikaniranje, ki ga je pri tem doživljal, zlomila, a njega očitno nista. Že kmalu po prihodu iz zapora je začel sodelovati z revijo Perspektive in bil zaradi kritičnih člankov

maja 1964 znova aretiran in zaprt. Tokrat dve leti na Dobu.

Emigracija v Nemčijo in vrnitev v rodno Slovenijo

Po prihodu iz zapora leta 1966 je očitno ugotovil, da ima režima, ki ga je dušil in zapiral, dovolj, zato se je z vsega 50 markami v žepu in s slabim znanjem angleščine odločil, da bo politično emigriral v Nemčijo. Da je lahko preživel, je začel fizično delati

v raznih tovarnah, poleg dela pa je študiral na hamburški univerzi. Na njej je čez nekaj let že drugič diplomiral (njegova diploma na Filozofski fakulteti v Ljubljani se je skrivnostno izgubila, zato je moral študirati znova), leta 1971 pa tudi doktoriral. V Slovenijo se je začel vračati sredi osemdesetih let. Postal je sodelavec Nove revije in ji kot eden njenih glavnih piscev dal pravi opozicijski značaj. V znameniti 57. številki je tako objavil članek Politični sistem civilne družbe, kar je bil med drugim razlog za zaplenbo celotne številke revije, v eni izmed naslednjih številčk pa je tudi odkrito zahteval suverenost Slovenije in ustanavljanje političnih strank. Svoja stališča se je odločil udejanjiti tudi v praksi, zato je skupaj s somišljeniki ustanovil Socialdemokratsko zvezo Slovenije (sedanjo SDS) in jo pozneje do leta 1993 tudi vodil. Zaradi svojega velikega ugleda je postal predsednik predsedstva Demokratične opozicije Slovenije – Demosa. Na prvih demokratičnih volitvah po drugi svetovni vojni leta 1990 je kandidiral za predsednika predsedstva))

Razmišljanje ob prvi obletnici Pučnikove smrti

Jože, Slovenija te pogreša!

Mineva leto dni od smrti dr. Jožeta Pučnika, disidenta, demokrata, velikega Slovenca in humanista. Njegovemu pogumu in pronicljivi sposobnosti zgodovinske analize se lahko Slovenci v največji meri zahvalimo, da imamo svojo državo, ki se bo tako lahko letos svobodno povezala v EU in Natom. Njegov pogum je bil večkrat večji od tega, kar je bilo slovensko povprečje sposobno sprejeti. Najbolj žalostno se je to pokazalo na predsedniških volitvah leta 1990, toda Jože je svoj volilni program na čelu Demosa kljub temu izpeljal in tisti, ki je s strašenjem pred potrebnimi spremembami dobil večinsko podporo slovenskega povprečja, je moral, potem ko mu ni uspelo ustaviti osamosvojitvenega procesa, še sam s

solzami v očeh skočiti na vlak, ki je peljal s političnega Balkana.

V zadnjem času, ko opazujem, kako se vladajoča elita neusmiljeno polašča še zadnjih vzvodov oblasti, se mi misli pogosteje kot prej vra-

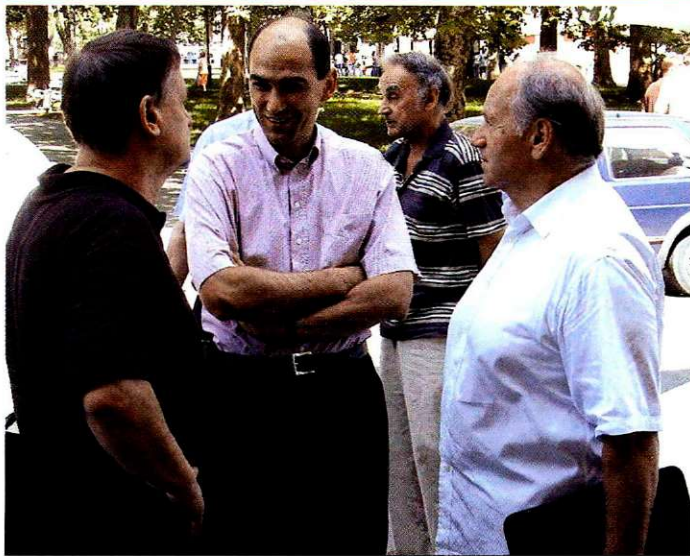
čajo k najinim pogovorom v zadnjem letu, ki so dvakrat potekali med dolgo vožnjo na posveta SDS

in enkrat ob njegovem zadnjem obisku v Trenti. Skušal mi je razložiti svoje spoznanje, do katerega je prišel konec stoletja in je bilo precej pesimistično, hkrati pa se je trudil, da ta razlaga ne bi zvenela preveč črnogledno, zato jo je skušal na koncu, pred neizbežnim logičnim sklepom, vedno nekako spremeniti.

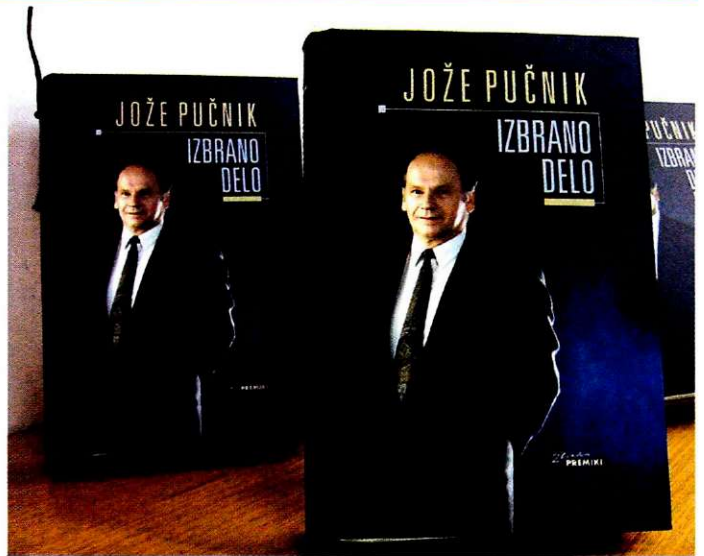
Prišel je do ugotovitve, da se tudi v formalno demokratični ureditvi lahko vzpostavi stanje, ki omogoča popolno obvladovanje vsega, tako rekoč totalna oblast. Totalitarizem. Videl je, kar smo videli vsi, da so v Sloveniji postkomunisti na podlagi iz enopartijskega sistema prenesenih družbenih in finančnih privilegijev, spretnih predvolilnih in javnomnenjskih manevrov in z obvladovanjem medijev totalno oblast po desetletju življenja samo-

stojne slovenske države spet dosegli. Pri tem jim niti procedure ni bilo treba preveč kršiti, saj so imeli v rokah vse instrumente, da jo spremenijo in ukrojiijo po svoji meri. Ko so ljudje na referendumu zavrnilo investicijo v TET 3, so praktično isti načrt izpeljali z novim zakonom o TET 2. Ko so imeli na svoji poti do popolne oblasti kot oviro izid referenduma o večinskem volilnem sistemu in odločbo ustavnega sodišča, ki ga je potrdila, so najprej štirikrat glasovali proti uresničitvi odločbe sodišča, nato pa s pomočjo SLS spremenili celo ustavo.

Dejal mi je, da je šele v času, ko je kot predsednik preiskovalne komisije o povojnih pobjah podrobneje preučil krvavo genezo oblikovanja totalitarne komunistične))

Jože Pučnik v družbi s svojim tesnim prijateljem Janezom Janšo (in Tineto Hribarjem): Janši je, kot je bilo razbrati iz njegovih javnih in zasebnih nastopov, zelo zaupal.

Nekaj mesecev po Pučnikovi smrti je pri Mladinski knjigi v zbirki Premiki izšlo Izbrano delo Jožeta Pučnika. V knjigi so objavljena njegova najzanimivejša razmišljanja.

» Republike Slovenije in šele v drugem krogu tesno izgubil proti Milanu Kučanu, ki lahko zaslugo za svojo zmago pripiše predvsem močni podpori starih političnih in finančnih krogov ter medijev, ki so stali za njim.

Od podpredsednika vlade do prodornega poslanca

Poraz na volitvah pa Pučnika ni odvrnil od njegovih političnih ambicij. Tako je leta 1992 najprej postal

podpredsednik vlade, istega leta pa je bil izvoljen tudi za poslanca v državni zbor. Kot poslanec je do leta 1996 vodil pomembno parlamentarno komisijo, ki je raziskovala povojne poboje in kljub številnim nasprotovanjem prišla do nekatere pomembnih ugotovitev iz najtemnejšega obdobja slovenske zgodovine. V tistem času je Pučnik, kot je dejal nekoč svojemu tesnemu prijatelju Janezi Janši (o tem Janša podrobneje piše v okvirju spo-

daj), odkril iste formule delovanja in isto tehnologijo, kot jo je nekoč uporabljala komunistična partija in kot jo je takrat uporabljala tedanja oblast. Kot je dejal, današnjim oblastnikom pri njihovem delovanju sicer ni treba več odkrito uporabljati neposrednega fizičnega nasilja, namesto tega uporabljajo medijski linč, vrsto let trajajoče sodne procese, lustracijo demokratov pri zaposlovanju v državni upravi, diplomaciji, v državnem sek-

torju gospodarstva in povsod tam, kjer se odloča o pomembnih stvareh.

Tako bi Pučnik, ki se je po izteku svojega poslanskega mandata leta 1996 umaknil iz aktivne politike, verjetno mislil še danes, saj se od obdobja, o katerem je govoril, do danes ni veliko spremenilo – razlika je le v tem, da danes ni človeka (razen redkih izjem), ki bi znal to tako jasno in pronicljivo obsoditi, kot je znal to Pučnik.

Aleš Kocjan

Razmišljanje ob prvi obletnici Pučnikove smrti

» oblasti na Slovenskem, zapadel vso brezobzirnost ljudi njihovega kova, ki se nikoli zares ne upokojijo. In kot da bi se ta vrsta oblastnikov klonirala, lahko danes najdemo iste formule delovanja in isto tehnologijo oblasti, le da jim danes ni treba odkrito uporabljati neposrednega fizičnega nasilja. Namesto tega uporabljajo medijski linč, vrsto let trajajoče sodne procese, lustracijo demokratov pri zaposlovanju v državni upravi, diplomaciji, v državnem sektorju gospodarstva in povsod tam, kjer se kar koli pomembnega odloča. Bil je prepričan, da postkomunisti pri nas tako trdno obvladujejo vse tiste vzvode, ki na koncu odločajo tudi o izidu na volitvah, da v kratkem času sprememb ni mogoče pričakovati.

Skušal sem mu ugovarjati, češ, totalna oblast je najbolj nevarna sama sebi, saj za ohranjanje nuj-

no potrebuje sovražnike, in ko zunanje odstrani, začne požirati lastne otroke; ali s prepričevanjem, kako bo EU vendarle počasi razredčila monopole celo v Sloveniji in kako bo potem nekoliko lažje. S tem se je vsaj delno strinjal, rekoč, da prek 400 skritih množičnih grobišč v Sloveniji, ki pričajo o velikem genocidu, ki so ga nad lastnimi ljudmi izvedli slovenski komunisti, po vstopu v EU ne bo več dolgo tako zamolčana zgodba. Kadar koli bo spet odkrito kako množično grobišče v Sloveniji, se bodo ljudje po Evropi spomnili Srebrenice in nato dejstva, da je Slovenija vendarle v EU in nič več nekje na divjem Balkanu in da mora biti nekaj hudo narobe, če oblast v državi, članici EU, beži od temeljne človeške dolžnosti, ki nalaga vsaj dostojen pokop mrtvih.

Kot da bi ga oblastniki slišali, so pohiteli s farso v obliki zakona o vojnih grobiščih, ki naj bi izbri-

sal revolucijo in genocid iz zavesti Slovencev in ga skril pred Evropo. S preglasovanjem sprejeto zakonsko skrupulacijo seveda ni doseglo svojega namena in Slovenija letos nese v EU tudi najbolj žalostno popotnico med vsemi kandidatkami: slabo zagrebena genocidno travmo, ki bo narodovo in državljansko tkivo razjedala tudi v novi politični zvezi.

Ko sva se tretjič pogovarjala o isti temi, to je o vprašanju smisla boja proti totalni oblasti, ki je pripravljena svoj status braniti z vsemi sredstvi, sva vendarle skupaj prišla do bolj optimističnega sklepa. Ta se je glasil: "Važno je vztrajati!" Še nobena totalitarna ali totalna oblast ni trajala večno in do sprememb je ponavadi prišlo takrat, ko so jih ljudje najmanj pričakovali. Jože je takoj v šali dodal, da spremembe nikakor ne bodo prišle tako nepričakovano hitro, da bi jih sam dočakal. Rekel sem mu, da jih zagotovo bo, da ga

tako kot doslej potrebujemo, da mora biti del teh sprememb. Temu se je le otožno nasmehnil.

Danes Jožeta ni več med nami, mi pa bi ga tako potrebovali, čeprav pri mnogih dilemah vemo, kako bi se sam v svoji veliki načelnosti opredelil. In nam tudi tako velikokrat pomaga.

Bolj kot kdor koli drug je zaslužil, da bi maja letos, ko bo poleg slovenske zaplapolala tudi evropska zastava, stal na častni tribuni in se spominjal naporov, ki so bili potrebni, da so te sanje postale resničnost. In zaslužil je, da bi mu predsednik te države, katere brez Jožeta ne bi bilo, podelil zlati znak svobode. Pravzaprav je zaslužil, da bi ob tej priložnosti sam odkril spomenik in simbolno podelil znak svobode neznanemu junaku, kolektivnemu pogumu naroda, ki ga v novejši zgodovini najboljše poseblja prav Jože Pučnik.

Janez Janša

Maistrovo leto

Konec leta 2003 je minil v znamenju zanimivega dogajanja za vrati državnega zbora. Poslanci so opravili izredno zasedanje, ki je prineslo odlok o razpisu referendumu o "izbrisanih".

Razgibano pa je bilo tako rekoč vse leto, saj so se poslanci in poslanke sešli na 11 rednih in 12 izrednih zasedanjih.

Na plenarnih zasedanjih so obravnavali 291 točk dnevnega reda. Razpravljali in glasovali so skoraj 300 ur. Skupno so na vlado, predsednika vlade, ministre in generalnega sekretarja naslovili 719 poslanskih vprašanj in pobud. Sprejeli so 143 zakonskih besedil in ratificirali 48 mednarodnih pogodb oziroma sporazumov. Skupno je bilo v parlamentarni postopek vloženih 175 zakonskih predlogov, od tega jih je največ, kar 140, vložila vlada, 34 poslanci in poslanke, le enega pa državni svet.

Naj bo leto 2004 leto Rudolfa Maistra

Poslanec Slovenske demokratske stranke Jožef Jerovšek je na vlado Republike Slovenije poslal pobudo, da z uradnim aktom leto 2004 razglasi za leto Rudolfa Maistra, osvoboditelja, prvega generala prve slovenske vojske, pesnika in narodnega buditelja.

V pobudi je zapisano, da bomo leta 2004 obhajali štiri obletnice, po-

vezane z jubilejem velikana slovenstva, generala in pesnika Rudolfa Maistra-Vojanova. Leta 2004 mineva 130 let od Maistrovega rojstva, 110 let od njegovega končanja kadetnice in imenovanja za častnika, 100 let od izdaje prve pesniške zbirke Poezije in 70 let od njegove smrti.

Kot je med drugim zapisano v pobudi, smo Slovenci v letu 1991 za razglasitev samostojnosti in ustanovitve neodvisne države Slovenije potrebovali zaokroženo zgodovinsko ozemlje ter nacionalno, kulturno, politično in vojaško tradicijo. General Rudolf Maister je eden najpomembnejših ustvarjalcev teh pogojev slovenske državnosti. S svojo vojaško odločnostjo in smislom za strateško-politične rešitve je v kaotičnih dneh ob koncu prve svetovne vojne prevzel oblast v Mariboru, organiziral slovensko vojsko in ubranil severno mejo na Štajerskem in Koroškem. S tem je postal velikan slovenskega naroda. Današnja Slovenija se mora zahvaliti prav Rudolfu Maistru in njegovim borbem za severno mejo, da v letu 1918 ni prišlo do razkosanja Slovenije tudi s severa, saj bi s tem samostojna Slovenija za vedno ostala le sen, je zapisano v pobudi.

Jerovšek kot podpisnik pobude v njej tudi navaja, da je vednost o pomenu Rudolfa Maistra in veličini njegovih dejanj v slovenski javnosti zaradi znanih zgodovinskih okoliščin žal premajhna. Z odpravo naborniške vojske se možnost seznanjanja in srečevanja z delom generala Maistra v

pomembnem segmentu prebivalstva še poslabšuje, meni Jerovšek.

"Vojak in pesnik Rudolf Maister je bil prvi general prve slovenske vojske, ki je nosila slovenske oznake, v kateri se je poveljevalo v slovenskem jeziku in se je bojevala za slovensko ozemlje. Zato je ob štirih Maistrovih jubilejih nujno, da vlada Republike Slovenije razglasi leto 2004 za Maistrovo leto in izdela okvirni program za njegovo zaznamovanje," je zapisano v pobudi. Pri tem morajo iniciativo prevzeti ministrstva za kulturo, za obrambo in za šolstvo in šport.

Če bo leto 2004 razglašeno za Maistrovo leto, bo to pomenilo vsestransko izboljšavo vedenja o slavnem Slovincu, okrepilo bo nacionalni ponos, samozavest in nacionalno identiteto državljanov Slovenije. Ohranjanje oziroma krepitev nacionalne identitete znotraj Evropske unije pa je ena od sprejetih prednostnih nalog ob vstopanju v evropske povezave so sklepne misli, zapisane v pobudi poslanca SDS Jožefa Jerovška.

Protest proti Ropovi novoletni poslanci

V SDS so se odzvali na novoletno poslanico predsednika vlade Toneta Ropa. V protestu zoper Ropovo novoletno poslanico je poslanec SDS Franc Pukšič zapisal, da je Slovenija letos praznovala 13. rojstni dan. Slovensko državnost je uresničil slovenski narod s svojo zgodovinsko odločitvijo na plebiscitu leta 1990, ko smo se odločili za samostoj-

no Slovenijo. Danes, ko vstopamo v Evropsko unijo in druge mednarodne povezave, je slovenstvo kot vrednota še posebno pomembno. Prav zaradi tega, meni Pukšič, bi morale imeti vse državne institucije, še posebno pa vlada, izdelano strategijo ohranjanja in razvijanja slovenske kulturne identitete. Zato se Pukšiču zdi nesprejemljivo dejanje predsednika vlade Toneta Ropa, ki v svoji novoletni poslanici niti z besedo ni omenil Slovencev doma in po svetu, s čimer je zanikal pomen slovenskega naroda. Pukšič je med drugim zapisal, da se v stranki strinjajo, da so pomembni vsi državljani in državljanke in tudi drugi, ki živijo v Sloveniji in katerim je bila namenjena novoletna poslanica predsednika vlade, vendar se jim zdi nesprejemljivo, da se pri tem povsem izniči pomen slovenstva in slovenskega naroda kot nosilca slovenske državnosti. "Stoletni sen slovenstva je preživel prav zaradi nacionalnega ponosa naših prednikov, ki so slovenstvo imeli za eno najvišjih vrednot, na njej gradili svojo kulturo in politično identiteto ter svoj boj zoper vse tiste, ki so želeli slovenstvo ogroziti," je zapisano v protestu proti Ropovi novoletni poslanici.

Tako obnašanje predsednika vlade, ki zanika vrednote slovenstva in lastni narod, je po Pukšičevem mnenju slaba popotnica za vstop Slovenije v Evropsko unijo, v kateri bomo Slovenci preživali samo kot ponosen narod, ki spoštuje svojo nacionalno identiteto.

Mihaela Praprotnik

Zakon sodijo naj državljani

Bo usoda t. i. tehničnega zakona v rokah suverena nosilca oblasti – v rokah državljanek in državljanov Slovenije? Izkazalo se je, da v Sloveniji nimamo izvršilne oblasti, ki bi bila sposobna rešiti vprašanje poprave morebitnih krivic t. i. izbrisanim, da pa imamo ustavno sodišče, ki zelo rado prehaja s pravnega na politično področje in s tem zakonodajalcu narekuje sprejemanje odločitev.

Prav zaradi vsega tega smo prišli pri "izbrisanih" tako daleč, da bomo, kot kaže, o tem vprašanju odločali državljani sami, in to na naknadnem zakonodajnem referendumu. To seveda ni nič narobe. Nasprotno. S tem bomo uveljavljali eno svojih ustavnih pravic. Odločanje državljanek in državljanov Slovenije na referendumu je pravica, zapisana v ustavi, in pomeni eno od poti neposrednega izvajanja oblasti, kajti odločitev, sprejeta na referendumu, je za državni zbor kot nosilca zakonodajne oblasti zavezujoča (morala bi biti).

V Sloveniji precej pogosto uporabljamo instrument referenduma. V strokovnih, predvsem pa v političnih krogih se pojavljajo različni pomisleki o tem, kako v prihodnje urediti referendumsko odločanje. To vprašanje se je pojavilo tudi ob zloglasni napovedi spremembe Ustave Republike Slovenije. Z vladne strani je prišel predlog, ki pomeni omejevanje uporabe instrumenta referenduma tako z vidika vprašanj, o katerih bi na referendumih lahko odločali, kot z vidika vprašanja, kdo in kdaj lahko zahteva razpis referendumu. Takšne težnje z vladne stra-

ni so razumljive, a seveda samo s to razlago, da je v zadnjem času večina referendumov, ki so bili razpisani, negirala odločitve, ki jih je bodisi predlagala ali pa sprejela vladajoča večina, kar pomeni, da državljani in državljanke, ki se udeležujejo referendumov, ne podpirajo njihovih odločitev. Zavračanje odločitev vladajoče koalicije je zanj slab znak, zato je najlažje, da se izmakne nadzoru ljudstva na ta način, da mu, kolikor se le da, odvzame oziroma omeji pravico odločanja na referendumu.

LDS in ZL zavračata referendumsko odločanje

Ista zgodba – zavirati možnost državljanek in državljanov, da izrazijo

svoje mnenje – se ponavlja tudi pri vprašanju "izbrisanih". Vladajoča koalicija oziroma dve stranki znotraj nje, Liberalna demokracija Slovenije (LDS) in Združena lista (ZL), s polno paro delata tako, da ne bi prišlo do referenduma o t. i. tehničnem zakonu. V ozadju njenega delovanja se skriva bojazen omenjenih strank, da bodo državljani in državljanke – kot že večkrat do sedaj – odločili drugače, kot bi si LDS in ZL želeli. Slednji dosledno zagovarjata uveljavitev t. i. tehničnega zakona, ki naj bi po njenem mnenju pravično uredil vprašanje "izbrisanih" in popravil krivice, ki naj bi jim bile storjene.

Povsem drugačnega mnenja je večina strank opozicije, zato so z vse-

mi razpoložljivimi sredstvi skušale preprečiti samovoljno ravnanje LDS in ZL in ju prepričati o drugačni ureditvi vprašanja "izbrisanih", a jim ni uspelo. Prav tako ni uspelo državnemu svetu, ki je na t. i. tehnični zakon, sprejet s strani poslancev vladajoče koalicije v državnem zboru, izglasoval odložilni veto, kajti odložilni veto je bil v državnem zboru preglasovan, t. i. tehnični zakon pa tudi v drugo sprejet.

Usoda t. i. tehničnega zakona se je s tem začela še bolj zapletati. Opozicijskim strankam je kmalu po drugem sprejetju zakona uspelo zbrati podpise 30 poslank in poslancev, kar je zadostovalo, da je bila v državni zbor vložena zahteva za razpis naknadnega zakonodajnega referendu-

Ustavno sodišče se je v svoji zadnji odločbi premaknilo s pravnega na politično področje in komentiralo stvari, ki ne spadajo v odločbo o zavržbi.

Še najbolj zadovoljen z odločbo ustavnega sodišča je zagovornik "izbrisanih" Matevž Krivic.

Poslanec ZL Miran Potrč in poslanka LDS Irma Pavlinič Krebs sta poslanske kolegice prepričevala, da je referendum nesmiseln in da bi moralo MNZ izdajati dopolnilne odločbe brez zakonske podlage.

Minister za notranje zadeve Rado Bohinc se je odločil za izdajo odločb brez zakonske podlage.

Miha Brejč, poslanec SDS, je v imenu pobudnikov referenduma izrazil prepričanje, da bodo državljani t. i. tehnični zakon zavrnil.

ma. Nasprotniki referenduma, večinoma poslanci iz vrst LDS in ZL, so vrnilo udarec, tokrat tako, da so referendumsko zahtevo poslali v presojo ustavnemu sodišču. Slednje si je vzelo skoraj 14 dni časa za razmislek in tehtanje argumentov, kaj narediti z referendumom o t. i. tehničnem zakonu.

Zavržba s komentarjem

In kaj je storilo ustavno sodišče v zvezi z referendumsko zahtevo? V prvi vrsti je ugotovilo, da je državni zbor zamudil rok za vložitev zahteve na ustavno sodišče, zato je zahtevo zavrglo. Bolj kot ugotovitev o zamujenem roku pa preseneča nekaj odstavkov, ki jih je v zadnji odločbi zapisalo ustavno sodišče in dejansko nimajo nobene zveze z izrekom o zavržbi. Ustavno sodišče se je razpisalo o referendumu in njegovi smiselnosti. Pri tem so se pojavile kritike, da to, kar si ustavno sodišče misli o referendumu, ne sodi v tako odločbo. Ali kot je na izredni seji dejal poslanec SDS Miha Brejč: "Tega si ustavno sodišče ne bi smelo privoščiti, kajti predmet tega sklepa je zgolj zavržba, ne pa, ali je referendum smiseln ali ne. S tem ustavno sodišče dokazuje, da prehaja s pravnega na politično področje, da si dovoljuje komentirati stvari in dati o njih mnenja, čeprav nimajo nobene zveze z odločbo o zavržbi."

Poslance vladnih in opzijskih strank je presenetil tisti odstavek iz odločbe ustavnega sodišča, kjer piše, da bi moralo ministrstvo za notranje zadeve dopolnilne odločbe izdajati že na podlagi 8. točke odločbe ustavnega sodišča. Pri tem se postavlja vprašanje, ali je mogoče odločbe izdajati brez zakonske podla-

ge, se pravi samo na podlagi 8. točke odločbe ustavnega sodišča.

Neposredno izdajanje odločb ni mogoče

O tem, ali je mogoče neposredno izdajanje odločb, je že lansko jesen razpravljala pravna stroka in prišla do ugotovitve, da to ni mogoče, da bi bil tak način izvršitve v nasprotju z Ustavo Republike Slovenije in da je izvršitev mogoča le v okviru zakonske podlage oziroma da je mogoče način izvršitve 8. točke odločbe ustavnega sodišča uresničiti le v okviru posebnega zakona.

Miro Cerar, svetovalec v državnem zboru, je v svojem mnenju glede tega vprašanja zapisal, da je ob upoštevanju narave odločbe ustavnega sodišča, ustavnega načela delitve oblasti in ne nazadnje četrtega odstavka 153. člena ustave dopustno 8. točko odločbe ustavnega sodišča izvršiti samo tako, da državni zbor pred tem z zakonom opredeli neposredno pravno podlago za izdajo dopolnilnih upravnih odločb, pri čemer takšen zakon ne sme nasprotovati odločbi ustavnega sodišča. Prav takšnega mnenja je pravni strokovnjak Mitja Žagar, ki je v svojem mnenju glede rešitve vprašanja zapisal, da 4. točka 153. člena ustave izrecno določa, da morajo odločbe upravnih organov temeljiti na zakonu ali na zakonitem predpisu in da to velja tudi za določbe, ki bi jih bilo treba izdati za uresničitev navedene odločbe ustavnega sodišča, in da mora zato državni zbor kot zakonodajalec sprejeti ustrezno zakonsko podlago.

Dodajmo še mnenje profesorja na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani Albina Igličarja, ki je v zvezi z

izvršitvijo 8. točke odločbe ustavnega sodišča mnenja, da mora to odločbo najprej upoštevati državni zbor in ustrezno spremeniti zakon, šele nato – na podlagi zakona – pa sme upravni organ izdajati svoje (upravne) odločbe. To je, kot pravi, z ustavo opredeljena pot, saj bi bila sicer v našem konceptu političnega in pravnega sistema porušena razmerja med posameznimi vejami oblasti oziroma razmerja med posameznimi državnimi organi. Če bi v navedenem primeru državni upravni organ izdal odločbe neposredno na temelju odločbe ustavnega sodišča (glede na svoje razumevanje njene vsebine), bi bila s tem zmanjšana pravna varnost.

Pravna stroka je torej prepričana, da brez zakonske podlage izdajanje odločb ni mogoče. Tega pravnega mnenja se je Bohinčevo ministrstvo za notranje zadeve držalo in zato pripravilo t. i. tehnični zakon.

A kot se je pokazalo na izredni seji, na kateri so poslanci izglasovali odlok o razpisu referenduma o t. i. tehničnem zakonu, so se prav iz vrst LDS in ZL, ki sta prej neomajno zagovarjali sprejetje t. i. tehničnega zakona, pojavili pomisleki, da ta tehnični zakon ni potreben, saj je ustavno sodišče "ukazalo", da mora minister Bohinc nemudoma začeti izdajati dopolnilne odločbe. In ker je po njihovem mnenju t. i. tehnični zakon nepotreben, je (tako menijo v LDS in ZL) nepotreben tudi referendum. Pa smo spet tam: vse je treba storiti, da ne pride do referenduma in da se ne bi pokazalo, da so državljani in državljanke drugačnega mnenja kot vladajoča elita. Vendar se poraza na referendumu vlada ne bi smela bati, kajti javnomnenjska anketa, ki so jo opra-

vili na Centru za raziskavo javnega mnenja na FDV, je pokazala, da t. i. tehnični zakon podpira kar 50 odstotkov, nasprotuje pa mu le 32 odstotkov vprašanih (takšni izidi so prvi iz niza že opravljenih anket na to temo, ki so pokazali naklonjenost državljanov vladnemu predlogu t. i. tehničnega zakona). Ne glede na podatke iz ankete so pobudniki referenduma prepričani, da bodo ljudje zavržili krivičen in škodljiv zakon, če bodo le imeli to možnost!

Bomo 15. februarja imeli referendum?

Državni zbor je na izredni seji izglasoval odlog o razpisu referenduma, ki naj bi bil v nedeljo, 15. februarja, in na katerem bi državljani in državljanke odločali o vprašanju: Ali ste za to, da se uveljavi zakon o izvršitvi 8. točke odločbe Ustavnega sodišča RS, št. U-I-246/02-28, sprejet v državnem zboru RS dne 25. 11. 2003? A zadovoljstvo pobudnikov referenduma ni trajalo dolgo, kajti na pobudo ZL, ki je zlobirala glasove 33 poslank in poslancev, je bila na ustavno sodišče vložena zahteva za presojo ustavnosti odloka o razpisu referenduma, svojo odločitev pa nasprotniki referenduma komentirajo s tem, da odločitev, sprejeta na referendumu, ne bo imela nobenih zavezujočih pravnih posledic. Kakšna je odločitev ustavnega sodišča, v času pisanja tega članka še ni bilo znano. Pobudniki referenduma ostajajo optimistični in se opirajo na slovensko ustavo, ki v svojih členih določa, da ima v Sloveniji oblast ljudstvo, prednostno pa jo izvaja neposredno z referendumom. Tako bi se moralo zgoditi tudi ob vprašanju "izbrisanih".

Mihaela Praprotnik

Leto 2003 so nedvomno zaznamovale tudi nekatere večje gospodarske afere. Največja med njimi je bila prodaja Slovenske investicijske banke (SIB), nadaljevala pa se je tudi zgodba v zvezi z lastninjenjem Zavarovalnice Triglav.

Obe aferi sta imeli korenine še v letu 2001, obema pa je tudi skupno, da sta se v letu 2003 tudi končali. SIB je šla v likvidacijo, v Zavarovalnici Triglav se je lastninjenje po 12 letih le nekoliko premaknilo z mrtve točke, hkrati pa je dobila novo vodstvo iz vrst preverjenih kadrov LDS, kar pomeni, da se stvari v

Superposli za posameznike

volilnem letu 2004 ne bodo več pogrevale. Ni pa končana prodaja Sistemске tehnike z Raven na Koroškem, prav tako ni razrešen primer sporne menedžerske pogodbe družbe Elan iz Begunj. Varčevalci Hranilno-kreditne službe Sicura svojih prihrankov niso dobili, prav tako ne varčevalci Slovenske posojilnice in hranilnice iz Kranja, v vseh teh primerih pa je bilo na državno tožilstvo vloženi nekaj kazenskih ovadb. Ali bodo te doživele epilog na sodiščih, je še vprašanje.

Banka SIB dočakala konec

Javno podjetje Energetika iz Ljubljane, ki je v večinski lasti mestne občine Ljubljana, je večino delnic Slovenske investicijske banke (SIB) kupilo že konec leta 2001 in v začetku leta 2002, takrat pa so bili sprejeti tudi vsi sklepi o nakupu skoraj 78-odstotnega deleža. Energetika je za delnice SIB plačala 3,5 milijarde tolarjev, posel pa je vodil Igor Pogačar, prokurist JP Energetika. Čeprav je opozicija v mestnem svetu opozarjala na spornost in škodljivost nakupa, se vladajoče stranke v Ljubljani niso dale motiti. Poleg Vike Potočnik je pri nakupu aktivno sodelovala

tudi Metka Tekavčič, predsednica občinskega odbora ZLSD. Banko so januarja lani želeli dokapitalizirati, vendar je predlog padel v vodo. Zaradi pritiskov opozicije in javnosti so se stvari v začetku leta močno preglevale, mestni svetniki iz vrst opozicije so zahtevali sklic izredne seje mestnega sveta, vse skupaj pa je prišlo tako daleč, da je bil Marjan Rekar, generalni direktor Holdinga Ljubljana in hkrati vršilec dolžnosti glavnega direktorja Energetike, sredi februarja javnosti primoran uradno razkriti, da je "osnovni problem ta, da je bila banka več kot dvakrat preplačana, vsa pisna pooblastila pa sta imela prokurist Energetike Igor Pogačar in odvetnik Miro Senica".

Mestne oblasti so takrat še zatrjevale, da je mogoče vloženi denar Energetike v dveh ali treh letih dobiti nazaj. Pojavil se je tudi kupec banke. To je bila Abanka, ki je ocenila, da znaša vrednost delnice SIB 309 tolarjev in ne 3.800, kolikor so za delnico plačevali nazadnje. Izkazalo se je še, da so poslovna poročila banke SIB vseskozi kazala zelo uspešno poslovanje, zunanja revizijska hiša pa je pokazala drugačno sliko. Pozneje je Abanka odstopila od ponudbe, sredi maja pa je SIB kupila Nova Ljubljanska banka (NLB). Za delnico je plačala 370 tolarjev, to je skupaj nekaj več kot 404 milijone tolarjev. Energetika je torej izgubila vsaj 3 milijarde tolarjev. Po vseh teh

peripetijah je skupina mestnih svetnikov iz vrst opozicije predlagala vložitev odškodninskih tožb za povrnitev škode, nastale pri nakupu SIB. Prepričani so bili, da odgovorni za nakup SIB v skladu s svojimi pooblastili niso ravnali kot skrbni, vestni in pošteni gospodarji. Zahtevali so vložitev tožb zoper poslovodstvo SIB, prokurista, računovodstvo in osebo, ki je bila v času nakupa banke odgovorna za finance. Tožiti bi morali tudi člane nadzornega sveta Energetike ter člane poslovodstva in nadzornike Holdinga Ljubljana, poleg tega pa še Viko Potočnik in Sama Lozeja, vodjo kabineta. Energetika je prvi odškodninski tožbi v začetku juli-

Nada Klemencič je lastninjenje Zavarovalnice Triglav vlekla, kolikor dolgo se je dalo. Danes njeno delo nadaljuje človek vladajoče LDS Jože Lenič, nekoč najslabše plačani poslanec.

Vsi akterji zgodbe o SIB, v kateri je poniknilo več milijard tolarjev.

ja vložila zoper Igorja Pogačarja in borznoposredniško hišo Publikum, nato pa se proti Vladu Klemenčiču in Simonu Petriču, nekdanjemu predsedniku in članu uprave SIB, ter zoper revizorsko hišo ITEO Abececa. Poslovanje SIB je bilo slabo, banka se je utapljala v izgubah. Čeprav so nadzorniki menili, da lahko banka do konca leta izgubo pokrije in leto konča s pozitivnim izidom, se je pozneje izkazalo, da to ni mogoče. Nadzorni svet banke je tako tik pred silvestrovim izglasoval sklep o prenehanju družbe in začetku postopka redne likvidacije. Kriminalisti so na tožilstvo podali nekaj kazenskih ovadb, vendar njihova usoda še ni znana. Zadeva SIB je tako zapečaten. Brez dela je ostalo približno 120 zaposlenih, afera pa bo počasi utonila v pozabo.

Dogajanje v Zavarovalnici Triglav

Afera v zvezi z Zavarovalnico Triglav je bila pravzaprav v polnem teku v letu 2002. Spomnimo, da je zavarovalnico vodila Nada Klemenčič, žena Vlada Klemenčiča, nekdanjega predsednika uprave SIB. Tako Klemenčičevi kot Jožetu Obersnelu, članu uprave, je agencija za zavarovalni nadzor v začetku decembra 2001 odvzela dovoljenje za opravljanje funkcije člana uprave. Na odločbo sta se oba pritožila na vrhovno sodišče, hkrati pa je o lastninjenju zavarovalnic februarja lani odločalo tudi ustavno sodišče. Šele aprila je finančno ministrstvo sporočilo, da se lastninsko preoblikovanje zavarovalnice lahko začne. Vlada je nato izdala odločbo o uskladitvi kapitalskih razmerij, s katero je ugotovila, da je v zavarovalnici 85,136

Anton Grizold, obrambni minister iz vrst LDS, je najprej poskrbel, da je družba Sistemska tehnika z Raven dobila posel desetletja, nato pa so kadri LDS, zaposleni v družbi Viator in Vektor, poskrbeli, da je družba pristala v pravih rokah. Zanimivo je, da se pri "poslu desetletja" pojavljajo domala ista imena kot v primeru prodaje SIB.

odstotka nenominiranega kapitala. Ta je začasno prešel v skrbništvo Slovenske odškodninske družbe (SOD), ki je nato aprila vplačala še 8,5 milijarde tolarjev za dokapitalizacijo zavarovalnice. Klemenčičeva se je morala poleti posloviti iz zavarovalnice. Junija so delničarji zavarovalnice imenovali nov nadzorni svet zavarovalnice, ta pa je le dan pozneje brez javnega razpisa imenoval novo upravo. Sklenili so, da bo to s petletnim mandatom od 1. novembra dalje Jože Lenič, predsednik uprave Kapitalne družbe. Tako Leniča kot Matejo Treven, ki je bila imenovana za članico uprave, je čakal le še preskus pred senatom Agencije za zavarovalni nadzor. Ta bi jima morala podeliti licenco za opravljanje vodstvenih del v zavarovalništvu. Ker Jože Lenič ni izpolnjeval pogojev za pridobitev licence, je z mesta predsednika senata odstopil Juri Gorišek, direktor agencije. Vlada je nemudoma imenovala novega predsednika, nato pa je senat pohitel z zaslišanjem in Leniču podelil licenco. Vendar pa mesta predsednika ni zasedel 1. novembra, ampak 1. decem-

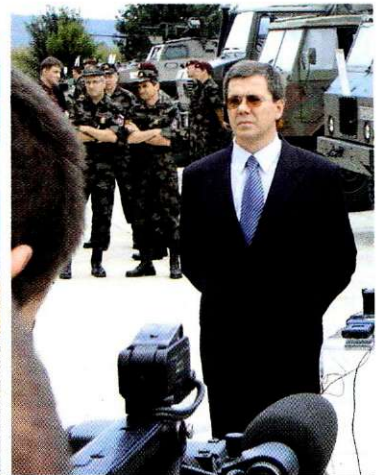
bra. Mateja Treven licence ni dobila. Njena usoda do danes ni znana.

Sporne dovolilnice

Tudi zapleti z dovolilnicami za mednarodni cestni prevoz niso nič novega. Segajo že leta nazaj, vanje pa so vpleteni tako ministrstvo za promet kot obrtna in gospodarska zbornica. Stvari so se začele zapletati že lani poleti, vrhunec pa je afera dosegla, potem ko je avtoprevoznik Franc Beg na parlamentarni komisiji povedal, da je pri tem, da je prevozniško podjetje Eurocity prejelo bistveno več dovolilnic, kot jim jih je pripadalo, sodelovalo tudi več vplivnih ljudi iz slovenskega političnega vrha. Četudi je s prstom pokazal na nekatere posameznike na resnem ministrstvu, to ni sprožilo preiskave. Minister Jakob Presečnik je celo dejal, da do sedaj še ni bila ugotovljena nobena pomembna napaka. Kriminalisti pa so julija pregledovali dokumentacijo na gospodarski zbornici in malo pred novim letom vložili več ovadb. Tik pred prazniki pa tudi med njimi se je afera nadaljevala, avtoprevozniki so nezadovoljni in stvari se bodo vleklo še v to leto.

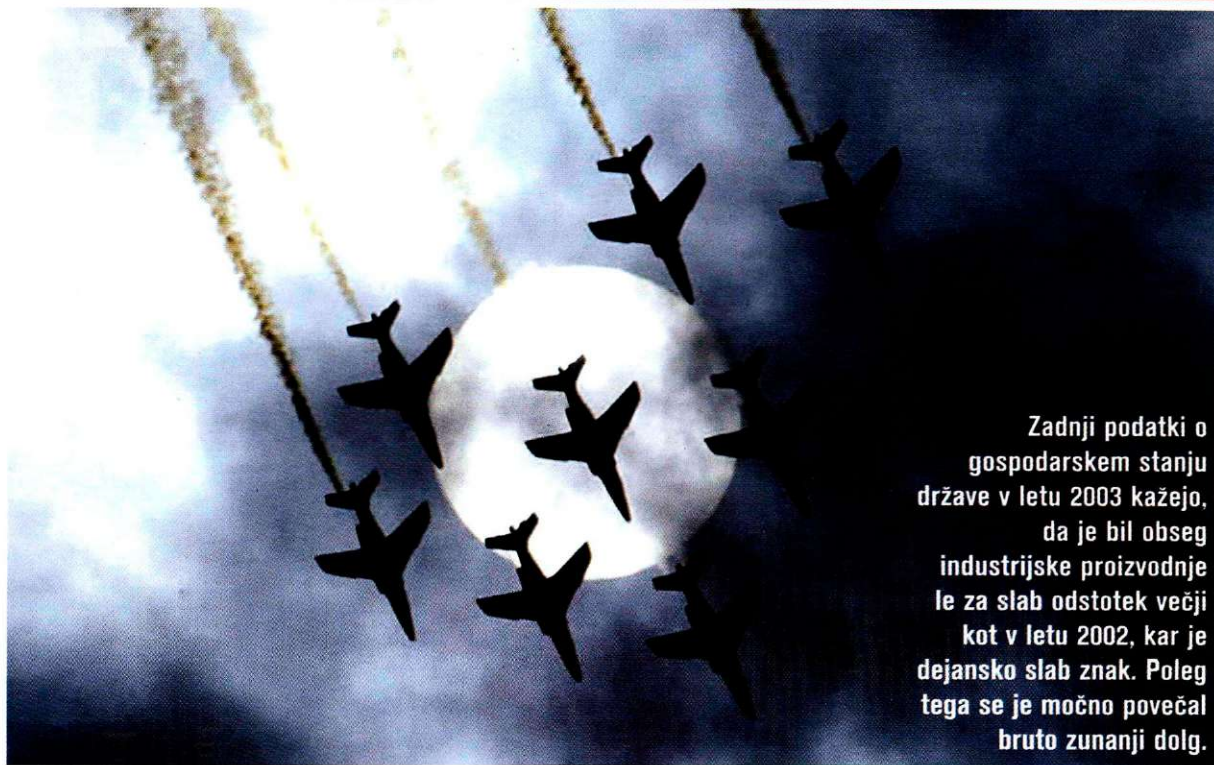
Posel desetletja

Po tem ko so na Ravnah na Koroškem marca lani podpisali protokol o pogodbi za proizvodnjo 36 novih lahkih oklepnih vozil valuk za potrebe Slovenske vojske (podpisali so ga predstavniki družbe Sistemska tehnika, ki je bila v lasti Slovenskih železarn, in obrambni minister Anton Grizold) in je bilo javnosti sporočeno, da znaša vrednost naročila 8 milijard tolarjev, s čimer naj bi se družba rešila stečaja, se je kmalu izkazalo, da je bila pogodba podpisana zaradi drugih interesov. Posel desetletja družbe ni rešil, železarnar pa so le nekaj dni pozneje objavile poziv za javno zbiranje ponudb za nakup 80-odstotnega deleža v družbi Sistemska tehnika. Na razpis sta prispeli dve ponudbi. Za nakup sta se zanimala avstrijski Steyr in družba Viator in Vektor iz Ljubljane. Slednja je nato delež za dobrih 450 milijonov tolarjev kupila, še prej pa je z ministrstvom za obrambo podpisala pogodbo, vredno 4,5 milijarde tolarjev, za vzdrževanje opreme. Presenečenje je sledilo konec novembra, ko je Viator in Vektor z družbo Steyr-Daimler-Puch sklenil pogodbo o prodaji 29-odstotnega deleža družbe Sistemska tehnika. Steyr-Daimler-Puch je ta delež namesto z denarjem plačal z licenco za izdelavo vozil pandur 8x8. Pri tem se je izkazalo, da so posel vodili predvsem predstavniki vladajoče LDS in kakšen posameznik iz ZLSD. Posebno tesne vezi so spletene med člani ljubljanskega odbora LDS in nekdanjo ljubljansko županjo Viko Potočnik. Zgodba še ni končana in se bo očitno letos nadaljevala. **Vida Kocjan**

Dovolilnice za mednarodni cestni prevoz ostajajo nočna mora ministra Jakoba Presečnika. Afer pri delitvi ni znal razrešiti in vse kaže, da temu niti v letu 2004 ne bo kos.

Šokantno zadolževanje države

Zadnji podatki o gospodarskem stanju države v letu 2003 kažejo, da je bil obseg industrijske proizvodnje le za slab odstotek večji kot v letu 2002, kar je dejansko slab znak. Poleg tega se je močno povečal bruto zunanji dolg.

Če smo v tedniku že zapisali, da je dolg mejo 10 milijard evrov presegel že avgusta, pa zadnji podatki kažejo, da je bilo konec septembra tega dolga že v višini 12,8 milijarde evrov. V vsega enem mesecu se je tako povečal za več kot 2,5 milijarde evrov, kar je alarmanten podatek. Število brezposelnih se povečuje tudi po mednarodnih standardih.

Zunanji dolg 53 odstotkov BDP

Bruto zunanji dolg je bil v septembru kar 12,8 milijarde evrov, kar pomeni 53,3 odstotka bruto domačega proizvoda (BDP). Pri tem je bilo dolgoročnega dolga devet milijard evrov, kratkoročnega 2,4 milijarde evrov, dolga do povezanih oseb pa 1,3 milijarde evrov. Zunanji dolg je bil skoraj pet milijard višji kot devizne rezerve. "Takšna zunanja zadolžitev ni več zanemarljiva," so konec decembra v redni mesečni publikaciji z naslovom Gospodarska gibanja zapisali ekonomisti Ekonomskega inštituta Pravne fakultete. Dodajmo, da so devizne rezerve znašale le 33 odstotkov BDP, kar zadošča za sedem mesecev uvoza blaga in storitev. Blagovni primanjkljaj ostaja nad lanskim, čeprav je izvozna dinamika hitrejša od uvozne. Poleg tega dinamika menjave z nerazvitimi državami prehit-

va dinamiko menjave z razvitimi, ugotavlja Ekonomski inštitut Pravne fakultete v decembrski številki publikacije Gospodarska gibanja. Ankete o poslovnih tendencah v decembru kažejo padec izvoznih in skupnih naročil pa tudi zmanjševanje gospodarskega optimizma. Povečanje zunanjega dolga je doseglo raven, ki je ni več mogoče zanemariti, se opozarja inštitut.

Obseg industrijske proizvodnje

Čeprav se je obseg industrijske proizvodnje po poletnih dopustih povečeval, je bil njegov letošnji obseg le za slab odstotek višji kot v istem obdobju leta 2002. Jeseni se je nekoliko okrepila rast proizvodnje v predelovalnih dejavnostih, začela se je povečevati tudi dejavnost rudarstva, medtem ko se je rast v sektorju preskrbe z elektriko, plinom in vodo umirila. Ob rasti v gradbeništvu in trgovini na drobno so se okrepile tudi prometne dejavnosti.

Uvoz še vedno višji od izvoza

Na tuje trge je slovensko gospodarstvo v povprečju mesečno izvozilo za manj kot milijardo dolarjev evrov blaga in storitev. Uvoz je bil vse mesece v letu

2003 višji od izvoza, zaradi česar je nastajal tudi večji primanjkljaj v blagovni menjavi (v celoti gledano naj bi bilo tega v višini milijarde tolarjev). Blagovni izvoz v desetih mesecih (to so zadnji podatki) se je povečal za skromnih 2,5 odstotka. Skrb zbujajoče je, da se je izvoz v države Evropske zveze povečal za manj kot odstotek. Za skoraj 15 odstotkov je bil manjši izvoz v države Efte. Pri tem se je povečal izvoz v države Cefte, v države nekdanje Jugoslavije in nekdanje Sovjetske zveze. Izvoz v države Cefte, kamor sodita tudi Poljska in Slovaška, se je povečal za slabih 10 odstotkov. Na Hrvaško smo izvozili za 5 odstotkov več blaga in storitev, v Srbijo in Črno goro za 2 odstotka več, izvoz v Makedonijo in BiH pa se je zmanjšal. Izvoz v Rusijo se je povečal za 9 odstotkov.

Cene so se uradno povečale za 5,7 odstotka. Tolikšna naj bi bila tudi stopnja inflacije. Ker je ta odvisna od porabe posameznega gospodinjstva, ima vsako gospodinjstvo svojo "inflacijo".

Število brezposelnih se povečuje. Delo dobijo težko vsi ne glede na izobrazbo.

Nekaj statističnih podatkov

	Leto 2002	zadnji podatki 2003
bruto domači proizvod (BDP)	5.284,5 mlrd. SIT	ni podatka
rast BDP v odstotkih	3,3	2,1
BDP na prebivalca (v dolarjih)	11.061	ni podatka
rast ind. proizvodnje (v odstotkih)	2,4	0,6 (1-9/2003)
skupne devizne rezerve (v milijonih evrov)	7.826	7.944 (konec sept.2003)
skupni devizni dolg (v milijonih evrov)	11.482	12.807 (konec sept. 2003)
izvoz (v milijonih evrov)	11.571	8.357 (1 do 9/2003)
uvoz (v milijonih evrov)	11.571	9.006 (1 do 9/2003)
povprečna brutoplača (v SIT)	235.436	252.059 (1-9/2003)
povprečna netoplača (v SIT)	147.946	158.327 (1-9/2003)
povečanje cen življ. potrebščin (v %)	7,5	5,7 (1-11/2003)

Turizem se ni izkazal

Podatki kažejo, da je slo lani turizmu slabše kot leto prej, temeljijo pa na zmanjševanju števila prenočitev domačih in tujih gostov. Tega podatka ne popravljajo niti podatki o obisku slovenskih turističnih krajev in znamenitosti ob koncu leta. V enajstih mesecih je Slovenija obiskalo nekaj več kot 2,1 milijona tujih turistov, kar je bilo sicer nekoliko več kot v letu 2002, vendar pa se je samo v novembru obisk tujih gostov znižal za štiri odstotke. Glede na statistične podatke se je novembra v Sloveniji mudilo največ gostov iz Avstrije, Italije in Nemčije, v primerjavi z lanskim novembrom pa se je občutno povečal predvsem obisk gostov iz Belorusije, ki je bil višji kar za 242 odstotkov.

Izvoz v države Evropske zveze se je povečal le za 2,5 odstotka.

met v trgovinah tudi do 20 odstotkov višji, kot je bil v letu 2002.

Delo ima le še 776.000 ljudi

Zmanjševanje števila delovno aktivnega prebivalstva, ki je bilo značilno za julij in avgust, se je septembra nekoliko ustavilo. Kljub izboljšanju pa je zaposlenost septembra ostala pod primerljivo ravniyo leta 2002. Od 896.000 delovno aktivnih oseb je imelo delo 776.516 oseb. Nezaposlenih je bilo torej več kot 120.000 ljudi, čeprav uradne statistike kažejo, da je bilo manj kot 100.000 brezposelnih. Pri tem ni zanesljivi podatek, da se je ob zadnjem popisu prebivalstva za brezposelne izreklo več kot 140.000 ljudi. Uradne statistike so torej varljive. V nasprotju s številom zaposlenih zunaj industrije se zaposlenost v industriji nepretrgano zmanjšuje. Septembra se je zmanjšala za 0,2 odstotka in bila za 2,4 odstotka nižja kot pred letom dni. Od lanskega do letošnjega septembra se je najbolj znižala zaposlenost v naftni, usnjarski in tekstilni industriji ter v rudarstvu, povečala pa se je v kemijski industriji. Število iskalcev zaposlitve se je oktobra povečalo, tako da se je stopnja registrirane brezposelnosti po ocenah Gospodarskih gibanj povečala na okoli 11,3 odstotka. Pri tem so zanimivi še podatki, da se brezposelnost tudi po metodologiji Mednarodne organizacije dela (ILO) povečuje. Če bi jo merili po tej metodi, bi ugotovili, da se je njena stopnja v drugem četrtletju letos povečala in je presegala 6,6 odstotka. Ekonomisti še ugotavljajo, da se je v zadnjem letu stopnja brezposelnosti

povečala pri ljudeh brez izobrazbe, z osnovnošolsko, nižjo ali srednjo poklicno izobrazbo, več brezposelnih pa je tudi ljudi z višjo ali visoko strokovno oziroma univerzitetno izobrazbo. Nekoliko se je zmanjšala stopnja brezposelnosti le pri ljudeh, ki imajo splošno srednjo izobrazbo. Podatki kažejo, da se povečuje brezposelnost visoko izobraženih delavcev, pri tem pa se izobrazbena sestava prebivalstva izboljšuje hitreje, kot so potrebe ustanov, ki takšne ljudi zaposlujejo. Podatki o registriranem številu iskalcev zaposlitve kažejo, da je število brezposelnih naraščalo za 0,58 odstotka mesečno. Dodajmo, da pravne osebe večjega odpiranja novih delovnih mest ne napovedujejo.

Uradna inflacija nižja

Po zadnjih podatkih se je v državi nadaljevalo umirjanje stopnje inflacije. Spomnimo, da je vlada v začetku leta 2003 za nekaj mesecev zamrznila povečevanje nadzorovanih cen, za nekaj časa pa je zamrznila tudi povečevanje proračunskih stroškov. Letna stopnja inflacije vsaj do nastajanja tega članka še ni bila znana, po podatkih pa naj bi se gibala od 5 do 5,5 odstotka. Lani so se najbolj povečale cene v skupini obleka in obutev, precej visoki so bili tudi dvigi cen v skupini stanovanja, cene so se bistveno povečale še v skupini prevozi. Druge skupine so k povečevanju življenjskih stroškov prispevale neprimerno manj. Pri tem dodajmo, da je od porabe vsakega posameznika odvisno, za koliko je imel v letu 2003 višje življenjske stroške in kolikšna je bila "njegova" inflacija.

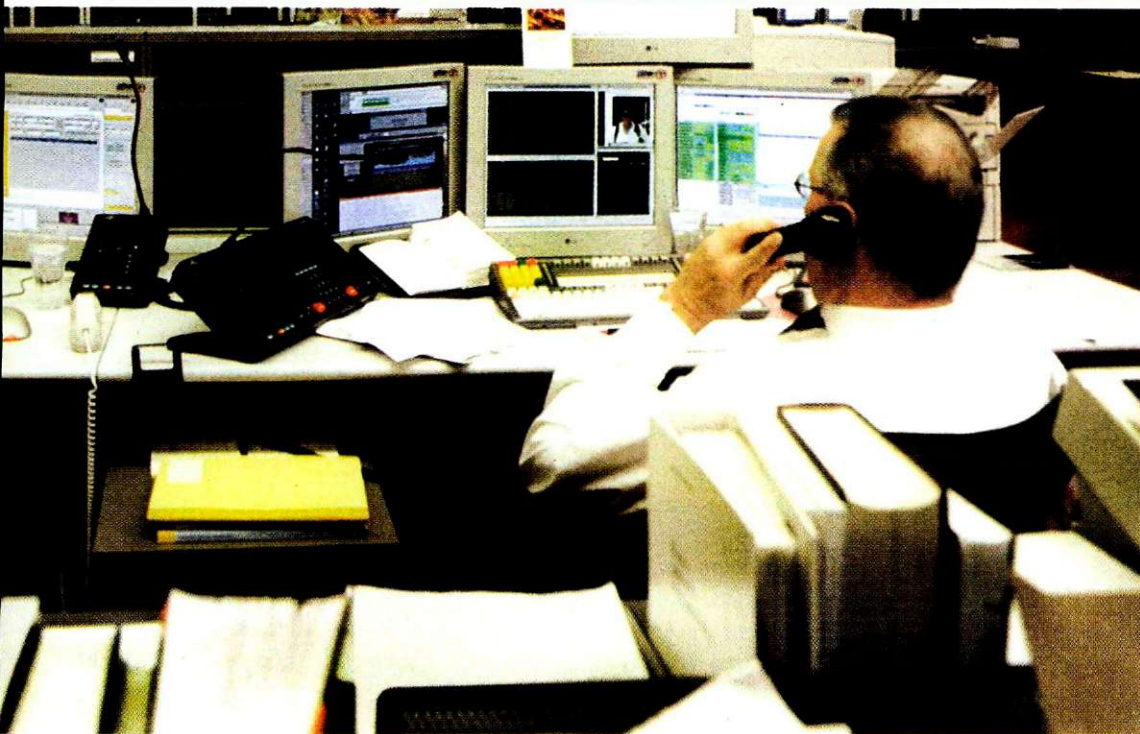
Malo tujih naložb

Po uradnih podatkih naj bi pri neposrednih tujih naložbah v letu

2003 prišlo do odločilnega premika. Če so bili prilivi iz tega naslova leta 2002 za slabo milijardo evrov višji kot leta 2003, pa se je lani to obrnilo "na glavo". Netoodlivi iz naslova naložb v tujino so bili 132 milijonov evrov višji od prilivov. To kaže na to, da je slovensko gospodarstvo svoje naložbe gradilo v tujini, saj slovenske neposredne naložbe v tujini krepko presegajo tuje v Sloveniji. Lansko neposredno investiranje Slovenije v tujino (226,3 milijona evrov v desetih mesecih) je največje v samostojni Sloveniji. To je podatek, ki v makroekonomskih okvirjih daje slovenskemu gospodarstvu značilnost razvitejšega gospodarstva. Pri tem pa se postavljajo vprašanja, kaj je z naložbami doma. Podatki o naložbah v letu 2002 so bili nekoliko varljivi, saj je takrat država prodala farmacevtsko družbo Lek iz Ljubljane, zaradi česar so se tovrstne bilance v državi v letu 2002 precej izboljšale.

Vida Kocjan

Slave Klavora 1
9000 Murska Sobota
Slovenija
tel.: 02/537 1949
fax.: 02/537 1948
GSM: 041/34 66 46
GSM: 031/34 51 51
<http://www.radio-viva.com>
e-mail: viva@radio-viva.com

Konec minulega leta so se morali preoblikovati vsi pidi. Prvi potomec nekdanjega pida se je že preoblikoval v vzajemni sklad. Veliko drugih pidovskih delničarjev je precej manj zadovoljnih. Ob koncu leta 2003 je pretekel rok, do katerega so se morale pooblašcene investicijske družbe (pidi) preoblikovati bodisi v redne delniške družbe (t. i. holdinge), investicijske družbe ali vzajemne sklade.

Nikoli dokončana zgodba

Družbe za upravljanje (DZU), ki so morale za soglasje k preoblikovanju zaprositi Agencijo za trg vrednostnih papirjev (ATVP), so vloge na agencijo pošiljale vse do izteka roka. Kljub temu se je večina pidov že preoblikovala, nekaj pa jih čaka še na soglasje. Za pida, ki soglasja za preoblikovanje ne bodo dobili, bo agencija po javnih napovedih direktorja agencije Nevena Boraka takoj po novem letu pripravila načrt prenosa upravljanja na drugo družbo za upravljanje. Družba za upravljanje namreč v skladu z zakonom izgubi dovoljenje za upravljanje, če pida ni pravočasno preoblikovala. Posledic za same pida in njihove delničarje ne bo, bodo pa za upravljavce. Tisti, ki so jih upravljali in niso poskrbeli za pravočasno preoblikovanje, bodo izgubili dovoljenje za upravljanje pidov, agencija pa bo morala v dogovoru z drugimi družbami za upravljanje poiskati tiste, ki bodo zainteresirane, da končajo postopek preoblikovanja.

Prvi pidovski vzajemni sklad

Večina že preoblikovanih družb se je odločila za preoblikovanje v redno delniško družbo oziroma t. i. finančni holding, le en pid se je odločil za preoblikovanje v vzajemni sklad,

ki je za male delničarje najboljša rešitev. Pri vzajemnem skladu namreč lahko delničarji premoženje kadar koli unovčijo po tržni vrednosti brez visokih odbitkov (odbije se le do 3-odstotna izstopna provizija), nad poslovanjem, ki ga urejajo strogi predpisi, pa bo še vedno bedela ATVP.

Pomurska investicijska družba je od Agencije za trg vrednostnih papirjev kot prva in za zdaj edina ob koncu minulega leta prejela odločbo z dovoljenjem za preoblikovanje v vzajemni sklad Primus. Poleg običajne 3-odstotne izstopne provizije

bodo morali delničarji pri tem skladu ob morebitnem izstopu plačati še dodatno 3-odstotno provizijo. Ta provizija (ki je precej nižja kot to dopušča zakon) naj bi preprečevala pretirano unovčevanje investicijskih kuponov takoj po preoblikovanju (kar bi bilo škodljivo za preostale lastnike sklada, lahko celo za cel finančni trg) in bo veljala le v letošnjem letu.

Idi in holdingi

Kot smo že zapisali, so se vsi drugi nekdanji pidi preoblikovali drugače. Nekaj se jih je preobrazilo v in-

vesticijske družbe (t. i. ide), ki so za male delničarje še vedno razmeroma ugodna rešitev. Vrednost njihovih delnic je resda nižja v primerjavi z vzajemnimi skladi (za 20 odstotkov in več), vendar bodo te družbe še naprej ostale pod nadzorom ATVP. Poleg tega je pričakovati, da se bo sčasoma še več drugih investicijskih družb preoblikovalo v vzajemne sklade. Takšno preoblikovanje je že napovedal tudi id Triglav Steber 1.

Večina nekdanjih pidov se je preoblikovala v finančne holdinge. Gre za povsem običajne delniške družbe, ki se od preostalih razlikujejo le po tem, da se ukvarjajo z naložbami v druga podjetja in njihovim upravljanjem. Običajno je njihova vrednost na borzi za 50 odstotkov ali še več nižja od vrednosti njihovega premoženja. Še večji problem je v tem, da so se mnogi holdingi že umaknili z borze, zato je trgovanje z njihovimi delnicami nepregledno, cene delnic pa posledično še nižje kot sicer. Nad finančnimi holdingi agencija nima pristojnosti za nadzor, zato v mnogih primerih največji delničarji izkoriščajo svojo moč na račun malih delničarjev. To je tudi dodaten razlog, zakaj so cene njihovih delnic precej nižje kot pri investicijskih

Umiki z borze so postali resen problem za male delničarje.

družbah in vzajemnih skladih. Hkrati je bila tudi želja po nadaljnjem nemotenem prisvajanju premoženja malih delničarjev pri nekaterih upravljavcih pomemben razlog, zakaj so se odločili za preoblikovanje "svojih" pidov v holdinge. Eden od vzrokov, da nikoli ne bo uresničen cilj, po katerem naj bi se čimveč pidov preoblikovalo v vzajemce, je tudi slaba sestava naložb. V mnogih pidih namreč prevladuje premoženje, ki ni dovolj kakovostno, da bi z njim lahko izpolnili stroga merila za preoblikovanje v vzajemni sklad.

Naposled nov zakon?

Del strokovne javnosti in opozicija že dolgo opozarjajo na oškodovanost malih delničarjev, do katerih prihaja v nekaterih pidih, in poudarjajo potrebo po ureditvi tega žgočega vprašanja. Velik zagovornik varstva malih delničarjev je bil še pred nastopom svojega mandata tudi sedanjí finančni minister Dušan Mramor. Po začetku njegovega manda-

pravljala o predlogu zakona, ki naj bi uredil problematične razmere tako, da bi poslovanje holdingov postalo preglednejše in korektnejše do malih delničarjev. Predlog zakona o pravnih naslednikih pidov določa, da bodo morali vsi holdingi, ki so nastali iz pidov, in tudi vsi drugi pravni nasledniki pidov postati javne družbe. To pomeni, da bodo njihove delnice morale kotirati na borzi. Holdingom, nastalim iz pidov, naj bi bilo tudi predpisano, da na novo zakonsko raven zmanjšajo svoje tržno finančno premoženje in dodatna likvidna sredstva (s preprostimi besedami gre pri tem za delnice in obveznice, ki kotirajo na borzi, depozite pri bankah...). S tem naj bi zagotovili, da bo v holdingih ostalo resnično samo premoženje slabe kakovosti. Kakovostnejše premoženje naj bi bilo po določilih zakona treba obvezno prenesti v novoustanovljene investicijske družbe, ki se bodo morale v šestih mesecih preoblikovati v vzajemne sklade.

mur sta pripomogla tudi velika neobveščenosť in pomanjkanje poznavanja pravic pri malih delničarjih. Zato je pričakovati, da se bo večina holdingov določilom novega zakona izognila prav z umikom z borze. Mali delničarji bodo torej samo še na slabšem kot pred sprejetjem zakona.

Prevzemi holdingov

Po predlogu zakonskega besedila bodo morali delničarji holdingov, ki bodo imeli na dan uveljavitve zakona v lasti 15 odstotkov ali več delnic holdinga, v letu dni od uveljavitve zakona bodisi dati ponudbo za odkup vseh delnic, bodisi ustrezno zmanjšati svoje število delnic. Marsikdo bi verjetno pomislil, da bodo zaradi prevzemov ali zmanjšanja lastniških deležev na strani največjih lastnikov mali delničarji po uveljavitvi zakona na boljšem kot doslej. Vendar tudi tukaj dosedanja praksa kaže, da verjetno ne bo tako. Precej družb, ki so nastale iz pidov, je namreč že bilo prevzetih z uradnimi po-

problematike lotili pred koncentracijo lastništva v pidih. Vendar takrat za kaj takega pri vladajoči politiki ni bilo interesa. Druga možnost – da večji lastniki v enem letu zmanjšajo svoje deleže pod mejo 15 odstotkov – je prav tako zavajajoča. Že zdaj je namreč v Sloveniji vsesplošno razširjena praksa, da podjetja tiste lastniške deleže v drugih podjetjih, ki jih zaradi zakonskih ali drugih omejitev ne bi smela imeti v lasti, "parkirajo" v kakšnem prijateljskem podjetju. Žal ni razlogov, da bi verjeli, da se bo to početje kmalu končalo.

Vrednost nadzora

Z uveljavitvijo zakona naj bi Agencija za trg vrednostnih papirjev znova vzpostavila nadzor nad finančnimi holdingi. Vendar se postavlja vprašanje, kakšna bo praktična vrednost tega določila, saj agenciji niti v vseh dosedanjih letih, ko je nadzorovala pide, ni uspelo ustaviti nezakonitega, a dobro prikritega pretakanja premoženja iz (nekaterih) pidov na zasebne račune njihovih upravljavcev. Poleg tega se kaj lahko zgodi, da bi to določilo na ustavnem sodišču padlo zaradi retroaktivnosti oz. urejanja stvari za nazaj.

Ministrstvo za finance je predlagalo, da bi zakon sprejeli po nujnem postopku in s tem preprečili "težko popravljive posledice za delovanje države". Vendar zakon do njegove dokončne uveljavitve verjetno čaka še trnova pot. Zelo vprašljivo je tudi, kakšna bo dokončno uveljavljena različica zakonskega besedila. Izredno močan lobi družb za upravljanje in novopečenih pidovskih bogatašev bo verjetno do konca z vsemi močmi lobiral, da bi čimbolj izničil uporabno vrednost novega zakona. Pri tem mu verjetno ne bo manjkalo politične podpore. Družbe za upravljanje so namreč razdeljene med vladajoče politične stranke, ki so se vsa leta tudi močno finančno napajale iz tega področja. Zato ne preseneča, da se interes za reševanje te žgoče problematike pojavlja šele sedaj, ko je čas za to že mimo. Vlak s pidovskim premoženjem je že zdavnaj odpeljal. Sedanje poteze zato lahko ocenjujemo le v luči bližajočih se volitev. Lahko bi rekli, da gre predvsem za kupovanje volilnih glasov z neizvedljivimi obljubami.

Denis Vengust

Bo Neven Borak, direktor ATVP, spet nadzoroval finančne holdinge?

Darko Horvat, prvi človek sistema Aktiva, enega najbolj razvitih tovrstnih sistemov

Stane Valant, direktor Nacionalne finančne družbe

ta se je uresničevanje te in tudi nekaterih drugih njegovih idej začelo odmikati v nedoločeno prihodnost. V precejšnji meri je to posledica izredno močnega lobiranja družb za upravljanje, ki s svojo ogromno finančno močjo pri vladajoči politiki brezkompromisno zastopajo svoje interese. Velik del množice Slovencev, ki so svoje certifikate zaupali pidom, pa ima še vedno dolge nosove.

Minuli torek so se naposled pojavili znaki, da se bodo stvari na tem področju morda vendarle začele premikati. Koalicija se je sešla in raz-

Na prvi pogled so to privlačne obljube, vendar se postavlja vprašanje, kako bo z njihovo uresničljivostjo v praksi. Vse to namreč ne velja, če delničarji na skupščini delničarjev sprejmejo sklep o umiku delnic z borznega trga. Takšen sklep bo moral biti tako kot že doslej sprejet z najmanj 90-odstotki delniških glasov podjetja. Vendar se da v praksi umik z borze izpeljati tudi s precej nižjim odstotkom glasov, kolikor nihče izmed delničarjev temu ne nasprotuje. Takšnih umikov je bilo v zadnjem času že kar nekaj, k če-

nudbami za prevzem, vendar so bile kot po pravilu prevzemne cene povsod precej nižje od notranje vrednosti teh družb. To je predvsem posledica dejstva, da so lastniške strukture teh družb precej skoncentrirane. Ker največji lastniki nimajo konkurence, jih nič ne sili, da bi morali ob prevzemu delničarjem ponuditi visoko ceno za njihove delnice. Tega neizbežnega dejstva ne more spremeniti niti zakon, še posebej ker prihaja prepozno, saj je lastniška koncentracija že opravljena. Zadeve bi bilo vsekakor mogoče rešiti, če bi se

Med sedmimi kandidati, ki so se uvrstili v ožji izbor za novega generalnega direktorja policije, je tudi podsekretar protikorupcijskega urada Drago Kos, človek, ki je odigral skrajno dvomljivo vlogo v aferi Depala vas, in človek, za katerega je sodišče pred kratkim že drugič ugotovilo, da je nezakonito posegel v osebne prave novice novinarja Tomaža Ranca.

je od države zahteval pet milijonov tolarjev odškodnine. V začetku leta 2001 je okrožno sodišče njegovim trditvam pritrldilo in razsodilo, da je Kos izpise Rančevih telefonskih pogovorov pridobil nezakonito (dva dni prej, kot je dobil sodni nalog) in da je bila tudi sama uredba, s katero je bil izdan nalog za pridobitev klicev, nezakonita. Po mnenju sodišča namreč za nadzorovanje Ranca, ki mu je sodišče prisodilo še 600.000 tolarjev odškodnine, ni bilo nikakršne pravne podlage. No, država se je na takšno sodbo pritožila na višje sodišče, to pa je njeni pritožbi ugodilo in zadevo vrnilo na začetek. V vnovični obravnavi je sodišče zaslialo še

Sporni kandidat

A preden si postavimo temeljno vprašanje, ali bi bil Kos glede na to primeren za generalnega direktorja policije, pogledimo, kaj mu nekateri, za zdaj sicer bolj nejavno kot javno, najbolj zamerijo. Najbolj mu očitajo skrajno sporno vlogo, ki jo je leta 1994 kot inšpektor takratne kriminalistične policije odigral v aferi Depala vas, ki je privedla do odstavitve takratnega obrambnega ministra Janeza Janše. Znano je namreč, da se je Kos v času pred afero skupaj z Milanom Smolnikarjem večkrat sesel z dvojnimi agentom Morisa Mitjem Kunstljem (slednje je na nedavnem razvpitem procesu zoper četverico morisovcev na ljubljanskem okrajnem sodišču potrdil Kunstelj sam) in ga nagovarjal, naj z obrambnega ministrstva in iz specialne brigade Moris odtuji dokumente, s katerimi bi lahko obremenili takratnega ministra Janeza Janšo. Kos se je sicer Kunstlju na sestankih predstavljal kot Peter iz Sove, vendar je Kunstelj kmalu ugotovil, kdo v resnici je in kakšna je njegova vloga v celotni zgodbi. Kos je bil namreč tisti, ki je usmerjal Smolnikarja pri njegovem vohunjenju za obremenilnimi dokumenti obrambnega ministrstva, kar se je dokončno izkazalo ob aretaciji Smolnikarja v Depali vasi, v kateri so predstavniki obramb-

nega ministrstva na Smolnikarjevem pozivniku (dal mu ga je takratni šef policijskih specialcev Vinko Beznik) odkrili številko Kosove pisarne.

Nezakonito prisluškovanje novinarju

Drugo Kosovo sporno ravnanje izvira iz znane afere Vič-Holmec, v kateri so nekateri mediji s pomočjo nekaterih visokih državnih uradnikov (zaradi afere se je moral posloviti takratni notranji minister Mirko Bandelj) leta 1998 slovenske teritorialce obtožili, naj bi bili med osamosvojitveno vojno na Holmcu streljali na vojake JLA, ki so se že vdali, s čimer naj bi bili storili vojni zločin. Afero je takrat obravnaval tudi no-

vinar RTV Tomaž Ranc in v nizu prispevkov govoril predvsem o ljudeh z notranjega ministrstva, ki naj bi bili vpleteni v afero. Na slednje se je odzval Drago Kos in skupaj s sodelavcem Romanom Prahom pridobil izpisek Rančevih pogovorov po mobilnem telefonu. Kot se je izkazalo pozneje, je Kos to storil, še preden je za to pridobil sodni nalog, torej nezakonito, zaradi česar je Ranc zoper državo (potem ko je državni tožilec Gorazd Fišer kljub ugotovitvi tožilke Barbare Brezigar in urada za pritožbe in notranjo zaščito na MNZ, da so bili izpisi klicev pridobljeni še pred sodno odločbo, njegovo ovadbo zavrgel) na ljubljansko okrožno sodišče vložil civilno tožbo, v kateri

nekaj prič in prejšnji mesec izdalo sodbo, na las podobno prvi: Kos in sodelavec sta izpis Rančevih klicev pridobila nezakonito, nezakonita pa je bila tudi uredba o nadzoru nad njim, zaradi česar mora država Rancu plačati 700.000 tolarjev odškodnine.

Seveda zadeva še ni pravno močna, vendar se kljub temu postavlja vprašanje, ali je nekdo, ki se ne more pohvaliti z zakonitim ravnanjem in visoko osebnostno in poklicno etiko, primeren kandidat za generalnega direktorja policije, ki naj bi bil zgled vsem podrejenim. Odgovor na to vprašanje je jase. Kos, vsaj za zdaj tako kaže, nikakor ni človek, ki bi bil primeren za prvega moža slovenske policije. **Aleš Kocjan**

Nekdanji kriminalist in drugi človek protikorupcijskega urada Drago Kos nikakor ni človek, ki bi bil primeren za prvega moža slovenske policije.

Minister Rado Bohinc, kot vse kaže, Draga Kosa ne bo izbral za generalnega direktorja policije. Za to mesto naj bi imel največ možnosti Aleksander Jevšek.

Sodišče je pred kratkim že drugič ugotovilo, da je Kos nezakonito pridobil izpisek klicev novinarja RTV Tomaža Ranca po mobilnem telefonu.

Pobudniki referendumu o graditvi islamskega versko-kulturnega centra ob Cesti dveh cesarjev v Ljubljani so v teh dneh začeli zbirati podpise za razpis referendumu, s katerim bi preprečili uveljavitev sprememb prostorskega akta za območje, na katerem naj bi stal center.

Naj spomnimo. V začetku decembra prejšnjega leta je koalicija LDS in ZL v ljubljanskem mestnem svetu kljub številnim pomislekom opozicije potrdila spremembe prostorskega akta za območje ob Cesti dveh cesarjev, s čimer je prižgala zeleno luč za graditev islamskega centra na tistem območju.

Za Simšičevo neljuba zahteva

Tik preden bi odlok začel veljati, to je pred božičnimi prazniki, je njegovo izvajanje preprečila zahteva

Pobudnik referendumu Mihael Jarc upa, da bo imel 6. februarja v rokah potrebnih 11.000 podpisov občanov.

Mufti v Sloveniji Osman Đogić je morbitni referendum že pred časom označil za protiuustavnega.

Referendum v Ljubljani?

mestnega svetnika Liste za čisto pitno vodo Mihaela Jarca, ki je skupaj z 100 podpisniki zahteval, da se v Ljubljani o tem izvede referendum. Kot je pri izročitvi podpisov ljubljanski županji Danici Simšič dejal Jarc, graditev megalomanskega islamskega kulturno-verskega centra, ki bo vključeval tudi džamijo na obrobju Trnovega, ni potrebna, saj naj bi po njihovem mnenju pripadnikom islamske verske skupnosti za izražanje verskih čustev zadoščalo večje število molilnic. Na potezi je bila ljubljanska županja Danica Simšič, ki je skušala najprej narediti vse, da ji ne bi bilo treba razpisati 30-dnevnega roka za zbiranje podpisov, vendar se je, potem ko so njene pravne službe ugotovile, da za preverjanje zahteve pred ustavnim sodiščem nima zakonske podlage, vdala v usodo in tik pred novim letom določila rok za začetek zbiranja podpisov. Tako je zdaj jasno, da bo zbiranje podpisov za refe-

rendum potekalo med 5. januarjem in 5. februarjem, v tem času pa bodo morali pobudniki zbrati 11.000 podpisov. Čeprav se ta številka v primerjavi s številom podpisov, ki jih je treba zbrati za referendum na državni ravni (40.000), zdi dokaj nizka, nekateri opozarjajo, da bo toliko podpisov zelo težko zbrati. Vsak Ljubljančan, ki bo zelel podpisati zahtevo za

razpis referendumu, se bo moral osebno oglašiti na eni izmed ljubljanskih upravnih enot, zahtevati obrazec za podporo referendumu in nato izpolnjenega vrniti na upravno enoto, kar pomeni, da bodo imeli pobudniki zelo zahtevno delo, če bodo hoteli prepričati 11.000 meščanov, da se odpravijo na eno izmed upravnih enot. Slednjega se zaveda tudi pobudnik

stotkov vprašanih meni, da ni primereno, da se na obrobju Trnovega zgradi islamski versko-kulturni center, medtem ko je njegovo graditev podprlo 47 odstotkov vprašanih. Čeprav je odstotek tistih, ki so za džamijo, višji od tistega, ki so proti njej, vodja ankete Niko Toš meni, da v primeru referendumu o graditvi džamije obstaja velika verjetnost, da graditev ne bi bila izglasovana. Zakaj ne, Toš – o izidih njegovih anket mnogi dvomijo – ni pojasnil, domnevamo pa, da njegov sklep temelji na dejstvu, ki so ga pokazale nekatere druge, sicer manj obširne ankete, to je, da so za džamijo bolj zagreti tisti, ki živijo zunaj Ljubljane, medtem ko Ljubljančanom, ki bi morali z njo neposredno živeti, njena graditev manj ustreza.

Za resnejša ugibanja o izidu referendumu bo vsekakor še čas, saj moramo naprej počakati, ali bo pobudnikom referendumu uspelo do predvidenega roka zbrati 11.000 podpisov.

Aleš Kocjan

Ljubljanska županja Danica Simšič je skušala narediti vse, da ji ne bi bilo treba določiti roka za začetek zbiranja podpisov, vendar se je na koncu morala vdati.

Kdo davi občine?

Vzgojno-varstveni zavodi oziroma vrtci so v sodobnem načinu in tempu vsakdanjika nepogrešljivi.

Staršem, ki jim sistem zapoveduje in priporoča čim večjo osredinjenost na dobičakeljnost, povzpetništvo in karieristično iskanje svojega zaposlitvenega otočka, ne uspe več malčku zagotoviti minimalnega varstva. Predšolska vzgoja se je že zdavnaj preselila na ramena vrtcev, katerih temeljne naloge – pomoč staršem pri celoviti skrbi za otroke, izboljšanje kakovosti življenja družin in otrok ter ustvarjanje možnosti za otrokov celostni razvoj – so posledično čedalje obsežnejše in pomembnejše tudi za nadaljnji razvoj naše družbe. S povečano obremenitvijo vrtcev pa se je hkrati izostrilo (in povečalo) tudi financiranje le-teh. V socializmu smo bili zapisani navidezni enakopravnosti in je bila tudi cena storitev v javnih vrtcih za vse enaka. Nihče se seveda ni pritoževal. Danes je drugače... V grobem povedano: vrtce financiramo po svojih zmožnostih oziroma na podlagi svojega premoženja. Tržni sistem nas je namreč (pravilno) "popredalčkal" v osem dohodkovnih razredov glede na povprečno brutoplačo v preteklem letu. Lestvica staršev

glede na mesečni dohodek na družinskega člana v primerjavi s povprečno plačo na zaposlenega v Republiki Sloveniji in upošteva premoženje (ki pa v Sloveniji še ni natančno definirano in se z nestrpnostjo pričakuje uvedba davka na premoženje) družine razvršča v plačilne razrede. Razvrstitev v plačilni razred pomeni določitev odstotka cene vzgoj-

no-varstvenega programa. Lestvica ima torej osem plačilnih razredov, najnižje je plačilo prvega (1.) plačilnega razreda, in sicer 10 odstotkov cene programa, najvišje pa je plačilo iz osmega (8.) plačilnega razreda, ki pomeni 80 odstotkov cene programa. Razliko med ceno, ki jo plačajo starši, in ceno programa zagotavlja občina iz javnih sredstev.

Opisani sistem je kot dopolnjen pravilnik začel veljati šestega decembra.

Človeška nprav proti noveli

Minister za šolstvo, znanost in šport Slavko Gaber je skupaj s predstavniki Skupnosti občin Slovenije, Združenja občin Slovenije in Skupnosti vrtcev Slovenije modificiral metodologijo za oblikovanje cen programov vrtcev. Doslej je namreč plačilo staršev določala lokalna skupnost na podlagi lestvice, ki starše razvršča v omenjene razrede. Novela pa spreminja določbo o družinskem premoženju, ki sedaj vključuje vse premoženje in nepremično premoženje, s katerim razpolaga družina; v to ne sodijo primerno stanovanje, osebno vozilo v vrednosti do višine 18 minimalnih plač in premoženje, ki daje dohodke. Znano je namreč, da obstajajo družine, ki formalno nimajo dohodkov, očitno pa imajo denar, kar kažejo z razkošnimi avtomobili, počitniškimi hišicami in podobnimi statusnimi simboli. Javnost po eni strani odobrava zakonjeno novost, po drugi pa opozarja, da je pravilnik zgrešil cilj, saj bo-

Pavel Rupar: "Občina ni dolžna vrtcu niti toljarja. Po naših izračunih smo vrtcu, ker je prikazal, da ga otroci obiskujejo tudi poleti, čeprav to ni res, v zadnjih treh letih plačali celo 25 milijonov preveč!"

Andrej Vizjak: "Predlagamo, da bi plače zaposlenim financirala država, občine pa bi sofinancirale investicije in nakup igral. Na ta način bi lahko dolgoročno rešili problem financiranja vrtcev."

do tisti, ki so že doslej skrivali svoje premoženje in dohodke, to počeli tudi v prihodnje. In spet dospemo do okorne državne uprave, ki je teoretično pravilnik sicer "pravilno" modificirala, starše (financerje) in njihove otroke "pravilno" opredelila po razredih, žal pa vprašalniki o premoženju, ki ga morajo izpolniti starši otrok v vrtcih, prepogosto izkazujejo neresnične podatke. Človeška nprav namreč ne stopa po poteh teorije in načelnosti, temveč gre navadno po poti najmanjšega napora in čim večjega izkoristka. Zatorej zna biti novela že v kali zatrta in nepravilna.

Občine ne zmorejo kriti stroškov vrtcev

Tudi klub županov Slovenske demokratske stranke je opozoril na neurejene razmere financiranja predšolske vzgoje v Sloveniji, na kar ka-

Večina staršev negoduje nad izjemno dragim vrtcem. Višji srednji sloj za najmlajšega nameni tudi po 60.000 tolarjev mesečno.

žejo zadnje težave v tržiškem vrtcu. Vodstvo tržiških vrtcev je že nekaj let opozarjalo na velike denarne težave, zaradi katerih so jim celo zagrozili z izključitvijo elektrike, prenehanjem dobave hrane, seznam neplačanih računov pa je narasel že na dvanajst strani. Vrtec bo torej moral po besedah tržiškega župana in poslanca SDS Pavla Ruparja nujno poiskati notranje rezerve in racionalizirati samo delovanje, kar pa bo v končnem lahko osiromašilo njegov program.

S podobnimi težavami se srečujejo tudi drugi vrtci po Sloveniji (Pivka, Grosuplje), saj občine kot njihove ustanoviteljice ne zmorejo ustrezno kriti stroškov, ki jih pridelajo vzgojno-varstveni zavodi. Zakonsko je namreč določeno, da je zagotavljanje predšolske vzgoje ena izmed temeljnih nalog občine in potemtatem vrtcev ustanavljajo in financirajo občine. Tudi plačilo staršev denimo določi občina. Brežiški župan in poslanec Andrej Vizjak je v upanju, da bi se v prihodnje izognili "tržiškim" težavam predlagal, da bi morali financiranje predšolske vzgoje urediti podobno, kot to velja za osnovnošolsko raven izobraževanja. Hkrati je poudaril, da je povsem nedopustno, da država vrtcem predpisuje normative, število zaposlenih in plače vzgojiteljev, samo financiranje pa prenaša na občinsko raven. Občine

so sicer deležne povračila prek sistema primerne porabe, vendar rast primerne porabe zaostaja za rastjo izdatkov, namenjenih delovanju vrtcev. S prenosom obveznosti z lokalnih skupnosti na državo bi lahko dolgoročno rešili problematiko financiranja vrtcev, s čimer bi se ustrezno znižala primerna poraba, ki bi jo občinam namenila država. Nekatere občine za financiranje vrtcev denimo namenijo več kot 20 odstotkov občinskega proračuna. Problematika financiranja vrtcev pa ni le lokalni problem, ampak tudi problem širše skupnosti. Pri tem je bil izpostavljen pomen predšolske vzgoje v otrokovem razvoju. Prav zato bi morale občine še naprej skrbeti za financiranje nadstandarda, saj morajo prav lokalne skupnosti odločiti, v katerem vrtcu bo denimo deloval logoped in v katerem ne. Izboljšanja položaja vrtcev pa ne bo mogoče zagotoviti samo s spremenjenim pravilnikom o oblikovanju cen programov vrtcev. V pravilniku bi morali nujno urediti premoženjsko določilo, saj je povsem neprimerno, da nekateri, ki razpolagajo s precejšnjim premoženjem, za predšolsko vzgojo plačujejo minimalno mesečino.

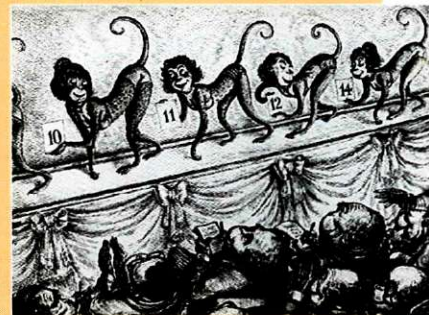
Lovro Kastelic

zasavske glase

Kakor za koga (1. del)

V Zasavju se je minulo leto zgodilo marsikaj lepega, a žal tudi slabege. Da ne bom vedno začel s slednjim, v drugi letošnji zasavski glosi najprej obujam spomin na vse tisto, kar je bilo v letu 2003 lepega. Ker pa je to, kaj je lepo in hkrati koristno, ponavadi sporno in vprašljivo, je naslov tokratne in nekaj naslednjih glos podoben.

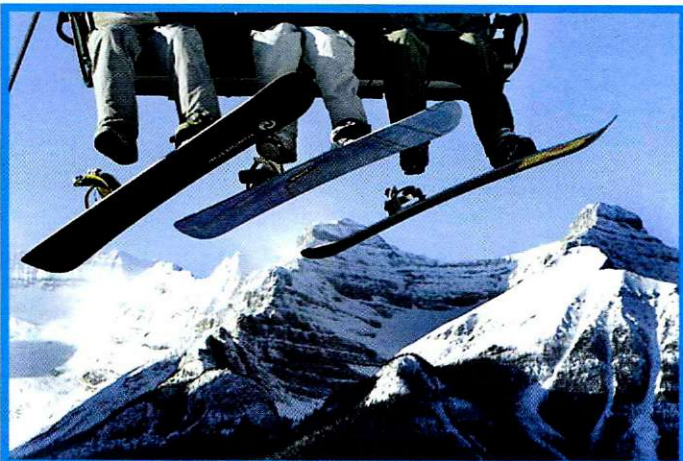
Pa začnimo! Novo preobleko in vsebino je v zagorskem naselju Toplice dobila stavba nekdanjega zagorskega podjetja Energoinvest-Varnost. Že pred leti se je to podjetje, ki sedaj uspešno deluje pod novim imenom Bartec Varnost, preselilo na drugo lokacijo, na kateri je lani končno zrasla nova stavba Varstveno-delovnega centra Zagorje. A vrnimo se k stavbi nekdanjega podjetja Energoinvest-Varnost. V tej prenovljeni topliški stavbi, kjer so nekoč izdelovali elektromotorje, sta svoje mesto našli računalniška družba Oria Computers in državna ali območna ustanova, imenovana Regoinalni center za razvoj. To je tisto podjetje, ki skrbi za hitrejši razvoj zasavskega gospodarstva. Saj veste, da rudarstvo na tem koncu izumira in je treba najti nekaj drugega. Seveda pa je pot do tega dolga, saj naši strokovnjaki in tisti, ki so plačani za to, da kaj najdejo, niso našli še nič omembe vrednega.

Še pred nekaj meseci razpadajoča stavba je torej dobila veličastno, skoraj razkošno podobo. Poimenovali so jo RR center. Nekateri ji rečejo kar Rdeči revir. Ali se motijo, ne vem, vem pa, da v njej dela kar nekaj "rdečih". Seveda pa, kot je že v navadi, kadar je investitor država, natančne številke investicije javnosti niso in ne bodo nikoli znane. Koliko je v to vložilo zasebno podjetje, davkoplačevalcev niti ne zanima pretirano (červno vsem zasebnikom zelo zavidamo), malce bolj pa postanemo radovedni, ko vidimo, da smo na tak ali drugačen način investirali tudi mi (Regionalni center za razvoj smo ne nazadnje financirali mi, davkoplačevalci), a nam ni znano koliko. Zaposleni v Regionalnem centru za razvoj (Zasavja), ki jih sprva ni bilo veliko, sedaj pa jih je že okoli 25, so si izboljšali (verjetno z našim denarjem) delovne razmere, dobili lepšo podobo (zunani vtis je tak), kajti prepričani so, da bodo le tako lahko kakovostnejše, natančnejše, še bolj pošteno delili denarce, ki jih slovenska država (davkoplačevalci) namenja za prestrukturiranje zasavskega gospodarstva, kolikor ga je sploh še ostalo. Vmes skočijo tile naši regionalci še na kakšno strokovno ekskurzijo v Francijo in še kam, vse v veri, da bodo še bolj smotrno razdeljevali naš denar. Da pa davkoplačevalci le ne bomo čisto brez pravih informacij, nam spišejo regionalni mesečnik Na naš račun. Na svoj račun pa so tik pred koncem leta prišli njihovi neposredni sosedje, ki so jim na novo preoblekli okoli 50 ali več let staro stanovanjsko hišo, kjer stanujejo. Sprašujete se zakaj? Ja, ljubi moji, le kdo od zaposlenih v RR centru naj bi trpel pogled iz razkošnih pisarn na 50 let star siv omet sosednjih hiš? No...

Ker pa je še kar nekaj stanovanjskih hiš v Zasavju, predvsem rudarskih in glažutarskih, ki se še ne morejo pohvaliti z novim ali vsaj barvitim in ne sivim ometom, so baje na Regionalni center za razvoj že prišle nekatere prošnje, boljše rečeno zahteve, naj se vendarle že odločijo, da postavijo kakšen RR center tudi v njihovi sosesčini. Pa še kakšnega izvedenca za delitev denarja bi lahko na novo zaposlili. Ne nazadnje bi na tak način prej ali slej prišli do toliko zaposlenih, da državnega denarja za prestrukturiranje zasavskega gospodarstva sploh ne bi bilo treba razdeljevati, saj bi vsega porabili zase. A ne bi bilo to fajn? (Nadaljevanje prihodnjic)

Igor Gošče

Največja žičnica na svetu

V francoskih Alpah na območju smučarskega središča Paradiski z več kot 425 kilometri smučarskih prog je konec decembra začela obratovati največja žičnica na svetu, s katero se lahko v eni kabini prepelje 200 ljudi. Žičnica je opremljena z dvema kabinama, ki lahko v eni uri na končni cilj prepeljeta tisoč smučarjev. Ena kabina se je sicer že pri poskusnem zagonu žičnice obtokla, tako da jo pred vnovično vključitvijo v promet čakajo varnostni preizkusi. Žičnica teče na dolžini 1,8 kilometra – od začetne postaje na višini 1560 metrov do končne na višini 1630 metrov. Vožnja z žičnico traja tri minute.

Uporaba mobilne telefonije narašča

Raziskava kažejo rast osebne uporabe mobilnih naprav, tehnologij, aplikacij in storitev. Le-te, prvotno namenjene poslovnim uporabi, so ponudniki razširili tudi za domače uporabnike. Raziskava je tudi pokazala, da postaja mobilna telefonija čedalje pomembnejši del življenjskega sloga uporabnikov. To potrjuje dejstvo, da je v povprečju 36 odstotkov osebnih klicev od doma opravljenih prek mobilnega telefona in da uporabniki porabijo več denarja za storitve mobilne telefo-

nila ladja, pri čemer je življenje izgubilo okoli 60 ilegalnih priseljencev iz Iraka, Jordanije in Afganistana, med njimi ženske in otroci. Rešil naj bi se bil le eden od brodolomcev, ki je splezal na plavajoče razbitine ladje. Preživeli je dejal, da je ladja izplula iz turskega letovišča Marmaris in je bila namenjena na Rodos, vendar svojega cilja na žalost ni dosegla.

Francoski filmi manj priljubljeni

V letu 2002 so francoski filmi po svetu privabili okrog 48 milijonov gledalcev, kar je približno za 12 odstotkov manj kot leto prej in kar nekako ustreza splošnemu zmanjšanju obiska v Franciji in na večjih evropskih trgih. Kljub temu upadu pa naj bi bilo leto 2003 eno najboljših v zadnjem desetletju. V prvih enajstih mesecih je namreč francoska kinematografija na tujem pritegnila 37 milijonov gledalcev in

iztržila okrog 205 milijonov evrov. Na podlagi teh podatkov sklepajo, da se bo do konca leta število tujih gledalcev francoskih filmov povzpelo na 48 milijonov, zaslužek pa naj bi narasel na 240 milijonov evrov. Leta 2001, v letu fantastične Amelie Po-

ulain, je francoski film na tujem zabeležil 61,5 milijona gledalcev, leta 2002 pa 55 milijonov gledalcev.

Ogrožali tudi plazovi

Po podatkih filipinskega koordinacijskega centra za naravne nesreče je v zemeljskih plazovih in hudih nalih, ki so pred božičnimi prazniki zajeli osrednji in južni del Filipinov, umrlo več deset ljudi, prav toliko jih tudi pogrešajo. Največ žrtev so zahtevali plazovi v južni pokrajini Leyte, karkih 540 kilometrov južno od Manile. Iskanje preživelih je močno oviralo močno deževje in neprevozne ceste, ki so jih zasuli plazovi. Ti so povzročili tudi veliko gmotno škodo, saj so uničili več mostov, cest, hiš in kar celotne vasi ter pretrgali pre-

skrbo z elektriko. Poleg omenjene pokrajine so plazovi močno prizadeli tudi pokrajine Surigao del Norte, Bohol, Agusan del Norte, Agusan del Sur in Compostella Valley.

Neumni bančni ropar

Dvajsetletni Španec si je pridobil sloves najbolj neumnega bančnega roparja v državi, ko je pri ropu banke blagajničarki, ki ji je grozil s pištolo, pokazal osebno izkaznico in zahteval, naj denar iz banke nakaže na njegov račun. Mladenec je sicer priznal, da je doslej banke ropal na star način, tokrat pa se je odločil, da bi plen neposredno prenesel kar na svoj bančni račun. Od blagajničarke je zahteval, naj mu na račun prenese sto milijonov evrov, v

ta namen pa ji je celo izročil svojo osebno izkaznico. Potem ko je prejel potrdilo o prenosu denarja na račun, je zadovoljni ropar zapustil banko. Ni prišel daleč, policisti so ga prijeli že za vogalom.

Ptičja gripa

V Južni Koreji se širi izredno nalezljiva ptičja gripa. Z virusom, ki jo prenaša, se lahko v nekaterih primerih okužijo tudi ljudje. Simptome ptičje gripe so že v začetku decembra opazili na neki piščančji farmi v bližini južnokorejske prestolnice, nato pa so virus odkrili tudi na dveh farmah za vzrejo rac manj kot štiri kilometre stran od omenjene piščančje farme. Pristojno ministristvo v Seulu je nemudoma odredilo zakol okoli 200.000 rac in kokoši v krogu petih kilometrov od farme, kjer so virus odkrili. Preiskava je pokazala, da gre za virus tipa H5N1, ki je lahko v določenih primerih nevaren tudi človeku. Več sto prebivalcem v okolici farme so pregledali kri, vendar za zdaj o razširitvi virusa na ljudi ne poročajo. Leta 1997 se je v Hongkongu z virusom H5N1 okužilo več ljudi; šest jih je takrat tudi umrlo.

Snežni kaos na Švedskem

Sneg, ki je tik pred božičnimi prazniki zapadel po vsej Evropi, je povzročil kar nekaj težav. Na Švedskem na primer, kjer je v tem času le malo dneva, je zaradi snežnega viharja, ki je prizadel severni in osrednji del države, brez elektrike ostalo skoraj 50.000 ljudi. Neurje je ohromilo tudi promet. Preložili so polete z letališča

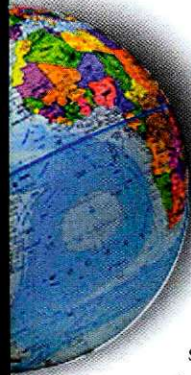

nije kot za širokopasovni dostop do interneta, kabelsko oziroma satelitsko televizijo in fiksno telefonijo.

Pri begu utonili

Pred obalo grškega otoka Rodos v južnem Egejskem morju je poto-

v Stockholmu, številne železniške povezave v državi pa so celo odpovedali. Težave so imeli tudi na Finskem, kjer je snežni metež povzročil številne prometne nesreče v južnem in osrednjem delu države. Zaradi meteža in spolzkih cest se je zgodilo več nesreč, večinoma lažjih.

Potonil trajekt

Po zemeljskih plazovih in hudih nalivih, ki so pred prazniki zajeli osrednji in južni del Filipinov in zahtevali smrt približno 200 ljudi, je državo prizadela nova katastrofa. Zaradi nevihte v bližini otoka Palawan na jugozahodu Filipinov je namreč potonil trajekt s približno 70 potniki in deset člani posadke. Preden so oblasti izgubile stik s trajektom Piary, so z njega poročali o razbitem trupu. Trajekt je bil na poti iz kraja Cagayan de Sulu v Brooke's Point na otoku Palawan.

tov se kraljica ni ustrašila niti številnih sprehodov in voženj z motornimi sanmi po zasneženi arktični pokrajini. Princ Carl Philip in princesa Madeleina se izleta zaradi gripe nista mogla udeležiti. Uradne slovesnosti v Stockholmu so potekale dva dni, bilo je veliko sprejemov in pogostitev, višek pa je predstavljala slovesna predstava baleta Hrestač. Slovesnosti so se končale z zasebno večerjo v kraljevi palači Drottningholms Slot.

Zažigal je pisma

Poljska policija je prijela nekega 31-letnega poštarja, ki je pisma, namesto da bi jih dostavljal, preprosto sežigal. Izdal ga je gozdar, ko je v obhodni patrulji blizu Bydgoszcza na severozahodu države opazil, da je moški, ki je ob cesti prižigal ogenj, krajevni poštar. Poštar ni znal pojasniti, zakaj pripravlja gramado in zakaj ne dostavlja pošte.

Mercedesi za vojake

Nemški izdelovalec avtomobilov DaimlerChrysler je podpisal pogodbo v višini 250 milijonov evrov za dobavo 12.900 različnih vrst tovornjakov bolgarski vojski. Dobava tovornjakov je del prizadevanj bolgarske vojske za modernizacijo orožja in opreme, s čimer bi dosegli standarde za vključitev v zvezo NATO. Tovornjaki naj bi bili do-

bavljeni do konca leta 2008. V DaimlerChryslerju računajo, da bo poslovanje v dejavnosti proizvodnje tovornjakov pozitivno.

Internet v vzponu

Raziskave kažejo, da rast števila lokacij z javnim brezžičnim dostopom do internetnih storitev presega pričakovanja, čeprav se še zmeraj pojavljajo težave glede majhne uporabe teh tako imenovanih vročih točk. Po podatkih je namreč po svetu število lokacij z javnim brezžičnim dostopom do interneta z nekaj sto v letu 2000 naraslo na 40.000 v letu 2003.

Nov risani film

Poljski filmski studio Anima media pripravlja animirani film, ki se naslanja na knjigo meditacij papeža Janeza Pavla II. z naslovom Rimski triptih. Film bo trajal 45 minut in bo imel tri dele, kolikor jih ima tudi papežev delo. Dokončati ga nameravajo do maja. Režiser Marek Luzar, ki je slikar in avtor animirane risbe, upa, da bodo papežu za njegov 84. rojstni dan 18. maja lahko poklo-

nili prvo videokaseto s tem filmom. Filmski prizori, predstavljeni tako, kot da je opazovalec papež, iščejo navdih v Beskidih, planinski verigi na jugu Poljske, kamor je mladi Karol Wojtyła hodil na sprehode, pa v Krakowu, kjer je bil nadškof, in Rimu, katerega škof je zaradi svojega položaja kot poglavar Katoliške cerkve. Studio so ustanovili novembra, v njem pa nameravajo delati tudi animirane filme za otroke. Menijo, da je v otroških filmih preveč nasilja, njihov namen pa je delati bolj tradicij-

onalne filme, brez brutalnosti. Studio bo svoje izdelke prodajal na DVD in videokasetah in jih ponudil javni in zasebnim televizijskim postajam.

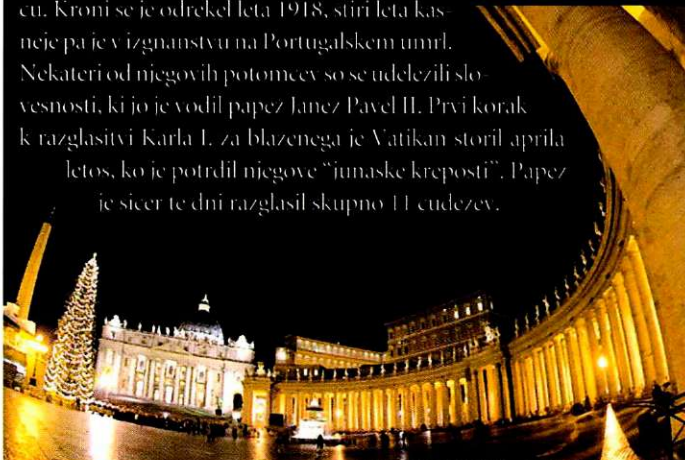

Švedska kraljica Silvia praznovala

Pred uradnim praznovanjem svojega 60. rojstnega dne, praznovala je 23. decembra, se je švedska kraljica Silvia z družino in najbližjimi prijatelji odpravila na počitnice v bližino laponskega mesta Kiruna na skrajnem severu Švedske. Kraljica je že dolgo želela ta del države pokazati svojim najbližjim, švedski dnevnik Aftonbladet pa je citiral kraljičino oceno počitnic, da je bilo res zelo zabavno. S soprogom kraljem Carlom Gustafom, najstarejšo hčerko Victorio in v spremstvu okoli 20 gos-

Vatikan potrdil čudež

Vatikan je zadnjemu avstrijskemu cesarju in madžarskemu kralju Karlu I. prisodil čudež in tako odprl pot za njegovo razglasitev za blaznega. Razglasitev za blaznega, ki je stopnja pred razglasitvijo za svetnika, namreč ni mogoča brez dokazov o posmrtnem čudežu. Zapisali so, da je Karl I. služil svojemu narodu s pravico in usmiljenjem, iskal je mir, pomagal revnim, z vdano srčnostjo negoval svojo duhovno življenje. Zadnji habsburški cesar je krono prevzel med prvo svetovno vojno, ko se je avstro-ogrsko cesarstvo že blizilo svojemu koncu. Kroni se je odrekel leta 1918, štiri leta kasneje pa je v izgnanstvu na Portugalskem umrl. Nekateri od njegovih potomcev so se udeležili slovesnosti, ki jo je vodil papež Janez Pavel II. Prvi korak k razglasitvi Karla I. za blaznega je Vatikan storil aprila letos, ko je potrdil njegove "junaske kreposti". Papež je sicer te dni razglasil skupno 11 čudežev.

Nizozemska uglajenost

Ta bo najverjetneje zelo pomagala Gruziji pri odpiranju proti zahodu. Mihail Sakašvili je zmagal na predsedniških volitvah v Gruziji, njegova očarljiva žena, Nizozemka Sandra Rolofs, pa je zagotovo pridobila srca ljudi. Predvsem zaradi brezhubne gruzinščine, ki jo govori, in neprisljjenega sloga. Večina jo ima za glavno gibalno silo pri prihodu njenega moža na oblast, saj je bila z njim vso kampanjo, nagovarjala volivce na ulicah mest in po vaseh ter med televizijsko predstavitevijo predsedniških kandidatov igrala na sintetizator. Po Sakašviljevi izvolitvi za gruzinskega predsednika se je volivcem zahvalila tudi ona, in sicer v angleščini, gruzinščini, francoščini in ruščini. Par se je spoznal na Nizozemskem leta 1993, ko je Sakašvili tam študiral mednarodne odnose, Sandra Rolofs pa se je pripravljala na odhod na prostovoljno delo v Somalijo. Sandra Rolofs zdaj v Gruziji vodi dobrodelni sklad, ki pomaga otroškim domovom in domovom za ostarele.

Nazaj v domovino

Na Harvardu že 73 let hranijo 18 zvonov, ki so nekdaj zvonili v stolpu Danilovskega samostana v Rusiji, dokler jih ni utišal Stalin. Najstarejši od zvonov je bil vlit daljnega leta 1682. Sovjetska vlada jih je prodala ameriškemu poslovnežu in so bili tako rešeni usode tisočih drugih zvonov, ki so jih raztopili. Za Rusijo so izrednega pomena, ker so se pred uničenjem poleg njih rešile le še štiri zbirke zvonov. Ruski zvonovi so v času državnega ateizma v Rusiji zvonili na Harvardu v posvetne namene: ob podelitvah diplom, na novo leto in ob športnih prireditvah. Pričakovati je bilo, da se prvotni lastniki zvonov ne bodo vdali: Danilovski samostan, sedaj sedež obnovljene pravoslavne cerkve in uradna rezidenca patriarha Alekseja II., z državno podporo že vrsto let zahteva svoje zvonove nazaj. Harvard se je začel pogajati šele nedavno in pravi, naj Rusija plača odvoz svojih zvonov in povrne denar za nakup novih, saj so zvonovi prava harvardska značilnost.

Fantastika in resničnost

Sonda Spirit je dosegla Marsovo površje in ves znanstveni svet nestrpno pričakuje informacije, ki bi jih morala poslati. Po vseh znanstvenofantastičnih romanih in filmih morda kaže, da se bo končno odprla zanimiva tema za razpravo. Vest, ki jo od sonde najbolj pričakujemo, je seveda vest o vsaj najmanjšem znaku življenja na rdečem planetu in posredno o tem, ali se je življenje resnično začelo tako, kot trdijo teorije. Človeški radovednosti ne bo zadoščeno, če bo prišla na Zemljo informacija, da je Mars povsem steril; prav gotovo bo vsaj del ljudi prepričan, da je to le stvar naključja in da se je sonda pač spustila na življenje neugoden košček planeta. Domišljija in preračunavanje možnosti se utegne razširiti na razmišljanje o postavitvi kolonije na tem planetu. Toda ali ne bi prizadevanj raje usmerili v mirnejše življenje na Zemlji? Slednje se prepogosto kaže še veliko bolj utopično kot človekova poselitve Marsa in življenje na njem.

Ivanovo otroštvo

Od svojega občinstva in bralcev se je poslovil Vladimir Bogomolov, pisatelj, ki je s svojim kratkim romanom navdihnil filmsko umetnino Tarkovskega Ivanovo otroštvo, ki je bila leta 1962 na filmskem festivalu v Benetkah nagrajena z zlatim levom. Bogomolov je umrl v Moskvi v starosti 77 let. Rojen je bil v letu 1926, po vojni je bil odlikovan in bil dolga leta v vojaški službi. Kot pisatelj je postal znan in priljubljen z zgodbo Avgust 1944. Njegova zgodba o Ivanu je nenavadna pripoved o odraščajočem dečku, neke vrste ikona ruskega odpora proti nemški invaziji. V njej je pisal o sovjetskem vohunstvu. Deček Ivan ostane sirota, potem ko mu Nemci pobijejo starše, in odrašča v čistem sovraštvu do njih. Kljub temu ohranja občutljivost duše in se kljub vsemu boji smrti med odporniško operacijo proti Nemcem, čeprav se zdi, da je izgubil ves interes in voljo do življenja.

Ugodnosti za nove naročnike revije Demokracija:

- prvi mesec boste revijo prejeli brezplačno
- brezplačno prejmete majico Demokracija
- sodelujete v žrebanju za eno od knjig naše založbe

Naročnina na revijo Demokracija je lahko tudi darilo.

Naročilnica

Akcija - novi naročniki - prvi mesec **brezplačno!**

Plačilo s položnico • Uredništvo revije Demokracija • p.p. 4315, 1001 Ljubljana

DEMOKRACIJA

ime in priimek: _____

pošiljati začnite dne: _____

datum rojstva: _____

datum: _____

ulica: _____

podpis naročnika: _____

kraj, poštna št.: _____

Davčni zavezanec: da ne

Če želite 8-odstotni popust pri naročnini, vas prosimo, da označite status, ki ga imate: upokojenec invalid brezposeln študent ali dijak

S to naročilnico se zavežujem, da bom naročnik Demokracije najmanj eno leto!
cena: 550 SIT

Sanaderjevo
zmagoslavje po
volitvah na Hrvaškem

Fotografije: Reuters

(Ne)zrela demokracija

Po naključju so ob koncu minulega leta z razmikom dobrega meseca volili nov parlament najprej na Hrvaškem, 23. novembra, nato pa še v Srbiji, 28. decembra. Posebno v naših medijih smo lahko zasledili iskanje vzporednic glede volilnih izidov. V resnici pa nam prav primerjava volilnih izidov pokaže velike razlike med državama.

Srbiji in Hrvaški je danes brez dvoma skupno to, da sta obe državi sposobni izvesti svobodne in poštene volitve. Mednarodna skupnost ni imela glede tega nobenih posebnih pripomb. Poleg relativne korektnosti samih volilnih postopkov je bil tudi medijski prostor pred volitvami v obeh državah razmeroma odprt in pluralen. Skupno točko lahko najdemo tudi v dejstvu, da so tako srbski kot hrvaški volivci izrazili nezadovoljstvo z dosedanjima vladama in dali tako več glasov strankam, ki so bile doslej v opoziciji. In nazadnje bi lahko bila podobnost tudi v tem, da utegneta imeti obe državi, predvsem Srbija in morda v neki meri tudi Hrvaška, razmeroma šibko vlado – v Srbiji v obliki neenotne koalicije, na Hrvaškem pa s sicer enotno, vendar manjšinsko vlado.

Toda omembe vredne podobnosti se s tem večinoma končajo, razlike pa so veliko bolj bistvene. Nekajkrat izrečena trditev, da je na obojih volitvah zmagala "desnica", nikakor ne upošteva globokih razlik v naravi in

usmerjenosti obeh zmagovitih strank: HDZ na Hrvaškem in radikalcev v Srbiji.

Prenovljena HDZ

Hrvaška demokratična skupnost (HDZ) je iz novembrskih volitev izšla kot nesporna zmagovalka, saj je od skupno 152 osvojila 66 poslanskih mest. Stranka je bila na Hrvaškem na oblasti od začetka pa skoraj do konca devetdesetih let prejšnjega stoletja. Pod njeno oblastjo je Hrvaška dosegla samostojnost in končno tudi zmago v "domovinski vojni". Stranko je takrat močno zaznamovala osebnost predsednika stranke in države Franja Tuđmana, čigar vladanje je po prevladujoči oceni vsebovalo tudi ele-

mente avtoritarnosti in skrajnega nacionalizma. S tem je bila po uspešni osamosvojitvi v veliki meri blokirana pot Hrvaške v evro-atlantske povezave, ki so jih Hrvatje vedno imeli za svoj nesporni cilj.

Toda konec devetdesetih let je bila Tuđmanova HDZ skoraj hkrati s smrtjo svojega voditelja poražena na parlamentarnih volitvah. Poraz je bil za stranko pravzaprav koristen, saj ji je odprl pot k temeljiti notranji prenovi in razvoju v smeri normalne evropske konservativne politične stranke. Ivo Sanader, ki je postal novi predsednik stranke, ne izhaja iz jed- >>

RUMENE STRANI

SLOVENIJA TEL

www.rumenestrani.com

INTER
MARKETING

Ivo Sanader, novi hrvaški premier in voditelj HDZ, je "pragmatični tehnokrat", ki je temeljito prenovil svojo zmagovito stranko.

Franjo Tuđman, nekdanji hrvaški predsednik, je zaznamoval HDZ v devetdesetih letih prejšnjega stoletja.

Ivica Račan, nekdanji hrvaški premier: malo verjetno je, da bi si novi premier dovolil radikalnejše mednarodne poteze od svojega predhodnika.

» ra nekdanjega Tuđmanovega režima, velja pa tudi za politično in moralno "čistega", saj naj ne bi bil nikoli vpleten v korupcijo ali kakšne politično sporne poteze, zaradi katerih je bila nekdanja Tuđmanova oblast deležna tako številnih kritik.

Sanader, ki velja za "pragmatičnega tehnokrata", se nikoli ni odrek celotni Tuđmanovi dediščini, vsekakor pa je dovolj jasno zavrnil tiste njene sestavine, ki so Hrvaški zapirale dostop do evro-atlantskih povezav. Odkar je Sanader prevzel vodenje HDZ, je iz vseh pomembnejših položajev v stranki odstranil politične skrajneže. Morda je pri tem igral določeno vlogo zelo jasen mednarodni pritisk, vendar se je Sanader tudi pri sestavljanju vlade odločil, da ne bo sodeloval s skrajneži. Nacionalistične Hrvaške stranke prava (HSP) tako ni povabil v svojo vlado. Vlada je manjšinska, izvoljena pa je bila s pomočjo glasov poslancev Hrvaške kmečke stranke (HSS), ki formalno ostaja v opoziciji, in večjega dela poslancev, ki predstavljajo narodnostne manjšine. K izvolitvi vlade HDZ so tako – zanimivo – svoj

delež prispevali tudi predstavniki srbske manjšine na Hrvaškem.

Evropsko usmerjena vlada

Razen ministrice za pravosodje, ki prihaja iz vrst Demokratičnega centra, in nestranskarskega ministra za znanost in šolstvo sestavljajo vlado člani HDZ, pri čemer prevladujejo razmeroma nova imena. Osrednji cilj vlade naj bi bila obuditev gospodarske rasti z znižanjem davkov in odpiranjem novih delovnih mest. Mednarodno pa je na osrednjem mestu seveda evro-atlantski projekt, ki kot pri prejšnji vladi vključuje tudi ambicijo za vstop v EZ leta 2007. Temu je nesporno podrejena hrvaška politika na celi vrsti področij, vključno s sodelovanjem s haaskim sodiščem za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije. Sanaderjeve izjave kažejo, da se tega dobro zaveda.

Pričakovati, da bo mednarodna politika Sanaderjeve vlade kaj bistveno drugačna od Račanove, je popolnoma nerealno. Bolj "nacionalističnih" potez od tistih, ki jih je vlekel že Račan (zapletit s haaskim sodiščem, razglasitev izključnega gos-

podarskega pasu na Jadranu, praktična nezmožnost kompromisov s Slovenijo in celo umik že doseženega dogovora o meji), od Sanaderja glede na njegovo poudarjeno evropsko politiko niti ne moremo pričakovati. Mogoče je celo, da si bo lahko Sanader v mednarodni politiki dovolil manj kot Račan. Vlada HDZ bo namreč zaradi Tuđmanove dediščine bolj pod drobnogledom mednarodne skupnosti, ki bo njene poteze tako strože ocenjevala.

Zmaga Srbske radikalne stranke

Oznake o zmernosti, evropski usmeritvi in pretrganje z negativnimi vidiki lastne dediščine pa po drugi strani nikakor ne veljajo za zmagovalko parlamentarnih volitev v Srbiji – Srbsko radikalno stranko. Stranka vztraja pri svoji politiki Velike Srbije, njeni člani pa so jo v času balkanskih vojn izvajali tudi v praksi. Paravojaške skupine, ki jih je organizirala SRS, so zagrešile nestete najhujše vojne zločine na Hrvaškem, v Bosni in na Kosovu. V drugi polovici devetdesetih let je bila ta stranka koalicijska partnerica vladajočim so-

cialistom Slobodana Miloševića.

Srbskih radikalcev ne moremo primerjati niti s skrajnimi nacionalisti v evropskih državah, kot so Le Penova Nacionalna fronta ali Haiderevi svobodnjaki. Ti dve stranki sta namreč skrajni samo v besedah in skušata svojo politiko uresničevati z demokratičnimi sredstvi, medtem ko so bili radikalci neposredno vpleteni v najhujše oblike nasilja. Dovolj zgovorna potrditev vztrajanja pri takšni politiki je že dejstvo, da stranko kar iz pripora vodi Vojislav Šešelj, ki je obtožen vojnih zločinov pred haaskim sodiščem.

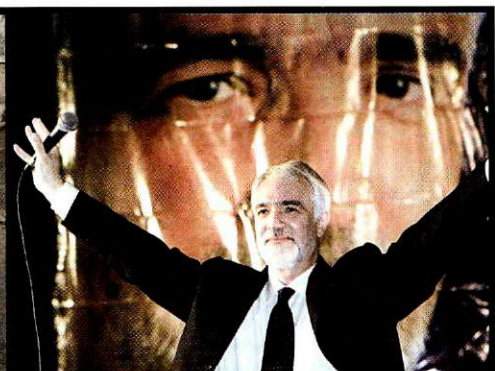
Šešlja pri vodenju stranke nadomešča Tomislav Nikolić, tudi nesojeni zmagovalec zadnjih – zaradi premajhne udeležbe neveljavnih – srbskih predsedniških volitev. Če se se takrat mnogi tolažili z domnevo, da so bili radikalci tako uspešni predvsem zaradi nizke volilne udeležbe, so parlamentarne volitve to ovrgele. Udeležba je bila namreč visoka, zato imajo izidi še toliko večji pomen. Radikalna stranka bo imela v 250-članskem parlamentu kar 81 poslanskih mest, volilni prag pa so dosegli tudi Miloševići.

Slobodan Milošević in Vojislav Šešelj – stara partnerja dosegeta volilne uspehe kar iz haškega pripora.

Vojislav Kostunica, zadnji predsednik ZRJ, je razpet med demokracijo in nacionalizmom.

Miroslav Labus, voditelj stranke G17 Plus: demokratične stranke so se na srbskih volitvah slabo odrezale

čevi socialisti. Srbski volivci so v svoj parlament izvolili dva ključna obtoženca za vojne zločine: Slobodana Miloševića in Vojislava Šešlja.

Pred šibko demokratično vlado?

Radikalci in socialisti sicer nimajo dovolj glasov, da bi sestavili lastno vlado, vstop drugih strank v njihovo koalicijsko pa je že zaradi močnih pritiskov Evropske zveze in ZDA malo verjeten. Srbsko vlado bodo tako verjetno poskušale sestaviti vse druge (zmernejše) stranke, vendar je že zdaj jasno, da bo taka vlada zaradi osebnih in programskih sporov med voditelji teh strank neenotna, šibka in neučinkovita.

Prvi, ki je na potezi, je nekdanji

in se nikakor ni pripravljen odreči Kosovu. Možnost koalicije z radikalci je sicer že pred volitvami zavrnil, toda zavrnil je tudi možnost koalicije z Demokratsko stranko umorjenega nekdanjega premierja Zorana Đinđića. Zdaj je načeloma pripravljen na pogajanja z vsemi, prvo povolilno ponudbo Šešljeve stranke pa je po kratkem oklevanju zavrnil.

Na tretjem in četrtem mestu sta se znašli najbolj nesporno demokratični in evropsko usmerjeni stranki: Demokratska stranka (vodilna stranka dosedanje vlade in tudi najstarejša demokratična stranka v Srbiji, ustanovljena že leta 1989) in precej bolj nova politična skupina s sodobnim imenom G17 Plus pod vodstvom

kot v štirih letih, je precej verjetna možnost. Celo enotna in učinkovita vlada bi bila prisiljena v nepriljubljene ukrepe, ki bi koristili opoziciji, od šibke in neučinkovite vlade, kakršna se obeta Srbiji, pa bo imela radikalno-socialistična opozicija pod vodstvom dveh vodilnih haaških obtožencev celo še več koristi. Nekateri analitiki primerjajo današnjo Srbijo z nekdanjo weimarsko Nemčijo – prav tako poraženo in ponižano v vojni, gospodarsko uničeno in z nestabilno demokratično oblastjo, ki je prav s svojo šibkostjo odprla pot avtoritarizmu in skrajni politični ideologiji. Vnovična zmaga nedemokratičnih sil in odmik od Evrope sta v današnji Srbiji zelo realna možnost.

Nasprotno pa so vse resne politične alternative, ki se danes ponujajo na Hrvaškem, demokratično in evropsko usmerjene. Zadnje volitve so potrdile, da so Hrvatje oblikovali razmeroma zrelo evropsko demokracijo s klasično delitvijo na levosredinski in desnosredinski politični blok, ki sta nesporno demokratično usmerjena in sta se zmožna brez težav menjavati na oblasti.

Morebitna šibka demokratična vlada na Hrvaškem tako ni problem, saj je njena resna alternativa kvečjemu druga demokratična vlada. V Srbiji je seveda drugače, saj je najresnejša alternativa šibki demokratični vladi vlada nedemokratičnih nacionalistično-komunističnih strank.

Vzorec, ki je prevladal v Srbiji, pa bolj kot na evropske zglede spominja na nekatere značilnosti današnje Rusije. Srbija v nasprotju z Rusijo seveda nima močnega političnega voditelja (pravzaprav je glede tega ta čas na nasprotni skrajnosti, ko sploh nima resnih voditeljev), podobna pa ji je v krepitvi političnih sil, ki kombinirajo skrajni nacionalizem s komunistično nostalgijo. Stara srbska naveza Milošević-Šešelj močno spominja na ruski nacionalistični komunizem Žirinovskega ali Zjuganova. Tako bi bilo tudi napačno trditi, da gre v Srbiji za zmago "desnice". Bolj gre za zmago političnih sil, ki jim te evropske oznake niti ne ustrezajo, saj dejansko združujejo najslabše lastnosti levega in desnega ekstremizma.

Gjyle Vishaj

V Srbiji so volivci podprli skrajneže, ki še vedno sanjajo o veliki Srbiji.

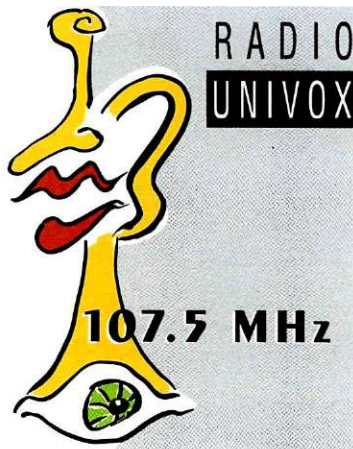
in zadnji predsednik ZRJ Vojislav Koštunica. Njegova Demokratska stranka Srbije se je po številu glasov uvrstila na drugo mesto. Koštunica velja za mešanico demokrata, ki je nasprotoval Miloševićevemu režimu in obsodil etnično čiščenje, in nacionalista, ki dvomi o haaškem sodišču, zagovarja trdnejšo vez s Črno goro

nekdanjega predsedniškega kandidata Miroljuba Labusa. Za obema skupaj stoji komaj četrtina volilnega telesa.

Nazadnje je tu še koalicija Draškovičevega Srbskega gibanja obnove (SPO) in Nove Srbije, ki zagovarjata obnovo monarhije. Vsakdo, ki bo poskušal sestaviti vlado brez radikalcev in socialistov, se bo moral pogajati tudi z Draškovičem, ki je iz preteklosti znan po nepredvidljivih in čudakih političnih potezah.

Vprašljiva prihodnost za Srbijo

Srbiji se tako v najboljšem primeru obeta šibka vlada kolikor toliko demokratičnih strank, ki pa najverjetneje ne bo vzdržala štiriletnega mandata. Neenotna in šibka vlada bo imela na nasprotni strani enotno in močno opozicijo v podobni Srbske radikalne stranke in socialistov. Zmaga radikalcev na naslednjih volitvah, ki bodo verjetno prej

www.raplus.com

RADIO PLUS

MARIBOR

intervju

Fotografije: Dane Kostrić

Po diplomi iz teologije je v Rimu študirala pedagogiko, podiplomski študij pa je sklenila z doktorsko disertacijo o verskem pouku na Teološki fakulteti v Ljubljani. Po končanem podiplomskem študiju je bila najprej asistentka, nato pa docentka na katedri za oznanjevalno teologijo na Teološki fakulteti v Ljubljani oz. na njeni enoti v Mariboru, kjer predava pedagogiko in didaktiko religije, poleg tega pa na Škofijski gimnaziji A. M. Slomska v Mariboru poučuje verski pouk. Je tudi soavtorica novega učbenika za četrti letnik verskega pouka na katoliških gimnazijah.

Ko sem pred nedavnim prebiral številke tednika Družina iz leta 1987, sem v eni izmed njih zasledil pričevanje vas kot mlade študentke teologije. Kako to, da ste se odločili za študij teologije glede na to, da je bila teološka fakulteta tedaj povsem izločena iz univerzitetnega in tudi nasploh javnega življenja, zaradi česar družba diplomiranim (laičnim) teologom ni bila naklonjena?

Na srednji šoli sem tudi jaz doživljala krizo vere. Cerkev mi ni veliko pomenila, tudi Bog ne, čeprav sem vseskozi hodila k verouku. Toda tako kot vsak mlad človek sem doživljala krizo odnosa do sebe, do Boga... Odnos do Boga sem doživela šele pozneje prek duhovnih sre-

ni zelo močna. Svoj poklic sem si predstavljala predvsem kot poklic katehistinje oziroma pastoralne sodelavke na kaki župniji.

Kako so vašo študijsko usmeritev sprejeli domači in kako družba?

Za nekatere od domačih je bil to velik šok, polovica družine je zelo nasprotovala, da bi se odločila za tako tvegan poklic. So pač videli, da je ta poklic neperspektiven. Drugi del pa me je zelo podpiral, tako da je bilo kar nekaj napetosti.

Če se ne motim, ste v začetku devetdesetih let sodelovali tudi v študentski politiki. Bili ste celo predsednica študentske vlade v Mariboru. V intervjuju za Študentski utrip (januar-februar 2000) ste dejali, da ste bili deležni veliko podtikanj, češ da je z vašo izvolitvijo SKD (Slovenski krščanski demokrati) prevzel mariborsko študentsko organizacijo (ŠOUM).

Najprej sem študirala teologijo v Ljubljani, drugi del študija pa je bilo mogoče opraviti v Mariboru. Ko sem začela študirati v Mariboru, sem na škofova povabila začela sodelovati v študentski pastoralni, bila sem aktivna v študentski skupini, iz katere je potem nastalo Akademsko katoliško društvo Amos. Ko so se začele družbene spremembe, je prišla pobuda, da se mladi kristjani kot študentje vključimo v politično dogajanje, nisimo pa imeli jasnega cilja, da bi prišli v kakšne vodstvene organe v študentski organizaciji. Na študentskih volitvah se je pokazalo, da našo vizijo podpirajo tudi drugi študentje. Kasneje smo bili po volji večine študentov izvoljeni. To je bil seveda šok za takratno ZSMS, saj niso pričakovali, da se bomo tako hitro in tako dobro organizirali, prišlo je do

danji vodja mladinske pastorale v Ljubljani.

Tako je. Takrat je klical neki novinar iz Zagreba in spraševal, kaj se je zgodilo v Sloveniji oziroma kako je mogoče, da v tako kratkem času dva študenta teologije prevzameta vodenje obeh študentskih organizacij. Vsekakor je bilo to presenečenje tako za ZSMS kakor tudi za nas.

ŠOUM je že kar nekaj let tarča hudih kritik. Se vam zdi, da se je od časa vašega delovanja pa do sedaj v študentski politiki v Mariboru veliko spremenilo?

Najprej moram izreči preprosto kritiko, in sicer to, da so v študentski politiki na najnižji ravni študentske volitve, ki se izvajajo neprofesionalno. Tu se študentje učijo (ne)kulture demokratičnosti. In prav to je eden težkih udarcev za bodoče intelektualce. Druga stvar pa je, da je na prvem mestu denar, privatizacija študentskega imetja in ne študent. Žal so študentske organizacije v zadnjem času postale podaljšana roka neke politične opcije. Nam so očitali, da smo povezani s krščanskimi demokrati, sedaj pa tega nihče ne problematizira.

Kako je bilo z iskanjem službe, ko ste končali dodiplomski študij teologije? Ste imeli veliko težav?

Moram reči, da sem imela pri iskanju službe manj težav, kot so jih imeli drugi študentje teologije, ker me je škof poslal na študij v Rim. Tja me je verjetno poslal z nekim namenom. Ko sem se vrnila, sem delala v centru Sinaj in naredila doktorat, postala asistentka na teološki fakulteti in nato docentka. Sodelovala sem tudi pri ustanavljanju Škofijske gimnazije v Mariboru. Vsak laični teolog se mora, če želi imeti službo v

Verski pouk cilja na dve področji

Pogovor z dr. Alenko Šverc

čanj, prijatelj. Počasi so mi te vrednote postale blizu in pomembne v mojem življenju. Potem sem začela sanjariti, kako bi bilo lepo, če bi tudi jaz kdaj vodila duhovne vaje za mlade kot animatorka, da bi bil to moj poklic. Tako sem se odločila za študij teologije, čeprav ta študij, kot ste rekli, ni imel večje perspektive v naši družbi. Kljub temu je bila motivacija v me-

podtikanj, češ da je desnica zavzela študentsko organizacijo. O tem so pisali časopisi pa tudi letakov po fakultetah je bilo veliko. Bilo je veliko burnih razprav o tem, kako lahko študentka teologije postane predsednica študentske organizacije.

Ljubljansko študentsko vlado je tedaj vodil prav tako študent teologije Andrej Poznič, se-

Cerkvi, zelo dokazovati. Še veliko bolj pa se mora dokazati, če želi imeti službo drugje, ker je v Sloveniji kvaliteta tega poklica še premalo znana.

Doktorirali ste na temo verskega pouka v šolah. Kakšne cilje naj bi imel verski pouk v pedagoškem procesu?

Verski pouk cilja na dve področji. Prvo je »

» spoznavanje krščanske kulture, njene simbolike ter navzočnosti v kulturi in umetnosti. Če greš v umetniško galerijo in vidiš na sliki goloba nad glavami nekih ljudi, potem lahko veš, da to ni samo golob, ampak tudi simbol Svetega Duha. Danes otroci hodijo po galerijah in ne razumejo niti simbolov lastne kulture. Francozi so sami priznali, da imajo krizo razumevanja samega sebe, svoje literature, umetnosti, ker jih o simbolih in globljih pomenih njihove kulture v šolah ne poučujejo. Drugo ciljno področje verskega pouka pa so eksistencialna vprašanja. Vsak človek si postavlja vprašanja, kot so: kdo sem, kam grem, zakaj trpim, zakaj sem takšen, zakaj bolezen. Religije ponujajo odgovor na ta vprašanja.

Na nedavnem posvetu o vrednotah pri predsedniku države Janezu Drnovšku je prof. dr. Niko Toš s FDV predstavil anketo o vrednotah, po kateri je verouk v šolah ena od najnižje cenjenih vrednot. Se vam zdi, da je že sam izraz "verouk v šolah" zgrešen in poleg tega obremenjen z negativno konotacijo?

Teja, kar je pisal gospod Niko Toš, ne vem. Ne poznam te raziskave. Če je predstavil verouk kot nekaj, kar je ocenjeno z najnižjo oceno, potem lahko omenim drugo raziskavo, ki so jo opravili v Nemčiji, Avstriji in Švici o predmetih v šolah. Ugotovljeno je bilo, da je verski pouk tam ocenjen kot tretji najbolj priljubljen predmet, za športom in umetnostjo. Priljubljenost predmeta je torej v samem vrhu.

Tudi cerkveni dostojanstveniki pogosto niso natančni pri izražanju. V čem je razlika med veroukom in verskim poukom v slovenskem prostoru?

Slovenski prostor je na tem področju zelo specifičen. Verouk je bil leta 1952 kot šolski predmet

Vsak laični teolog se mora, če želi imeti službo v Cerkvi, zelo dokazovati. Še veliko bolj pa se mora dokazati, če želi imeti službo drugje, ker je v Sloveniji kvaliteta tega poklica še premalo znana.

prenesen v župnišča. V župniji se je ta učni predmet do danes povezal s katehezo. Danes imamo torej v župnijah verouk in katehezo. Ko pa danes govorimo o vnovičnem prenosu verouka v šolski prostor, nastane problem, ker je ta verouk postal kateheza. Cilj kateheze je uvajanje v krščansko vero, da prejmem zakramente. Cilj verskega oz. religijskega pouka pa je seznaniti se z religiozno simboliko in spoznati nekatere religije. Cilj torej ni uvajanje v vero, ampak seznanjanje z neko religijo.

Kakšna pa je razlika med konfesionalnim in nekonfesionalnim verskim poukom? Ka-

Ko govorimo o konfesionalnem verskem oziroma religijskem pouku, je jasno, da gre za verski pouk, za katerim stoji neka verska skupnost, recimo Katoliška cerkev. To pomeni, da se v soglasju z zakoni in pravili ter zahtevami stroke pripravi predmet, ki se potem izvaja v šolskem prostoru.

teri od njiju se vam zdi primernejši?

Ko govorimo o konfesionalnem verskem oziroma religijskem pouku, je jasno, da gre za verski pouk, za katerim stoji neka verska skupnost, recimo Katoliška cerkev. To pomeni, da se v soglasju z zakoni in pravili ter zahtevami stroke pripravi predmet, ki se potem izvaja v šolskem prostoru. Seveda ta predmet poučujejo učitelji s primerno izobrazbo – v tujini so to večinoma teologi ali teologi, ki so opravili še vzporedni študij kakšnega drugega predmeta. Nekonfesionalni pouk pa pomeni, da ima odločilno besedo pri tem predmetu država in z njo ne sodeluje nobena verska skupnost, medtem ko se v prvem primeru neka verska skupnost dogovarja z državo za izvedbo

tega predmeta v šolah. Pri konfesionalnem pouku je značilno tudi to, da iz lastne religiozne identitete spoznavam druge religije. Če pogledamo učbenike v evropskih državah, vidimo, da konec osnovne šole in začetek srednje učenci spoznavajo tudi druge religije. Torej ni res, da nekdo, ki bi obiskoval npr. katoliški verski pouk, ne bi spoznaval drugih svetovnih nazorov in religij. Pot do cilja je pri konfesionalnem pouku drugačna kot pri nekonfesionalnem. Nekonfesionalni verski pouk vse religije postavi v isto vrsto, češ da so vse enakovredne. Torej o njih samo informira. Zato sem kritik takega predmeta, ki vse postavlja v

isto vrsto. Zdaj ko vstopamo v Evropsko unijo, kar naprej govorijo, da moramo dobro poznati lastno identiteto in kulturo. Pri religijah pa pravijo, da je treba vse religije poznati enako, kot da neka religija ni bolj zaznamovala nekega prostora in ljudi kot druga. Če bolje poznaš samega sebe, se tudi drugega ne bojiš. Če pa ne poznaš samega sebe in svoje kulture, potem sprejemaš drugo kulturo zelo nekritično in eksotično ali pa ji nasprotuješ. Kdor ne pozna lastnih temeljev, se neprestano počuti ogroženega, vse to pa povzroča nestrpnost in razne vrste fundamentalizma, ker se ljudje hočejo zavarovati, da bi lahko preživeli znotraj multikulturne ponudbe.

Sedanja šolska zakonodaja prepoveduje konfesionalno dejavnost v javnih šolah, kar naj bi bilo po mnenju ustavnega sodišča skladno z ustavo, ki zapoveduje ločitev verskih skupnosti od države. Menite, da lahko v prihodnosti pride do sprememb oz. da pojmovanje ločitve Cerkve od države ne bo več tako strogo?

Upam, da bomo to "vojno" končali. Cerkve ima svojo avtonomijo in je prav, da jo ima tudi država. Vendar pa so nekatera področja, ko se ti dve avtonomiji srečata, na primer ko državljani želijo, da njegovega otroka v šolskem prostoru vzgajajo v skladu z njegovim prepričanjem in njegovo moralno držo. Tu se interesa dveh avtonomnih institucij srečata. Pri tem se morata obe instituciji dogovoriti, kako bosta to pravico državljanu skupaj uresničili. Zato je zadnji čas, da se o teh stvareh v Sloveniji dogovorimo na demokratični in dialoški ravni.

Zanimivo je, da se o verskem pouku na slovenskih srednjih šolah v javnosti sploh ne govori.

Človek se razvija od rojstva naprej, in sicer telesno, moralno, čustveno, intelektualno, duhovno... Najbolj občutljiv v svojem razvoju pa je ob koncu osnovne šole in na začetku srednje. Na začetku pubertete se stari svet podre, tudi odnos do Boga, očeta, prijateljev – vse je treba na novo vzpostaviti. Zato je toliko pomembnejše, da se vsa področja, tudi duhovno, skladno razvijajo naprej. Otroška podoba Boga v mladostniški dobi ne vzdrži. Taka podoba mora pasti in se mora na novo oblikovati. To je čas, ko se podobe in odnosi predelajo in se na kvalitativni ravni znova vzpostavijo. Za zdrav razvoj intelektualca je pomembno, da ni neprestano v konfliktu z otroškimi predstavami npr. o stvarjenju sveta. Eden od ciljev verskega pouka v srednji šoli je premagovanje otroških predstav o Bogu in iskanje tudi razumskih dogovorov o smislu verovanja.

Konfesionalni verski pouk sedaj izvajajo le štiri gimnazije, ki niso javne, temveč kato-

liške. Kako to, da se je verski pouk v vsaki od njih do sedaj imenoval drugače? Na Škofjski gimnaziji A. M. Slomska v Mariboru, kjer poučujete, se imenuje vera in kultura, tako se sedaj imenuje na vseh gimnazijah.

Te gimnazije so nastale v različnem času in vsaka gimnazija je začela sama razvijati ta predmet in sestavila učni načrt. Na pobudo Slovenske škofovske konference je nastala skupna delovna skupina, ki je pripravila skupni učni načrt in začela pripravljati učbenike. Odločili smo se, da se verski pouk v teh gimnazijah imenuje vera in kultura, odločili smo se torej za verski pouk in ne za verouk. Naredili smo raziskavo med dijaki in ugotovili, da se na te gimnazije vpisuje velik del mladih, ki se opredeljujejo kot iskalci, drugi pa kot katoličani. Mlad človek, ki išče, ni ateist, je iskalec, je odprt za dialog, diskusije in refleksijo o življenju.

Ste soavtorica učbenika za četrti letnik verskega pouka v katoliških gimnazijah, ki je izšel pred nedavnim. Kakšne vsebinske poudarke ima učbenik, kateri so njegovi cilji?

Učbenik govori o družbi, v kateri je danes Cerkev. Gre tudi za to, da dijake motiviramo, da se sami odločijo za osebno vero oziroma za svoj življenjski slog. Srčika snovi četrtega letnika pa so družbenoetična vprašanja (globalizacija, ekologija, smrtna kazen, vprašanje vojne, terorizma, svetovne pravičnosti, umetna oploditev, kloniranje, evtanazija itd.). Dotakne se tudi vprašanja življenjske odločitve, poudari pomen družine in odgovornega starševstva ter pokaže na različne oblike služenja v Cerkvi (laiške službe, duhovništvo in redovništvo). Cilj četrtega letnika je, da se učenci usposobijo za kritičen in konstruktiven vstop v družbo.

Kaj menite o predmetu verstva in etika, ki se izvaja v devetletni osnovni šoli?

Verstva in etika je eden izmed izbirnih predmetov, ki ga mora vsaka šola obvezno ponuditi. Vendar je eden od več kot 80 predmetov. Do tega sem kritična, ker predmet nima ustreznega statusa, saj ga ponujajo med predmeti, kot sta na

Cilj kateheze je uvajanje v krščansko vero, da prejmem zakramente. Cilj verskega oz. religijskega pouka pa je seznaniti se z religiozno simboliko in spoznavati nekatere religije.

primer računalništvo in šport, zaradi česar je zelo malo verjetno, da ga bo kdo izbral. Na nekaterih šolah ga učenci obiskujejo, vendar kljub temu nima pravega mesta. Moj predlog je, naj se ta predmet ponudi poleg drugih konfesionalnih predmetov. Tisti, ki želijo, izberejo predmet verstva in etika, drugi pa izberejo katoliški verski pouk, islamskega, pravoslavnega... Tako urejen status predmeta je običajen v marsikateri evropski državi.

Katoliška cerkev predlaga, da bi župnijski verouk postal obvezni izbirni predmet, kar pomeni, da bi ga morala država ponuditi učencem. Se vam ne zdi, da bi morala država zaradi upoštevanja verske svobode omogočiti tudi priznanje verouka drugih verskih skupnosti kot obveznega izbirnega predmeta?

Ko smo že pri predlogu Cerkve, je treba povedati, da ta predlog predvideva, da verouk postane izbirni predmet v šoli, vendar to pomeni samo začasno rešitev. To bi lahko z nekimi dogovori hitro rešili. Plenarni zbor Cerkve na Slovenskem je to predlagal, da bi bili učenci in starši razbremenjeni. V devetletni osnovni šoli morajo biti učenci dve do tri ure dlje v šoli. Zato hodijo

otroci že ob sedmih zjutraj k verouku, nekateri pa ob treh ali štirih popoldne. Verouk je zato težje dobro organizirati. V dobro staršev in učencev je plenarni zbor predlagal, da bi verouk začasno postal eden izmed treh izbirnih predmetov. Nadomeščal bi en predmet v šoli, torej bi učenec izbral dva predmeta v šoli poleg verouka v župniščih. Drugi

predlog plenarnega zbora Cerkve pa je uvedba verskega pouka z vsjo strokovno metodiko in didaktiko, ki spada v šolski prostor, tako kot je npr. to urejeno v Avstriji, Hrvaški, Italiji in drugod.

Nekateri v naši državi bi privolili v verski pouk, vendar le kot pouk o verstvih, pri čemer bi vsako verstvo obravnavali enako in samo na informativni ravni. Se vam ne zdi, da bi bil takšen verski pouk osiromašen?

Če se pri drugih predmetih sklicujemo na stroko in pravimo, da informiranje ni dovolj, pri verskem pouku pa bi bili zadovoljni samo z nizanem informacij, potem bi bilo to protislovno. Vsak predmet ima za cilj razvijati razumljivo in uporabno znanje. O vsebini torej ne moremo nizati samo informacije za informacijo.

Nedavno ste v oddaji Trenja na POP TV dejali, da je šola priprava za vstop v družbo. Kaj menite o slovenskem šolskem sistemu, katere so njegove prednosti in pomanjkljivosti?

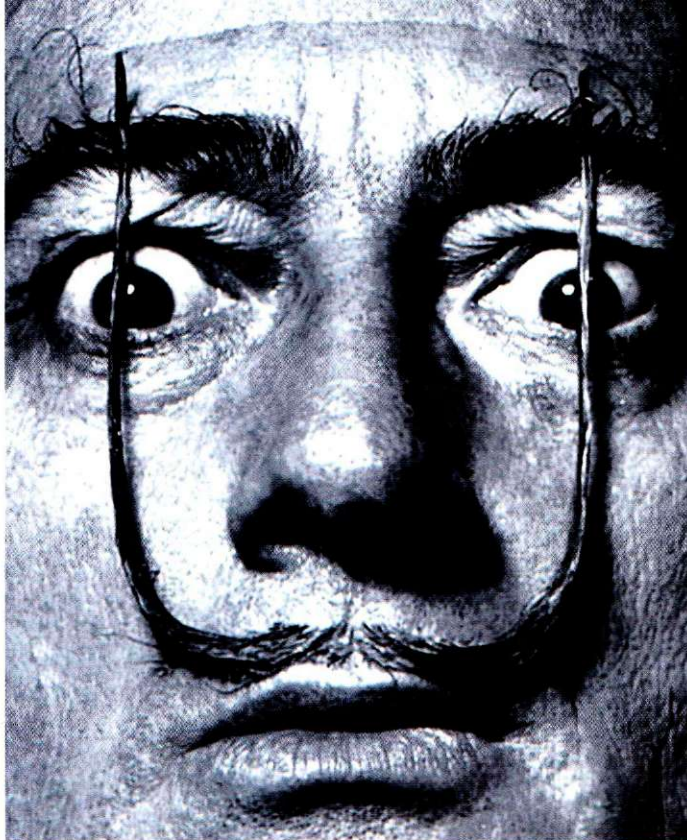
Do nekaterih premikov na bolje je prišlo. Ali so učitelji za devetletko primerno usposobljeni in motivirani, je drugo vprašanje. Prehod iz osnovne v srednjo šolo pa ni dodelan, zato prihaja do napetosti, saj so tisti, ki so devetletko končali, navajeni drugačnega učenja in drugačnega pristopa. Srednja šola šele zdaj prehaja v fazo prenove. Moja kritika pa še vedno velja preveliki preobremenjeni otrok in posledično tudi staršev, ki morajo otrokom veliko pomagati pri domačih nalogah. Še vedno je preveč instrukcij. Šola torej učencev ne more pripraviti toliko, da bi lahko samostojno delali. Poleg tega je šola strokovno preveč zaprta in absolutizira samo eno pedagoško opcijo. Šolska politika je tako izključila velik krog strokovnjakov, ki bi lahko s svojim znanjem in izkušnjami pripomogli h kakovostnejši šoli. Vzgoja in vrednote so v šoli še vedno bolj stvar posameznih navdušencev kot pa s strani vodstva šol podprta nujnost. Premalo je volje, da bi se na prvo mesto postavil otrok, ki ga je treba "oborožiti" s kakovostnim znanjem in življenjskim optimizmom, da bo lahko preživel in živel v družbi tveganja.

Gasper Blazič

Španski kralj Juan Carlos je leto 2004 razglasil za Dalijevo leto. Dali, ki bi letos praznoval 100 let, je bil po kraljevih besedah pravi renesančnik, saj se je posvečal tako mitologiji kot matematiki, blizu pa so mu bile tudi vse likovne zvrsti – od grafike do kiparjenja.

Salvador Dali je bil eden najimpresivnejših umetnikov 20. stoletja, in to ne le zaradi svojih slik, temveč tudi zaradi svojega značaja. Rodil se je 11. 5. 1904 v Figuerasu pri Geroni v Kataloniji. S slikarstvom se je začel ukvarjati že zelo zgodaj,

Dalijevo leto

leta 1916 pa je dobil prvi pouk iz risanja. Na zgodnjih slikah je obdeloval motive impresionizma in španskega slikarstva 19. stoletja, po letu 1920 pa tudi italijanskega futurizma. Na Akademiji sv. Fernanda v Madridu, kjer je študiral, se je naučil za svoje kasnejše delo tako značilne gladke lazurne tehnike, ki mu je omogočila natančen iluzionizem upodobitve. V času študija se je spoprijateljil s pisateljem Fédéricom Garcío Lorco, filmskim režiserjem Luisom

Buñuelom in s skupino anarhistov. Zgled italijanskega metafizičnega slikarstva Giorgia de Chirica je bil odločilen za nadaljnje slikanje.

Nadrealizem

Leta 1926 so Dalija zaradi škovanja študentov in nespodobnega vedenja vrgli z akademije, zato se je kmalu zatem odpravil v Pariz, kjer se je srečal s Picassom in Andréjem Brétonom, vodjo nadrealističnega gibanja. Njegova prva nadrealistična slika (Kri je slaj-

ša od medu) je iz leta 1928. S posredovanjem Juana Miroja je končno postal član nadrealistične skupine. Približno v istem času je z Luisom Buñuelom oblikoval oba nadrealistična filma, Andaluzijskega psa (1929) in Zlato dobo (1931), ki sta ob prvem predvajanju v Parizu povzročila pravi skandal. Od takrat se njegova široko zastavljena produkcija nadrealističnih slik povezuje z ekstremno naturalističnim načinom slikanja in bizarno-iracionalno tematiko.

Navezoval se je na nadrealistično metodo avtomatskega pisanja, ki njegovemu delu dodaja igro svobodnih asociacij nezavednega. Temu postopku je Dali dodal svojo lastno "paranoično kritično metodo" in jo sam definiral kot "spontano metodo iracionalnega spoznanja, ki temelji na kritično interpretatorski asociaciji blodnih zaznav". Za takšno poglobljanje v nezavedno je bil odločilen vpliv psihoanalize Sigmunda Freuda, ki ga je Dali tudi osebno spoznal.

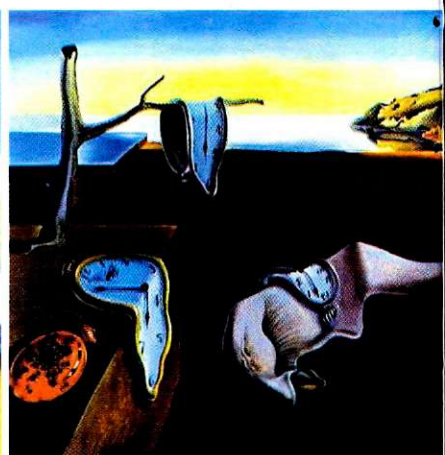
Vpliv psihoanalize

Fantastično-bizarne tvorbe in absurdne, nasprotujoče si kombinacije slik so torej razumljene kot simboli nezavednega, slikanje kot takšno je poenoteno s sanjanjem. Leta 1931 so nastale znamenite

Mehke ure (Vztrajnost spomina). Kljub takšnemu teoretičnemu izhodišču pa se je po motiviki Dali razlikoval od nadrealističnih slikarjev, kot so Max Ernst, Yves Tanguy in Giorgio de Chirico, saj je bil močno angažiran. Poleg tega si je pogosto izposodil kakšen motiv pri starejši umetnostni zgodovini, na primer pri Rafaelu ali Vermeerju.

Provokacija in šok

Bistvena elementa njegove umetnosti sta provokacija in šok,

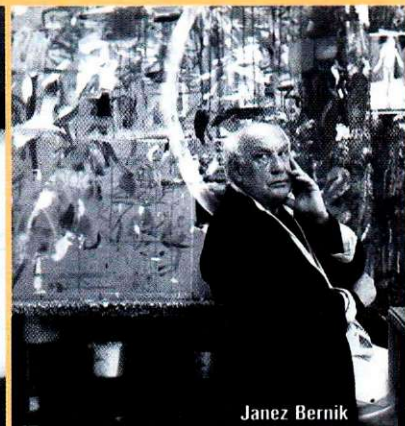

na kratko

Priznanje trem umetnikom

Irena Grafenauer

Janez Bernik

Drago Jančar

Častni znak svobode so prijeli flavtistka Irena Grafenauer, likovni umetnik Janez Bernik in pisatelj Drago Jančar.

Predsednik republike Janez Drnovšek je konec minulega leta podelil najvišja državna odlikovanja.

Kot je zapisal v obrazložitvi, je z zlatim častnim znakom svobode Republike Slovenije za vrhunske dosežke na področju glasbene umetnosti in za osebni prispevek k mednarodnemu uveljavljanju Slovenije odlikoval flavtistko in pedagoginjo Ireno Grafenauer. Akademik Janez Bernik je odlikovanje prejel za izjemne zasluge pri uveljavljanju moderne likovne umetnosti doma in v svetu, akademik Drago Jančar pa za izjemno ustvarjalno delo, obogatitev slovenske in svetovne književnosti in za uveljavljanje slovenskega ugleda v svetu.

Ob vročitvi odlikovanj je Drnovšek poudaril, da so prejemniki odlikovanj "s svojimi talenti in osebnostjo ter z vrhunskimi dosežki dosegli, da ima naša država v evropski in svetovni kulturi svoje vidno mesto". Ustvarjalni potencial in njihova življenjska energija sta po njegovem prepričanju obogatila slovensko glasbeno in likovno umetnost ter književnost. Svojo odločitev je opredelil kot pravilno, vsi trije umetniki so namreč vrhunski predstavniki treh vej umetnosti in niso le prispevali k izjemni prepoznavnosti slovenske umetnosti, ampak tudi k človeški duhovni zakladnici.

Glede na to, da je prejšnji predsednik Milan Kučan tovrstna priznanja podeljeval vse povprek, je nadvse razveseljujoče, da so tokrat priznanja prejeli ljudje, ki si jih v resnici zaslužijo, saj vsi trije puščajo v slovenski kulturi izjemno velik pečat.

B. K.

ki sta spremljala tudi njegovo osebno obnašanje in ga končno pripeljala do izključitve iz nadrealističnega gibanja. Še po 2. svetovni vojni je hotel uspeti v Združenih državah in se je čedalje

zaradi komercializacije in popularizacije lastne umetnosti.

Dalijev pečat

Od 60. let dalje je umetnik sodeloval na številnih reprezentativnih razstavah, za katere je posebej pripravljaval nove slike. Umrli je 23. januarja 1989 v rojstnem kraju Figueras. Njegov dom v Figuerasu je sedaj spremenjen v muzej. V Dalijevem letu bo na ogled 11 razstav, Španci pa bodo njegovo delo počastili še s kongresi, koncerti, knjižnimi predstavami, operami in gledališkimi predstavami. Največja razstava – pregled Dalijevega raznolikega umetniškega delovanja – bo na ogled v Benetkah. Največ prireditev bo 11. maja, na Dalijev 100. rojstni dan. Le

močneje usmerjal h komercialnosti. Svoje nagnjenje do samoinsceniranja je pripeljal skoraj do oboževanja podobe, predvsem

malo umetnikov 20. stoletja je pustilo tak pečat kot Dali, zato si posebno pozornost v tem letu nedvomno zasluži.

Barbara Kavtičnik

Teater 55 je stopil v leto 2004 takšen kot vedno – nasmejan. Januarja imajo vsi ljubitelji gledališča in dobre komedije priložnost, da si ogledajo začinjeno predstavo *Elizabeta je zagreta*. Izvirnik (*Birthday Suite*) prihaja izpod peresa Robina Hawdona, svetovno znanega angleškega avtorja komedij, ki pri svojih delih niti malo ne skopari z zapleti in je pravi kralj situacijske komike.

Elizabeta je zagreta

Robin Hawdon

Robin Hawdon ima neverjetno bogato kariero. Je tako pisec novel in iger West Enda kot tudi filmska zvezda in predvsem direktor enega najslavnejših angleških gledališč. Dve desetletji je bil uspešen ig-

rokar. *Birthday Suite* je segla še dlje – požela je salve smeha po vsej Evropi.

"Blind date"

Zmenek na slepo je vsakdanja stvar. Ko pa se dva zmenka na slepo dogajata v sosednjih hotelskih sobah,

skozi prava vrata. Nihče od njih pa si ne želi večera, ki sledi. In zadnja stvar, na katero računa Tomi, je, da bi ga našla njegova žena, ki misli, da je Tomi na službenem potovanju. Zmedo, ki nastane, želi po svojih (ne)sposobnostih reševati Sergio, sobni postrežek itali-

janske krvi, gorečega temperamenta, in kot se za pravega Italijana spodobi, poln "pametnih" ljubezenskih nasvetov.

Ljubezenski peterokotnik, nori zapleti, šokantni preobrati, prevare, nekaj sprenevedanja ... in veliko solz. Od smeha, seveda.

Barbara Kavtčnik

Elizabeta je zagreta

Režija: Tanja Ribič

Igrajo: Matej Recer, Sebastian Cavazza, Barbara Krajnc, Primož Ekart, Janja Majzelj

Prevod in priredba: Teater 55

Scenografija: Greta Godnič

Kostumografija: Alan Hranitelj

Kreator maske: Sonja Murgelj

Producent: Matjaz Strazišar

ralec, hkrati pa je deloval kot pisec iger. V svojih zgodnjih dvajsetih je bil znan obraz s TV-zaslonov, saj se je pojavljal v številnih serijah. Veliko svojih filmov, kot sta *When Dinosaurs Ruled the Earth* in *Zeta One*, je izstrelil med zvezde.

Na odru gledališča West End v Londonu je odigral kar nekaj glavnih vlog, v glavnih vlogah klasičnih del, kot so *Hamlet*, *Henri V.* in *Henry Higgins* v *Pygmalionu*, pa je nastopal po vsej Angliji. Uspešnica

se lahko štrene pomešajo in nastane pravi gordijski voz. Dokler ne poče.

Tomiju prijatelj pripravi presenečenje za rojstni dan. Ker Tomijev zakon razpada, privoli v zmenek na slepo z Mimi. V sosednji sobi, ki naj bi bila ločena od Tomijeve, a se vrat vmes ne da zakleniti, Marija čaka na prvo srečanje z Mihaelom, moškim, s katerim sta se našla prek agencije za osamljena srca. Ker se med seboj ne poznajo, je razplet dogodkov odvisen od tega, kdo bo koga našel oziroma kdo bo stopil

RADIO OGNJIŠČE

RADIO ŠTIRIH GONGOV

KONCERT SODOBNE DUHOVNE GLASBE 'KRISTUS, UPANJE SLOVENIJE.'

Uvod v praznovanje 10. obletnice Radia Ognjišče.
29. februar ob 15. in 19. uri
v Cankarjevem domu.
Različni izvajalci duhovne glasbe.

Malo drugače.

Vstopnice že v predprodaji.

Nastopila bo tudi zmagovalka
2. festivala Ritma duha
Judita Kavčnik.

01/512-11-26 <http://radio.ognjisce.si>

»Brate iščem«

Založba Ognjišče

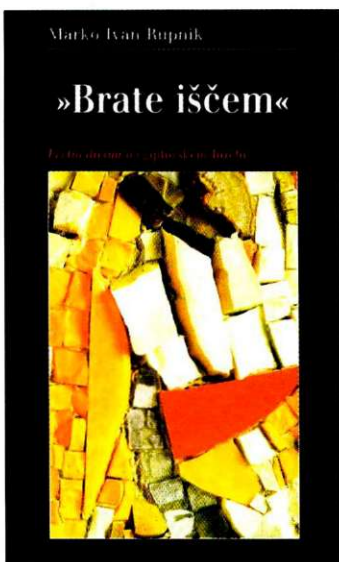
Ta *lectio divina* o egiptovskem Jožefu nas uvaja v najgloblje vsebine duhovnega življenja, razlikovanja, teoloških problematik in evangelizacije. V Jožefovi zgodbi je namreč upodobljena celotna pot smrti in vstajenja, značilna za krščansko življenje. To je zgodba o ljubezni nekega očeta in ta ljubezen zbuja zavist, razkropitev in sovrašt-

tin Malle), *Koroška kultura med kljukastim in krščanskim križem* (Franci Zwitter), *Die Vertreibung von Kärntner Slowenen 1942* (Valentin Sima), *O ponemčevanju južne Koroške za časa nacizma in odmevi nanj (1938—1942)* (Teodor Domej), *Slovinci iz avstrijske Koroške v koncentracijskih taboriščih Tretjega rajha* (France Filipič). Sledijo še tri nemške študije, v drugem delu pa spominke zgodbe in še vrsta dokumentov.

FRIEDRICH SCHILLER

O estetski vzgoji človeka

vo. Toda sin, ki sprejme očetovo ljubezen, združi brate: pot ljubezni prek pretrpljenega zla razkriva previdnostni načrt, v katerem se tudi zlo preobrne v dobro. Torej je jasno, zakaj so v Jožefu videli Kristusa, ljubljenega Očetovega Sina, ki je predmet nasilja sveta, vendar more Oče prav zaradi tega nasilja podeliti svoj blagoslov celotnemu v Sinu zbranemu človeštvu. Knjigo je napisal mislec **Marko Ivan Rupnik**.

Pregon Korošcev

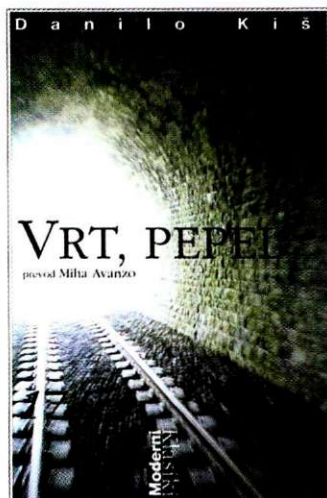
Založba Drava

Narodu in državi sovražni je naslov obsežnega zbornika o pregonu koroških Slovencev leta 1942. Aprila 1942 so nacisti množično deportirali koroške Slovence z njihovih kmetij oziroma s Koroškega. Ko so se po vojni vračali nazaj domov, so bile njihove kmetije izpropane in naseljene s tujci. Problematiko obdelujejo naslednje raziskave: *Položaj slovenskega naroda ob okupaciji leta 1941* (Tone Ferenc), *Koroški Slovenci v letih pred "anšlusom"* in *Koroški Slovenci in katoliška cerkev v času nacizma* (Avguš-

Daniilo Kiš

Cankarjeva založba

Roman *Vrt, pepel*, založba ga je izdala v zbirki *Moderni klasiki*, nanaša podobno otroštva na temno podlago pomanjkanja, ki mu botrujeta vojna in odsotni oče; pomanjkanja, ki ostro zareže v otroške čute in jih iztanjša do fines. **Daniilo Kiš** jih ujame v jezik, stilistično prignan do umetnine, in spiše v občo zgodbo o koncu otroštva ne brez nostalgije in melanholije, a tudi ne brez ironije in humorja. Očetov ka-

rizmatični lik družini zapusti dediščino nemirnega duha in tragične usode. Iz dečkovega življenja odide v trenutku njegovega erotičnega prebujanja, ki stopa v štrc s prvo zavestjo o smrti. *Vrt, pepel* (1965) razkriva nekoliko drugačnega Kiša, kot smo ga v slovenskem prevodu z *Grobnico* za **Borisa Davidoviča** in *Enciklopedijo mrtvih* poznali doslej.

Friedrich Schiller

Študentska založba

Pričujoči prevod Schillerjeve razprave *O estetski vzgoji človeka*, iz-

šla je v zbirki *Claritas*, je prvi slovenski prevod (Prevajalec Štefan Vevar) kakega teoretskega dela tega velikana svetovne kulture. V njej ne gre samo za vprašanja estetike, ampak za vprašanje o naravi človeka, njegovi kulturi in svobodi. V mnogih besedilih, predvsem pa v pismih pred nami je Schiller razvijal pogled o lepoti in umetnosti kot mediju, skozi katerega človeštvo in posamezen človek napreduje k človeškemu bivanju. Schiller (1759—1805) je bil skupaj z Goethejem glavna osebnost nemškega viharništva in weimarske klasike. Tema njegovih del je svoboda. Pod vplivom Kantove filozofije je razvil svoje estetske zamisli, v katerih je poudarjal vzvišeno in ustvarjalno moč človeštva. Spremono besedo je napisal Bojan Žalec.

Josip Stare

Založba Karantanija

Josip Stare (1842—1907) je bolj kot pripovednik in publicist znan kot zgodovinar, saj je v letih 1874—1888 v 15 snopičih izhajalo njegovo obsežno delo *Občna zgodovina za slovensko ljudstvo*. Poleg strokovnih del je pisal tudi krajšo pripovedno prozo. Srečanje z Avgustom Šenoo v Pragi je verjetno vplivalo na izbiro snovi za romantično-realistične črtice, novele in povesti s spominsko in zgodovinsko tematiko, med katerimi sta najboljši *Stari naslanjač* in *Lisjakova hči*. Povest *Lisjakova hči* je izšla pri *Ljubljanskem zvonu* leta 1892, založba Karantanija pa jo je ponatisnila v zbirki *Slovenska knjižnica*.

Nega matere in otroka

Založba Mladinska knjiga

Nega matere in otroka je bogato ilustriran, praktičen vodnik od spočetja pa tja do otrokovega tretjega leta starosti in prva knjiga o dojenčkih, v kateri zares vidimo, kako je treba negovati otroka. Vsi praktični nasveti in podatki o nosečnosti, negi in zdravju otroka so v tem priročniku zbrani na enem mestu. Knjiga je oblikovana tako, da je pregledna in da je podatke lahko najti. V njej najdemo neposredne, praktične rešitve za vse težave, na katere naletijo starši v prvih treh letih življenja otroka. Knjiga, avtorica je Elisabeth Fenwick, v izvirniku pa jo je izdala ugledna založba Dorling Kindersley, je bogato ilustrirana, saj vsebuje več kot 800 barvnih fotografij, vsebuje pa tudi enkratni fotografski dnevnik o nosečnosti in o prvih šestih tednih v življenju otroka.

Rastline in živali

Tehniška založba Slovenije

Ste vedeli, da brez rastlin na Zemlji ne bi mogla obstajati nobena druga oblika življenja? Zakaj je tako, nam bo odgovoril prvi del knjige *Svet rastlin in živali*. Odkrili bomo, kako se rastline prehranjujejo, razmnožujejo in zakaj lahko različne vrste preživijo skoraj v vsakem okolju. V drugem delu knjige — o kraljestvu živali — pa bomo od-

krili temelje živalske biologije in nova znanja o bolj ali manj znanih živalih. Besedilo je ilustrirano z nadvse nazornimi slikami. Podane so jasne razlage stotine znanstvenih izrazov. Objavljenih je več kot 200 preverjenih in priporočenih spletnih strani, kjer si lahko znanje bistveno poglobimo. **I. Ž.**

Tine Debeljak (Škofja Loka 1903–Buenos Aires 1989) počasi, a vztrajno dobiva pomen, ki mu gre. Bil je eden od tisočev, ki so delili trpko usodo povojnega begunstva.

Devet let je bil ločen od svoje družine, ki je ostala v Sloveniji. 12.000 kilometrov stran, v daljni argentinski pampi je hrepenel in pisal pretresljiva pisma ženi in trem otrokom.

Izbor iz njih je zdaj objavljen v knjigi *Črni Kamnitnik – Loma Negra*, ki zajema tudi njegovo prozo in pesmi. Vse troje se vsebinsko nanaša na obdobje med letoma 1950–1954, dokler se ni preostali del De-

Tine Debeljak

mentarjev. Z branjem, še posebej proze, ki opisuje prav tisto okolje, pa tudi pisem, ki so tam nastajala, bi bili komentariji odveč. Knjiga je tako svojevrsten spoj dveh svetov.

Na samem vrhu

Izčrpano spremno besedo *Med bolečino in upanjem* je v knjigi napisal literarni zgodovinar Denis Poniž. Z njo je postavil Tineta Debeljaka na mesto, ki mu pripada, na sam vrh slovenskih kulturnikov v 20. stoletju. Uvodoma je pogumno priznal, da je leta 1990, ko je pripravljaval izbor Debeljakove poezije, premalo vedel, v kakšnih razmerah je nastajala poezija in proza naših emigrantov. Debeljakovo poezijo, ki je izšla v zbirkah *Poljub in Mariji*, ter monumentalno pesnitev *Velika črna maša za pobite Slo-*

Črni Kamnitnik

beljakove družine pridružil možu in očetu v Argentini. V tem času je Tine Debeljak delal kot najnižji uradnik v tovarni cementa Loma Negra, oddaljeni več kot 350 kilometrov od Buenos Airesa, v širjavah argentinske pampe. Ime Loma Negra je po svoje prevedel v Črni Kamnitnik, s čimer se je spominjal svojega škofjeloškega Kamnitnika. Delal je dvanajst ur na dan, zvečer pa je pisal prozo in poezijo ter prevajal, vse to, za kar je bil najbolj usposobljen. In mislil na svoje najdražje, na tri otro-

ke in ljubljeno ženo. Pisal jim je pisma, vendar z vsebino, ki ne bi mogla spraviti družine v Sloveniji v težave: brez konkretnih navedb krajev in brez podpisov ali s psevdonimom.

Čez ocean

Iz pisma, napisanega julija 1952: "Najdražja, sedajle ko pišem tole pisemce – pol polnoči – se spominjam najinega dneva pred 18 leti! Kako drugače sva si predstavljala tistega srečnega dne najino skupno življenje, kakor pa ga uživava sedaj, loč-

na že sedem let in več. Pa ti si srečna, ko imaš okoli sebe fanta in punčki, celega 'gospoda' in celo 'gospodično' /.../

Mamici pa še posebej voščim – za god. Kako rad bi ji izpolnil to, kar si želi ona in jaz, pa ni v moji moči: ne morem priti čez Ocean, ne pritegniti nje k sebi ... voda je globoka, toda – kopnenje je visoko kot molitev in kliče po čudežu ... Toda mi, ki imamo vero, verujemo tudi v to! In jaz verujem v dvojno vero. In pošiljam ti poljub, slajšega in bolj toplega, kakor je tisti v platnicah in koži, ker je še vedno gorak od spomina današnjega dne ... Tvoj in vaš Atek."

Temne slike samote

Knjigo je uredil vnuk Marko Vombergar. Šel je po sledi starega očeta, zbral njegove črtice, pesmi in pisma, poleg tega pa je s fotoaparatom raziskal Loma Negra. Knjiga *Črni Kamnitnik – Loma Negra* je tako svojevrsten spoj besede Tineta Debeljaka in fotografije njegovega vnuka. Črno-bele fotografije, ki še poudarjajo uničeno okolje velike cementarne in s tem občutje samote, ki jo je pred petdesetimi leti tam doživljal njegov stari oče, so sicer brez pripisanih ko-

Tine Debeljak

vence je postavil v sam vrh slovenske poezije konec 40. in v začetku 50. let. Zato se muzdi nujno, da nehamo umetnost ločevati na "domačo" in "zdomsko", saj je le ena, to je slovenska.

Knjigo *Črni Kamnitnik – Loma Negra* je skupaj z Muzejskim društvom Škofja Loka izdala založba Družina. V Škofji Loki so leta 1991 organizirali simpozij o dr. Tinetu Debeljaku, leta 1995 je občina na njegovi rojstni hiši vzdala spominsko ploščo, 25. novembra lani pa so v aleji zaslužnih Ločanov postavili njegov bronasti doprsni kip. Čeprav po letu 1941 nikoli več ni videl svoje rodne Škofje Loke, se je zdaj v svoj rojstni kraj vrnil na najlepši način.

I. Ž.

Zadnja skupna slika z družino. Sledila je nasilna ločitev, dolga devet let.

Ian Stewart je profesor matematike na univerzi v Warwicku v Angliji, avtor oddaj na televiziji in radiu in objavlja v uglednih znanstvenih revijah. Je avtor ali soavtor prek 60 knjig.

Eno njegovih zadnjih del nosi naslov *Kakšne oblike je snežinka?* s podnaslovom *Vzorci v naravi*, ki smo jo zdaj s pomočjo radovljiške založbe Didakta dobili tudi v slovenskem prevodu. Knjiga nas seznanja, kako lahko s pomočjo matematike razvozlamo mnoge pojave v naravi.

imajo svojo posebno lepoto, vendar le za izbrani okus strokovnjakov. Lepoto matematičnih vzorcev pa lahko občudujemo vsi. Ne goljufam, ko skušam to dokazati z oblikami v naravi: če smo pošteni, smo prav iz tega izpeljali svojo matematiko.”

Avtor Ian Stewart je snov razdelil na tri poglavja. Prvo *Zakoni in vzorci* je razdeljeno na tri podpoglavja: *Uganka, Vzorci v naravi* ter *Kaj je vzorec?* V drugem *Matematični svet* podpoglavja nosijo naslednje naslove: *Ena razsežnost, Zrcalna simetrija, Rotacijska simetrija, Vzorci za oblaganje s ploščicami, Pege in proge, Tri razsežnosti, Merila in spirale* ter *Čas*. Tretje poglavje *Enostavnost in zapletenost* govori o temah z naslovi: *Zapletenost in katastrofa, Fraktalna geografija, Red v kaosu, Zakoni narave* ter *Odgovor*.

Ian Stewart je profesor matematike na univerzi v Warwicku v Angliji. Redno ima oddaje po televiziji in radiu in piše članke za revije *Nature*, *New Scientist*, *Scientific American* in mnoge druge. Je avtor ali soavtor več kakor 60 knjig. Leta 1995 mu je britanska akademija znanosti Royal Society podelila medaljo Michaela Faradaya za največji prispevek k splošnemu razumevanju znanosti v tistem letu. Naj navedemo samo tri odlomke, ki govorijo o avtorju te knjige. “Stewart je naš največji popularizator matematike” (*The Times*). “Stewartu se posreči tisto, za kar si drugi pisci poljudne matematike samo prizadevajo: natančen in informativen prikaz sodobne matematike” (*Nature*). “Učitelj matematike, kakršnega ste si vedno želeli, a ga niste nikoli imeli: neskončno potrpežljiv, dobrohoten in zanimiv ... Če mislite, da sovražite matematiko, pustite, naj vas profesor Stewart prepriča o nasprotnem” (*Daily Telegraph*).

Knjiga *Kakšne oblike je snežinka?* (dobi se na tel. številki: 04/5320-202) je s svojimi bogatimi ilustracijami navdušujoča vizija tega, kako se navidez hladni matematični zakoni udeležajo v lepoti narave. I. Ž.

Vzorci v naravi

Pomislimo na zebrične proge, na zapleteno pajkovo mrežo, na enakomernost oceanskih valov in peščenih sipin, na jato škorcev, ki kroži po večernem nebu, na spirale v sončnem cvetu ... Pomislimo na snežinko. Te in druge vzorce v naravi so naravoslovci prepoznavali že stoletja, in vse je mogoče razložiti z matematiko. Knjiga *Kakšne oblike je snežinka?* pripoveduje, kako se življenje na Zemlji sicer razvija v genetskih procesih, vendar se pri tem ravna tudi po zakonih matematike. Odkriva nam, da podobnost med grebeni valov in grebeni peščenih sipin ni samo naključna. Začenja z najpreprostejšimi vzorci in nam v vsakem poglavju predstavi kak drug sistem vzorcev in njegovo matematično podlago. Pri tem nas seznanja z nekaterimi univerzalnimi vzorci, bodisi takšnimi, ki jih najdemo v naravi, bodisi takšnimi, ki jih je naredil človek: od osnovne geometrije v starodavni Grčiji do osupljivo lepih fraktalov, s katerimi se znanstveniki ukvarjajo danes.

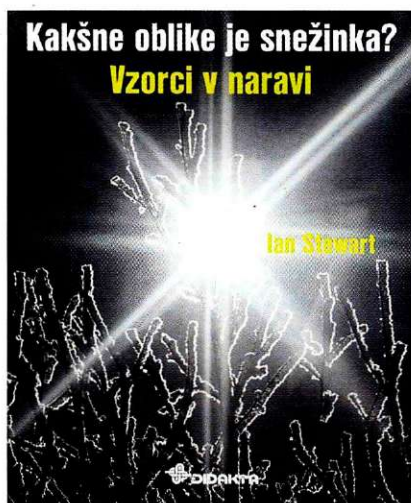
Današnja znanost in matematika začenjata odkrivati nekatere mehanizme, ki tičijo za povsod navzočim prepletanjem vzorcev in vzorcev, poenotenosti in raznolikosti. Temeljni pojem pri tem je simetrija. Simetrija je značilna za vzorce, ne za to, kako in zakaj nastanejo, ampak kakšne vrste vzorci so. Simetrija sama je preveč toga, da bi razložila vse pravilnosti v naravi, lahko pa se prepleta z drugimi pojmi, recimo s kaosom in zapletenostjo, in tako daje enoten okvir za neverjetno velik niz naravnih pravilnosti. In še nekaj, kar je bistveno: okvir daje tudi za reči, ki so videti nepravilne. Včasih se kaj zdi naključno, pa vendar ima neki red, in matematika nam daje orodje za odkrivanje, kakšen red naj bi to bil.

Avtor knjige Ian Stewart je v uvodu h knjigi med drugim zapisal: “Matematikom se zdi njihova veda skrajno lepa in polna inte-

lektualne vsebine. Za mnoge ljudi pa je ravno nekaj nasprotnega: steren svet nesmiselnega ‘računanja’ in begajočih simbolov. V tej knjigi bi rad pokazal lepoto matematike, računanje pa v celoti izpustil. Še vedno je tam, za odrom, a samo znanstvenikom in matematikom je potrebno poznati krvave podrobnosti, zato jih lahko obdržim zadaj za sceno, kamor spadajo. Tudi one

ture, *New Scientist*, *Scientific American* in mnoge druge. Je avtor ali soavtor več kakor 60 knjig. Leta 1995 mu je britanska akademija znanosti Royal Society podelila medaljo Michaela Faradaya za največji prispevek k splošnemu razumevanju znanosti v tistem letu. Naj navedemo samo tri odlomke, ki govorijo o avtorju te knjige. “Stewart je naš največji popularizator matematike” (*The Times*). “Stewartu se posreči tisto, za kar si drugi pisci poljudne matematike samo prizadevajo: natančen in informativen prikaz sodobne matematike” (*Nature*). “Učitelj matematike, kakršnega ste si vedno želeli, a ga niste nikoli imeli: neskončno potrpežljiv, dobrohoten in zanimiv ... Če mislite, da sovražite matematiko, pustite, naj vas profesor Stewart prepriča o nasprotnem” (*Daily Telegraph*).

Knjiga *Kakšne oblike je snežinka?* (dobi se na tel. številki: 04/5320-202) je s svojimi bogatimi ilustracijami navdušujoča vizija tega, kako se navidez hladni matematični zakoni udeležajo v lepoti narave. I. Ž.

“Ekologija” Teharij 3. del

Jezero cinkarniških odpadkov nad grobišči, zadaj sv. Ana; posneto maja 1990

Fotografiji: Ivo Zajdel

Nadaljujemo s pripovedjo Roberta Jedločnika: “Vse to sem skoraj tri ure popolnoma otrpel poslušal. V letih 1966 in 1967 smo v Cinkarni imeli tri kronične pijance, za katere nisem vedel, kdaj in zakaj pijejo.

Ko jih ni bilo v pisarnah, sem šel v kontrolo. V omarah sem v fascikli našel skrite zaloge konjaka in tako ugotovil, kdaj pijejo. To soboto pa sem izvedel, zakaj to počnejo. Po tej izpovedi V. G. so v treh mesecih vsi trije kronični pijanci naredili samomor. Eden se je obesil, drugi se je ustrelil, ta, ki je bil pri meni, pa se je najprej zastrupil, nato so ga v bolnišnici rešili. Po prihodu domov se je ustrelil. Nobena teh smrti ni bila prikazana kot samomor, ampak kot naravna smrt.

Tudi jaz sem to izpoved dolgo nosil v sebi, zdaj vas pa prosim, ker vem, da to zapisujete, da to zapišete.”

Pričevanje Roberta Jedločnika sem zapisal 21. januarja 1995. Spomenka Hribar je v začetku devetdesetih let zapisala, da imamo v državi okrog 4.000 kroničnih pijancev, še živih nekdanjih “likvidatorjev”, na katere je prejšnja država Jugoslavija pozabila. Koliko jih je že naredilo samomor, pa ni podatka, ker so bili prikriti. Samomorilnost Slovencev ne prihaja samo iz uralskih genskih zasnov, kot je ugotovil raziskovalec, ki se je na televiziji pogovarjal s Sandijem Čolnikom, ampak v veliki meri tudi od krvoločnosti in krutosti, ki so jo komunisti prisilno vnesli med Slovence, ki tega niso bili vajeni.

S krampom v truplo

Rudi Vengust pripoveduje: “Iz nemške vojske sem se vrnil domov julija leta 1945. Najprej so me zaprli v Mariboru, nato v Šempetru na Krasu. Novembra 1945 pa sem bil pripeljan na Teharje. Barake, kjer smo prebivali, so bile brez oken, tako da so lahko stražarji kar z mitraljezi stre-

ljali skozi odprtine, če se je v barakah kaj premaknilo brez njihove koman- de. V teh barakah nas je bilo zaprtih okoli 600. Bilo je mrzlo in zima, zato smo kurili v železnem gašperčku, čeprav je baraka bila brez oken. Drva smo nabirali izpod snega. Skrampi smo si razsekovali stare šture, ki so kot snežni kupčki štrleli nad površjem. Pri tem delu se mi je nekajkrat zgodilo, da se je kramp, ki sem ga z zamahom usmeril in tak snežni kupček, zaril v nekaj mehkega. Ko sem sneg odstranil, sem ugotovil, da je to človeško telo, v območju glave obdano z vato in povito s povoji, ki so bili prepojeni s krvjo. Vse skupaj je bilo videti kot mumija. Mislim, da so bili obrazi teh žrtev zelo iznakaženi, zato so jih pred usmrčitvijo povili, da so jih na oko bolj človeško, pa vendar z groznjo peljali mimo drugih zapornikov v gozd, kjer so jih pobili.

Naša baraka je bila zadnja proti jugu v skupini barak. Nekaj barak so že odpeljali nekam v Maribor, verjetno v Bresternico. Za nami je

bil hribček, ki se je dvigal nad betonsko tvorbo, ki je izgledala kakor bunker. Na vrhu tega hribčka sta bili dve na sveže zasuti jami, velikosti vsaj 10 x10 metrov. Vedeli smo, da sta to sveže zasuti grobišči. Čez nekaj let sem šel pogledat taborišče in tudi ti dve jami. Udornine so bile globoke skoraj en meter.

Iz taborišča, kjer so nas čuvali zelo ‘pasji’ primorski partizani, sem bil izpuščen marca 1946.”

Poboj upornih stražarjev

Zanimivo je pričevanje Borisa Farkaša, dr. vet. med.: “Moj oče je bil sodnik v Celju. Sam sem bil pri Knoju v Celju. Enkrat so nas uporabili za izseljevanje nemške manjšine iz Vitanja. Ponoči smo se odpeljali s tovornjaki, obkolili smo hiše, nato pa so se morali ljudje v pol ure pripraviti za izselitev. Na tovornjak so morali sami splezati. Odpeljali smo jih na avstrijsko mejo, kjer smo jih nagnali s tovornjakov čez mejo. Nekega dne smo dobili nalo-

go, da gremo v taborišče Teharje, kjer so se uprli miličniki. Miličnike smo morali razorožiti in aretirati, ti pri tem niso nudili nobenega odpora. Odpeljali smo jih v zapor Stari pisnik. Kasneje sem izvedel, da so jih vse 'likvidirali'. Izvedel sem tudi, zakaj so se uprli. Njihov komandant je bil velik sadist. Za najmanjši disciplinski prekršek jih je kaznoval s tem, da so morali vso noč bosí stražiti na betonu, kjer je bilo do 10 centimetrov vode. Veliko jih je pri tem hudo zbolelo. Tudi sam sem kmalu občutil, da se ni igrati. Zaradi nedisciplin se me za nekaj mesecev zaprli v taborišče Fedreng na Kočevskem."

Moj kolega Farkaš si je v Vitanju zapomnil lepo nemško plavalasko, ki jo je moral takrat izseliti. Zato sva se nekega dne odpeljala v Vitanje, kjer sva od domačinov izvedela, da je zdaj pokopana na pokopališču v Vitanju skupaj s svojo družino, saj so vsi, ki so kot izseljenci umrli v Avstriji, želeli biti pokopani doma v Vitanju. Vse to sva preverila na pokopališču, kjer imajo lepe in bogate spomenike.

Grobovi Nemcev

Nemška manjšina je bila pri nas iztrebljena na krvoločen in krut način. Verjetno po nacističnem in boljševiskem vzoru. Na krvoločen način na Teharjah, v Strnišču (Kidričevo), na Tezmem, Bresternici pri Mariboru, na Hoškem Pohorju (pri sv. Arehu), v Slovenski Bistrici, Slovenskih Konjicah, Slovenj Gradcu, na Golovcu v Celju, v rudniku Pečovnik v Celju, v Košnici v Celju, v Bežigradu v Celju, pri Mlinarjevem Janezu v Celju, v Bezovici pri Vojniku, v Višnji vasi pri Vojniku, za pokopališčem v Vojniku, pri Mariji Reki nad Preboldom, v Krškem, v Brestanici (Rajhenburg), v Žančanih pri Slovenj Gradcu, v Šošanju, v Kočevski Reki, pri Begunjah in verjetno še na drugih krajih.

Na krut način pa so bili izseljeni in pregnani prek avstrijske in madžarske meje v najbolj mrzlih zimskih mesecih 1945/46.

V zvezi z iztrebljanjem ljudi, ki niso bili po meri komunistov, je zanimiv zapisnik Arhiva Slo-

venije z dne 5. 2. 1981 ob 13.30, Župančičeva 3, Ljubljana, o uničevanju seznamov zapornikov iz slovenskih taborišč, med njimi taborišča na Teharjah. Zapisnik o tem, kaj je bilo že uničeno in kaj je treba še uničiti, je napisal Aldo Carli, podpisali pa so ga Zdenko Pavlina, Peter Ribnikar in Zdena Lenarčič. Uničevanje arhivov je kaznivo dejanje, za katerega bi se morala zanimati generalna državna tožilka Zdenka Cerar. Verjetno pa ukaz Borisa Kocijančiča in odgovornega v Arhivu Slovenije z dne 5. 2. 1981 zanjo še danes velja. Naklepno prikrivanje zločinov nekdanjih komunističnih oblastnikov je očitno prikrito početje naših pravosodnih organov.

Teharje kot grobišče

Franc Gornik pripoveduje: "V taborišče Teharje sem bil pripeljan 14. 4. 1946. Moja zaporedna številka zaporniške knjige je bila 745. V poletju tega leta so taborišče napadli četniki iz smeri cerkve sv. Ane na Teharjah. Nekaj taboriščnikov je na spodnji oziroma severni strani v mrežo naredilo luknjo, skozi katero jih je nekaj tudi pobegnilo. Da bi ostale prestrašili, so nas stražarji odpeljali v dolino zahodno od taborišča, proti prvim hišam, kjer je bilo močvirje. Tam smo se morali vzpeti na okrogel, svež kup zemlje, premera več kot 20 metrov, ki se je ves zibal. 'Takole boste končali,' so nam grozili, 'če bi hoteli pobegniti.'" Ta veli-

ki grob je tam, kjer je zdaj prva pregrada odlagališča piritnih ogorkov.

G. Grajzl pripoveduje: "V taborišče Teharje sem bil premeščen konec avgusta 1945 iz Bežigrada, kjer sem bil komandant takratnega ujetniškega taborišča. Takrat je bilo betonsko strelišče, ki je bilo vsaj 130 metrov dolgo, 5 metrov široko in 3 metre globoko, že popolnoma polno mrličev in nasuto z zemljo. Zdaj je tu druga pregrada, pregrada za tekočo sadro."

Jože Nagode: "Leta 1955 sem služil vojsko v Celju. Na vojaške vaje so nas peljali v gozd okoli vojaškega skladišča v Bukovžlaku. Preden smo začeli vajo, nas je poveljujoči kapetan opozoril, naj ne kopljemo zaščitnih jarkov tam, kjer so ugreznine, ker bi lahko izkopali kosti tamkaj pobitih."

Ivan Mithans je pred parlamentarno preiskovalno komisijo dejal, da je bil med 16. in 17. majem 1945 v koloni, ki je stela okoli 7.500 beguncev, stražar. "Begunce-ujetnike smo vodili dva dni skozi Mislinjsko dolino in Hudo luknjo do taborišča Teharje. Tam je bilo že zbranih najmanj 12 do 13.000 ljudi."

Alojzija Tellis je za občinsko komisijo Mozirje, ki je raziskovala medvojnne in povojne poboje, zapisala, da se je januarja 1941 poročila k Jesenikovim v Dramlje, kjer so imeli gostilno in trgovino. V poletju 1945 se je vsak dan vozila s kolesom po proseniški cesti mimo taborišča Teharje, skozi Bukovžlak proti Celju. Na vzhodni strani taborišča, proti kme-

Območje za prvo cinkarniško pregrado, neposredno nad grobovi, danes je tu igrišče za golf; posneto maja 1990

tu Brinovcu, je videvala, da so vsak dan na novo izkopavali grobove. Ko so ene zasuli, so zraven izkopali druge. Vse to se je dogajalo maja, junija in julija. Poleg opisa svoje tragične usode, ki jo je doživela v času nemške okupacije, je njena usoda posebno tragična po "osvoboditvi", zato je priložila skico izkopanih grobov, kjer se je podpisala kod očivdec in priča.

Z greznico nad SLS

Ta predel je zdaj zasut s komunalnimi odpadki, ki so prerasli v hrib. Celjska komunala je kot zaukazan grobar teharskih grobišč zelo dosledno odigrala svojo vlogo. Še okoli leta 1990 je vzhodno od sedanjega spomenika brez dovoljenja postavila separacijo za 3.000 celjskih greznic, tako da se je gnojnica izlivala prek navoženih smeti na grobišča. Posebno zaslugo za to je imel takratni direktor Čerič, ki je nad mrtvimi nadaljeval delo, ki ga je nad živimi začel njegov oče; ta je kot član "sodišča narodne časti" v Slovenskih Konjicah pošiljal Konjičane na Teharje.

Zdaj nadaljuje prostovoljno grobarsko delo Komunale Celje g. Zidanšek ml., ki je kot polovični podžupan postal polovični direktor Komunale in bo prek projekta Cero (regionalni zbirni smetiščni center) uspešno zakrival še tiste grobove svojih prvotnih članov SLS, ki jih je JLA za svojimi mrežami okoli vojnega skladišča Bukovžlak ohranila. Večina taboriščnikov na Teharjah, slovenskega rodu, vključno z domobranci, je bila namreč po mnenju mnogih članov ali volilcev predvojne, prvotne Slovenske ljudske stranke (SLS). Vodilnim v zdajšnji SLS bi lahko dalo misliti, zakaj jih združena lista in LDS, posredno pa ZZB, uporabljajo.

Spominski park Teharje bo imel v evropskem obsegu edinstveno okolico. Proti jugu odpadno sadro in štorovsko železarsko odlagališče, proti zahodu piritno brozgo, proti vzhodu komunalno smetišče s separacijo gnojnic, malo naprej regionalno zbirno smetišče, še bolj proti vzhodu pa spet odpadno cinkarniško brozgo, ki bo kmalu postala radioaktivni prah.

Nadaljevanje prihodnjic
Janez Črnej

Ponoči na 14. december 1943 je skupina vosovcev na domu v Malovšah pri Črničah v Vipavski dolini prisilila Stanislava Cigoja, da gre z njimi. Ker je bil praktično nepokreten, saj je doma ležal, ker je zbolel za malarijo, ga je moral njegov oče z vozom, vpreženim z volom, odpeljati v temni noči v Bratine nad Stomažem.

Stomaž. Nad vasjo so vosovci umorili Stanislava Cigoja.

Zločin brez kazni

Stanislav Cigoj je bil pred vojno mobiliziran v italijansko vojsko, s katero je moral obresti mnoge kraje daleč od doma, celo v Afriki. Ko je po kapitulaciji Italije prišel domov, se je takoj pridružil partizanom in se znašel na t. i. goriški fronti, ki so jo konec septembra 1943 Nemci povsem razbili, za njimi pa je ostalo pravo opustošenje: vsaj okoli tristo ubitih, ki jih ima na vesti takratno partijsko-partizansko vodstvo. To je partizane, mnoge med njimi tik pred tem mobilizirane, poslalo v frontalni boj proti nemškimi topovom in tankom. Po begu s te "fronte" je Cigoj zbolel in moral je na zdravljenje domov. Ponj je prišla skupina vosovcev, ga v neki hiši nad Stomažem hudo mučila, zjutraj 14. decembra 1943 so ga s puškinih kopiti dotolkli do smrti, njegovo truplo pa pustili ležati nepokopano.

Vosovsko pustošenje

To je le kratek povzetek središčne zgodbe v knjigi *Zločin brez kazni*, ki jo je izdala Slovenska matica, napisal pa Anton Kosovel, Cigojev nečak. Kosovelova knjiga je svojevrstno pričevanje, ki govori o neverjetno vztrajni poti, ki jo je prehodil, ko je iskal resnico in pravico, da bi rehabilitiral svojega strica. Iskanje pravice se je začelo že leta 1944, ko so takratnemu "tožilcu" na partizanskem "področnem sodišču Vipava" ovadili glavnega osumljenca za Cigojev umor Vinka Kosovela, ki je bil doma prav tako

iz Sela pri Črničah kot avtor knjige Anton Kosovel. Anton Kosovel, ki se je že od pomladi 1943 kot partizan bojeval v raznih primorskih enotah, bil trikrat ranjen (usodno ob objestnem in zločinskem napadu na speče domobrance v vipavski vojašnici) in konec vojne dočakal kot hud invalid, je raziskoval in zbiral dokaze (čeprav je bil brez ene noge) vse svoje življenje. Zato je ta knjiga, čeprav govori o drugih, tudi zgodba o njem samem, saj iz nje izhaja neizmerna volja, ki jo je moral več kot pol stoletja izražati na poti k resnici in pravici.

Knjiga je napeto, zanimivo, vendar hkrati tudi zahtevno branje, saj se, še posebej v drugem delu, srečujemo z mnogimi navedki iz obtožnic, pritožb in sodb. Avtorju je, morda tudi zato, ker je kot partizanski bорец spadal med privilegirane, že v 80. letih uspelo prodreti v praktično vse arhive, kjer bi lahko bilo kaj uporabnega za njegov primer. V poštev je prišel še posebej arhiv Vosa, ki ga je hranil takratni arhiv RSNZ, kasneje arhiv MNZ, danes pa je to III. dislocirana enota Arhiva Republike Slovenije. Že konec 80. let je v tem arhivu odkril mnoge, tudi osupljive dokumente, na podlagi katerih mu je zgodbo o krivdih vosovca Vinka Kosovela in njegove razbojniške družine uspelo zelo natančno rekonstruirati. Početje te posebne komunistič-

ne milice, namenjene zaščiti revolucije oziroma obračunavanju z vsemi, ki so bili tej revoluciji na poti do oblasti, je Anton Kosovel v knjigi dokaj natančno opisal. Obnašala se je kot prava razbojniška tolpa, saj je ropala, veseljačila, pijančevala, trpinčila ljudi, za seboj pa puščala tudi trupla mnogih nedolžnih ljudi.

Nepokopana trupla

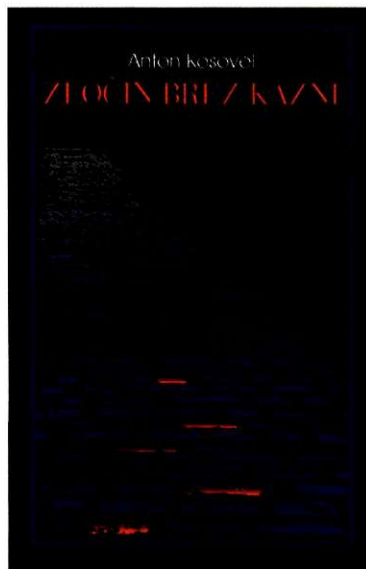
Tako je Anton Kosovel natančno raziskal še dva druga umora nedolžnih ljudi te vosovske družine, uradno imenovane "črnovrška četa VOS idrijskega okrožja", njen komandir pa je bil glavna oseba te knjige Vinko Kosovel, človek, ki je kot praktično nepismen, saj so morali kratka po-

ročilca zanj pisati drugi, samovoljno odločal o življenju in smrti ljudi.

24. decembra 1943, nekaj dni po Cigojevem umoru, sta zamaskirana partizana na domu v zaselku Slejki v Ravnah nad Črničami ugrabila mater Franciško Slejko in njeno 16-letno hčer Jožico. Odvedla najbi jo v partizansko enoto, v resnici pa sta jo ubila, njunega groba nikoli niso našli. Nekaj zatem, januarja 1944 so partizani v Ravnah ugrabili furlansko družino Peculin in tudi ta je čez noč "izginila v črniških gmajnah", kot piše Kosovel. Partizani in vosovci trupel svojih žrtev niso pokopavali. Bilo jih je toliko, da se je morala "komanda mesta Ajdovščina" na proteste ljudi pritožiti na "Okrožno komisijo VOS za Vipavsko okrožje" s posebnim dopisom, kjer med drugim piše: "Poskrbeli bomo, da se bo pokopalo bolj globoko justificirane, čudimo pa se, ker je že to 4—5 mesecev, kar so bili likvidirani."

Umor Zofije Petkovšek

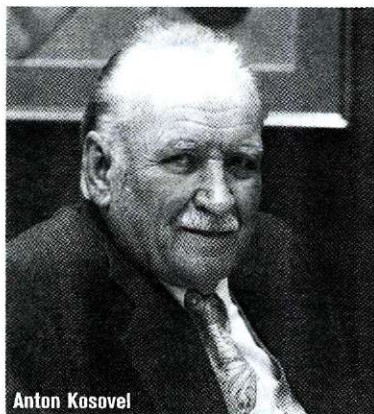
Druga žrtev vosovske skupine Vinka Kosovela, ki jo je avtor knjige natančno opisal (in pred tem raziskal), je Zofija Petkovšek iz Gorenja pri Bukovju pri Postojni. Ker so Nemci 30. septembra 1943 požgali njeno vas, se je nastanila v Bukovju. Tam jo je ugrabila Gradnikova brigada in odvedla s seboj na Otlico. Tam so jo izročili "Vinkovi četi", da bi jo odvedla domov, ta pa je z njo opravila po svoje: "Nesrečnico so kar

dvakrat odpeljali v gozd severno od Predmeje, blizu tako imenovane Ledence. Prvič na novega leta dan, vendar ob ustrelnosti ni bila smrtno zadata, čeprav so jo ustrelili v glavo. Zgrudila se je na tla kot mrtva in obležala. Nanjo so nametali nekaj smrekovih vej in odšli na miting, ki ga je v hotelu na Predmeji prirejala Gradnikova brigada. Če bi žrtev pokopali, bi jo pokopali še živo. Ponoči je prišla k zavesti in proti jutru odtavala k hiši, k družini Likar, p. d. Medvedovše na Predmeji 83, in domače poprosila za vodo. Ustrašili so se je, saj je bila vsa krvava. Bila je zmedena in ni vedela, kaj se je zgodilo. Od Likarjevih je odtavala proti središču Predmeje, kjer pa je naletela prav na svoja dva rablja. Slednja sta jo nemudoma usmerila nazaj tja, od koder je prišla, v gozdu blizu Ledence pa sta jo topot dokončno pokončala. To se je zgodilo 2. januarja 1944. Žrtve niti zdaj niso pokopali, temveč so jo pustili nepokopano.”

Umor Ivana Novaka

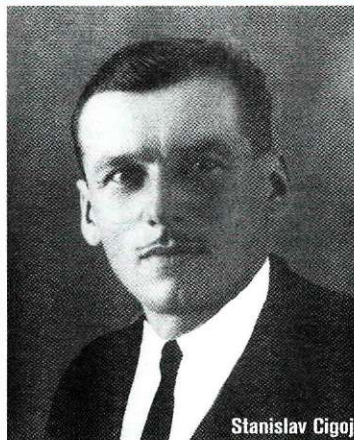
Anton Kosovel še podrobneje opisuje primer umora Ivana Novaka iz Idrška 20 (med Idrijo in Žirni). Na sodišču so proti Vinku Kosovelu namreč nastopili tudi njegovi otroci. Tudi Novaka so vpričo žene in dveh otrok ugrabili na domu, ga odvedli k Lamatu (Buhu) na Mrzli vrh, kjer se je ta morilska skupina vosovcev vgnezdila. Tam so ga med pretepanjem in groznjami zasliševali, pri čemer je bil prvi Vinko Kosovel. Izpustili so ga domov, ker ga niso mogli ničesar obtožiti, vendar so ga naslednji dan, 3. januarja 1944, znova ugrabili na domu, brutalno pretepali, nato pa ustrelili blizu domačije, kjer so se zadrževali, truplo pa kot ponavadi pustili nepokopano.

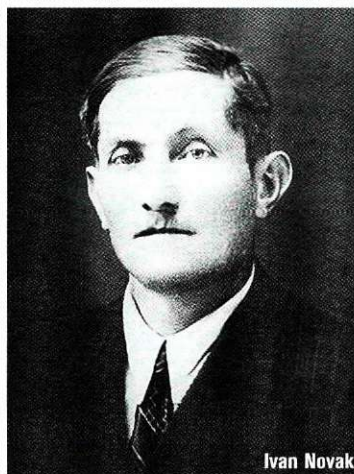
Anton Kosovel

Vinko Kosovel

Stanislav Cigoj

Ivan Novak

Hkrati so ropali in uprizarjali razvratne pojedine in veseljačenja. V knjigi sta opisani dve takšni “zaplembi premoženja”, pri Janezu Koširju iz Žirov in Ivanu Novaku. V slednjem primeru so si plen razdelili takko, da ga je nekaj dobila celo vrhovna komanda primorskega Vosa, ki jo sicer avtor knjige ves čas izrazito ščiti. Med “postopkom” proti Ivanu Novaku so bili tako brutalni, da je eden od vosovcev, Jože Ruparčič, naredil celo samomor; ustrelil se je, ko je bil na straži. 4. januarja 1944 so “varnostniki Dušanove čete” ugrabili Franca Slabeta iz Jeličnega Vrha nad Idrijo in ga prav tako umorili, za njegov grob pa se še danes ne ve.

Toda avtor se ni mogel izogniti niti izredno zločinskemu umoru treh deklet iz vasi Lome pri Črnem Vrhu nad Idrijo, sester Marije in Katarine Čuk ter Franciške Ozbič, 31. januarja 1944, za katerega je prav tako odgovorna komanda primorskega Vosa (njihovo zgodbo je v 28. številki Zaveze opisal Tine Velikonja).

Čeprav se je Anton Kosovel v tej svoji raziskavi dotaknil umora le nekaj nedolžnih civilistov, ki jih ima na vesti primorsko partizan-

stvo, je že branje njegove knjige s temi primeri prava grozljivka. Iz knjige ves čas veje njegova razpetost med pripadnostjo partizanski družini, katere član je bil (in bil od nje odvisen), in zločini ter povojno udbovsko diktaturo te družine, tako da se pogosto bralcu zaradi tega prav zasmili.

Vosovsko vodstvo je Vinka Kosovela zaradi njegovega banditskega ravnanja dalo aretirati in obsodilo so ga celo na smrt. Ko pa so ga z njegovim kompanjonom Petrom Mohoričem vodili v gozd na usmrtitev, sta, verjetno s pomočjo oziroma dovoljenjem, pobegnila. Vinko Kosovel se je nato skrival v domačih krajih, po vojni, ko je bil njegov brat razglašen za narodnega heroja, pa je postal celo glavni partijski šef v domačih krajih.

Odvzem invalidnine

Očeta ubitega Stanislava Cigoja je sinova smrt hitro spravila v grob, mati pa je po nekaj mesecih, maja 1944, le odkrila nepokopano sinovo truplo, že razpadlo in objedeno od lisic. Partizanska “oblast” ji je po nekaj mesecih dovolila sinov pokop na domače pokopališče. Po vojni ji je njen vnuk Anton Kosovel pomagal, da je po ubitem sinu Stanislavu Cigoju le-

ta 1951 začela dobivati družinsko invalidnino. S tem bi se verjetno sorodniki sprijaznili in ne bi več vrtali, kdo in zakaj ga je ubil. Toda leta 1954 je sledila nepojmljiva gesta krivcev za umor Stanislava Cigoja. Tako kot so ga med vojno na povsem iracionalen način umorili, tako so zdaj, ko so bili na oblasti in gospodarji vsega, še enkrat nastopili tako brutalno, da je to bilo zanje naravnost samomorilsko. Vinko Kosovel, ki je bil glavni osumljenec za smrt Stanislava Cigoja, je kot novopečeni partijski šef sprožil postopek proti priznani družinski invalidnini, ki ga je po ubitem sinu dobivala Terezija Cigoj. Cigojeva in Anton Kosovel sta ga zato tožila, vendar ga je novogoriško sodišče na razvpitem procesu oprostilo. Cigojevi so dokončno odvzeli invalidnino po sinu.

Razveljavitev sodbe

Anton Kosovelu je uspelo z obnovo procesa proti obtoženemu Vinku Kosovelu v začetku 90. let. Sledilo je več kot desetletje novih pravedanj, kjer so si razne pritožbe kar sledile, toda lokalna sodišča v Novi Gorici in Kopru so spet, kot že v 50. letih, kljub ogromnemu dokaznemu gradivu, ki ga je zbral Anton Kosovel, zaščitila nekdanjega vosovca. Predsednica senata Darinka Kogoj je 18. 6. 1998 Vinka Kosovela oprostila, drugostopenjsko sodišče v Kopru ji je pritegnilo, toda leta 2000 je vrhovna državna tožilka Barbara Brezigar v zadevi vložila zahtevo za varstvo zakonitosti. Ta je končala na Vrhovnem sodišču RS, ki je 14. decembra 2002 ugotovilo, da je bil z oprostilno sodbo proti Vinku Kosovelu kršen zakon, saj je bila v nasprotju z listinskimi dokazi in izpovedmi prič. Tudi tokrat so bili sodniki z lokalne ravni prikazani kot nesposobneži in samo branilci pridobitev revolucije.

Toda medtem sta oba akterja že umrla, Vinko Kosovel maja 2000, hitro potem, ko je Anton Kosovel v reviji *Borec* na 250 straneh objavil celotno zgodbo, v kateri nastopa kot velik nepridiprav. Anton Kosovel je umrl januarja 2002 in ni dočkal razsodbe vrhovnega sodišča. Toda še pred smrtjo je napisal dodatek k objavljeni pripovedi v *Borcu*, ki je zdaj na okoli 60 straneh objavljen kot zadnji del knjige *Zločin brez kazni*.

Ivo Žajdela

Prstan: tretjič in zadnjič

V naše kinematografe prihaja težko pričakovani tretji del trilogije Gospodarja prstanov, ki je v svetu že potolkel vse rekorde. Zadnja Tolkienova pustolovščina nosi naslov Kraljeva vrnitev.

“Zadnjih sedem let mojega življenja je bilo posvečenih pisanju, režiranju in produkciji Gospodarja prstanov. Bil je naporen podvig, podoben tistemu, s katerim sta se spoprijela naša junaka Frodo in Sam. Malo smo spali, za normalno življenje ni bilo časa in bili so dnevi, ko smo se vsi spraševali, ali bomo sploh zdržali do konca.

Po dveh letih predprodukcije je sledilo 274 snemalnih dni, ki so jim sledila še tri leta poprodukcije. Vsaka faza ustvarjanja teh edinstvenih filmov nam je prinesla nove, ne-

ge in ki so od nekdaj imeli radi film,” pravi režiser Peter Jackson.

Popotovanje bratovščine se končuje

Sauronove sile so napadle gondorsko prestolnico Minas Tirith. Kraljestvo brez kralja vodi le ne-močni majordom. Dedič mora nujno zasesti prestol, ki mu pripada. Vendar pa ... Bo Aragorn v sebi našel moč in postal to, za kar se je rodil? Medtem ko se Gandalf na vso moč trudi, da bi opešana gondorska vojska ubranila napad, Théoden zbere rohanske vojsčake in se odpravi na pomoč. Med vojaki sta skrita tudi Éowyn in Medo.

Vsaka zmaga zahteva hude žrtve. A kljub izgubam se bratovščina poda v najhujšo bitko njihovega življenja, da bi zamotili Saurona in Frodu omogočili prost prehod do počitnice Pogube. Frodo pa je na svoji poti čedalje bolj odvisen

THE LORD OF THE RINGS: THE RETURN OF THE KING

Režija:	Peter Jackson
Producenti:	Barrie M. Osborne, Peter Jackson, Tim Sanders
Scenaristi:	Barrie M. Osborne, Fran Walsh, Peter Jackson, Philippa Boyens, Stephen Sinclair
Igrajo:	Elijah Wood, Sean Astin, Ian McKellen, Viggo Mortensen, John Rhys-Davies
Premiera:	8. 1. 2004
Distribucija:	Ljubljanski kinematografi

od Sama in Goluma, saj ga prstan, ki postaja vse težji, tako izčrpava, da mladi hobit skorajda ne zmore več niti koraka niti čiste misli.

Kraljeva vrnitev

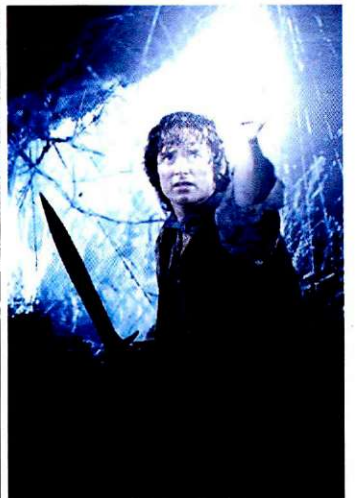
Še bolj kot v prejšnjih dveh delih trilogije lahko v Kraljevi vrnitvi spremljamo teme, ki jih je Tolkien najraje opisoval. Zgodbe v prvih dveh filmih, poti, po katerih so morali stopiti junaki – kaj so imeli radi, za kaj so se bojevali in celo zakaj so umrli – so pripeljale do zadnjega, tretjega filma. Nihče od junakov

ne bo nespremenjen dočkal konca zgodbe. Nikoli več ne bodo taki, kot so bili. Kraljeva vrnitev je od vseh treh najbolj čustven film.

Naslov filma se nanaša na Aragorna, dediča gondorskega kraljestva, ki je doslej živel kot eden od skrivnostnih potikavcev, znan pod imenom Stopač. A gondorski prestol je prazen, kraljestvo hitro pesa. Ko se pojavi nevarnost, da bi Sauron lahko uničil ali podjarmil vsa ljudstva srednjega sveta, se končno odloči in stopi na položaj, ki mu je bil že ob rojstvu namenjen.

*“Edini, ki jim vsem vlada,
Edini, ki jih vse preseže,
Edini, da jih vse poišče
in jih v temó poveže.”*

ponovljive izzive. Spomnim se, da sem se takrat, ko je bilo še posebej hudo, večkrat vprašal, ali ne bi raje delal kaj drugega kot Gospodarja prstanov. In odgovor je bil vsakokrat ne. Trilogija zdaj ni več v mojih rokah. Prišla je v roke tistih, za katere je bila narejena – za ljudi, ki obožujejo te knji-

na kratko

Mesec dni pred podelitvijo je Društvo tujih novinarjev objavilo popis nominirancev za ugledno filmsko nagrado **zlati globus**. Najviše in najpomembnejše nominacije so si prislužili filmi *Cold Mountain* z Nicole Kidman, *Gospodar prstanov: Kraljeva vrnitev* in *Lost in Translation*. V kategoriji drame so nominirani *Cold Mountain*, *Gospodar prstanov: Kraljeva vrnitev*, *Gospodar in bojevnik*, *Skrivnostna reka* in *Seabiscuit*. Z zabavne strani bo eden od filmov *Bend It Like Beckham*, *Big Fish*, *Reševanje malega Nema*, *Lost in Translation* in *Love Actually* razglašen za najboljšo komedijo. Slovesna podelitev zlatih globusov bo 25. januarja.

Drama ameriške državljanske vojne **Cold Mountain** vodi na seznamu nominiranih filmov za zlati globus s kar osmimi nominacijami, med katerimi je tudi za najboljšo dramo. Miramaxov film si je prislužil tudi nominacije za najboljšo igralko (Nicole Kidman) in najboljšega igralca (Jude Law). Za kamerami se je izkazal režiser in scenarist Anthony Minghella. Film je v ameriške kinematografe prišel konec decembra, njegova zgodba pa spremlja dezerterja konfederacijske vojske (Law) ob vrnitvi domov, kjer ga čaka njegova ljubljena žena (Kidman). Clint Eastwood in njegov triler *Skrivnostna reka* ter komedija *Lost in Translation* režiserske Sofie Coppola imata po pet nominacij, kar ju uvršča na drugo mesto.

Akademija za film in znanost je objavila naslove sedmih filmov, ki se bodo potegovali za **oskarja** v kategoriji **najboljši posebni učinki**. Med tekmece najdemo Universalova *The Hulk* in *Peter Pan*, *Gospodar prstanov* New Line Cinema, *Master and Commander* in *X-2: X-Men United* 20th Century Foxa, *Walta Disneyja Pirate s Karibov* ter Warner Brosovega *Terminatorja 3: Rise of the Machines*. Pred izborom, kjer bodo izbrali tri finaliste, bodo 21. januarja prikazali 15-minutne izseke iz vsakega filma, imena finalistov pa bodo objavljena dva dni pozneje skupaj z nominacijami za druge kategorije.

Konec leta je tudi čas, da izberemo **najslabši film leta**. Tako je teden dni pred seznamom najboljših izšel seznam najslabših stvaritev leta. Prvo mesto je nedvomno pripadlo filmu *Gigli* z Jennifer Lopez in Benom Affleckom, sledijo mu *The Medallion* z Jackiem Chanom, *Boat Trip*, ki velja za najslabši film oskarjevca Cuba Goodinga Jr. Četrto mesto je zavzel religiozni triler *The Order* s Heathom Ledgerjem v glavni vlogi, njemu pa sledi *Darkness Falls*. Šesto mesto si delita *My Boss's Daughter* in *Pravkar poročena*, oba z Ashtonom Kutcherjem v glavni vlogi. Na sedmo mesto se je zapisal *House of the Dead* z zombiji za najstnike. Na osmem mestu sta skupaj pristala *Daddy Day Care* (Eddie Murphie) in *The Haunted Mansion*. Deveti je *Malibu's Most Wanted*, medtem ko je ljubezensko-pustolovski *Beyond Borders* s prekrasno Angelino Jolie zasedel deseto mesto.

Začetek snemanja Warner Brosovega nadaljevanja **Ocean's Twelve** je predstavljen na mesec april, je dejal eden glavnih igralcev in producent George Clooney. Razlog za preložitev začetka snemanja je poškodba Brada Pitta, ki si je, ironično, poškodoval Ahilovo tetivo na snemanju epskega spektakla *Troja*, v katerem igra Ahila (usoda?). Tako bo Clooney obiskal set, na katerem njegova produkcijska hiša snema film *The Jacket*.

Radio Krka
106.6 MHz

Aragorn je v sebi razrvan. Po eni strani ga zasleduje senca spomina na prednike, ki so zaradi pohlepa po moči izgubili vso čast, po drugi strani pa se spoprijema z osebnimi dvomi in vprašanji, ali je on res pravi mož za gondorski prestol. Njegova dediščina ni sporna, a sprašuje se, ali je vreden tega položaja. Hkrati zanj prestol predstavlja simbol moči, ki je uničila njegove prednike. Ta moč bi po njegovem mnenju uničila tudi vse dobro, kar on predstavlja in kar on je. Na čelo sil dobrega nazadnje ne stopi zaradi moči, ki mu jo položaj

prinaša, ampak zato, da bi rešil čim več življenj, če je to v njegovi moči. Ker so njegovi nameni čisti, ga niti moč Prstana ne more skvariti.

Frodo je Prstanonoša, ki mu je zaupana najpomembnejša naloga: Prstan mora odnesti v samo srce gore Pogube in ga tam uničiti. A z vsakim korakom prstan, ki je obešen na veržici za Frodovim vratom, postaja težji. Z vsakim trenutkom nosilca čedalje bolj uničuje, dokler nazadnje Frodo ni več niti senca Froda, ki se je odpravil na to pogubno pot. V Golumovi bližini mu postane povsem jasno dvoje – kaj je Prstan ne-

komu že storil in kako je nekoga že uničil, pa tudi, kaj bo Prstan nazadnje storil njemu, Prstanonoši.

Prstan ne uničuje z orožjem, ampak z obupom, pogoltnostjo in vsemi drugimi najtemnejšimi čustvi, ki jih je zmožen vsak posameznik. Frodo se tega zaveda, povsem razume Prstanovo moč, ve pa tudi, da ga bo prstan povsem uničil, če ne bo vztrajal do konca. Drugega mu ne preostane.

Froda na poti ves čas spremlja njegov zvesti prijatelj Samo. Prstan prizadene oba, vsakega na svoj način. Njuno prijateljstvo je na hudih preizkušnjah, vendar drug brez drugega ne moreta. Samo Froda nikoli ne zapusti, celo tako daleč gre, da svoje lastno življenje podredi Frodovemu življenju in nalogi, ki ju je pripeljala tako daleč. Frodo mora imeti Sama ob sebi, saj mu je ta prijatelj še edina vez s Šajersko in s Frodom, kakršen je bil, preden se je začelo to nevarno popotovanje.

Eowyn in Medo bi morala ostati v Rohanu, ko se je vsa druga vojska odpravila na pomoč gondorskim silam. Eowyn zato, ker je ženska, Medo pa zato, ker je hobit. A Eowyn je bojevnica, rada bi branila svoje ljudstvo in strica, ki ga odkrito ljubi kot očeta. Zato se prikrade med vojščake in, preoblečena v oklep, skupaj z drugimi stopi grozotam bitke naproti. V boj jo spremlja Medo, ki po mnenju mnogih prav tako nima kaj iskati v bitki, ker je premajhen, ker ni izurjen. A tudi on ima pravico braniti svoje prijatelje in pomagati rešiti svet pred poplavo zla. In v ključnem trenutku bitke se oba znajdeti v najhujši mogoči situaciji, ki v njiju zbudi nepričakovan izjemen pogum.

Monika Maljevič

Esad Babačić

Najlepše novoletno darilo si je podaril Peter Žonta, ki je končno sestavil dva odlična skoka in dosegel svojo prvo zmago. Pred tem ni stal nihi na stopničkih, čeprav je s tem že nekajkrat resno zagrozil. Vsi smo želeli, da bi mu naposled uspelo, zato je bila radost toliko večja.

Prašnikar v nevarnosti

Po Primožu Ulagi, Franciju Petku in Primožu Peterki je Žonta četrti Slovenec na najvišji stopnički tekme za svetovni pokal v smučarskih skokih. Skoraj tako lepo darilo kot Žonta so dobili rokometasi Celja, ki so se naposled znebili usodnega Valera Riviere, trenerja nepremagljive Barcelone na čelu s Svenssonom, Guljoso, Ortego, Šeškinom, Masipom in Urdangarinom. Odstop prvega moža Barce je prišel kmalu po izpadu njegovega moštva v osmini finala lige prvakov. Razlog naj bi bila popolna prenova velikega kluba, ki je dodobra zafrustriral našega prvaka. Rabelj Španceva je bil madžarski Fotex, na čelu katerega je nekdanji trener Celja Zovko. Zdravko se je Rivieri maščeval za dva velika finala, ki jih je izgubil kot trener Zagreba. Očitno je ujel pravi trenutek, saj je bila velika Barcelona na smrtni postelji. Toda najpomembneje je, da ima naš predstavnik v najelitnejšem klubskem tekmovanju zdaj veliko več možnosti za doseg zgodovinskega uspeha. Če verjamemo, da je Barcelona najbolj kriva za to, da še nimamo evropskega klubskega prvaka v moški konkurenci, potem so se nam uresničile sanje. Toliko bridkih trenutkov in razočaranj, kot smo jih doživeli z njimi, jih le težko doživimo v tridesetih letih zakona. Mar je končno prišel čas, ko si bomo lahko odдахnili? O tem bodo odločali tudi drugi udeleženci sklepnih bojov, med katerimi je kar nekaj odličnih moštev. Žal se je Celje še

pred četrtfinalom odločilo, da se odreši Dejana Perića, ki je najzalužnejši za uvrstitev v nadaljnje tekmovanje. Njegove obrambe v finišu tekme proti Leoneju, vključujoč tisto v zadnjih sekundah, so rešile klub pred še enim razočaranjem. Če nič drugega, potem je vodstvo kluba izbralo slab trenutek za slovo, saj bo Perić kot "odpisani" branil na vseh preostalih tekmah sezone, tudi v morebitnem polfinalu ali celo finalu lige prvakov. Pošteni vratar srbske reprezentance sicer zatrjuje, da vednje o skorajšnjem "izbrisu" ne bo vplivalo na njegove igre, toda škoda je tudi brez tega storjena. Naj bo ljubezen med njim in klubom še tako velika, seme dvoma je posejano. Zdaj ko smo končno tako blizu, dobimo takšno zaušnico. Razumljivo je, da so največ izgu-

narodna skupnost še bolj pritisnila, kar je pripeljalo do manjšega popuščanja. Pričakovati, da se bo odnos Američanov do jemanja nedovoljenih poživil s tem kaj spremenil, je seveda naivno. Tudi v prihodnje lahko pričakujemo, da bodo onstran luže zavarovali svoje športnike, tudi če bodo ti bolj ali manj zadeti. Že podatek, da sta bila v NBA, NHL in MLB še pred nekaj leti prepovedana edino kokain in heroin, pove vse o enakopravnosti pred zakonom.

Brez miru v novem letu bo tudi stari in novi selektor slovenske nogometne reprezentance Bojan Prašnikar, ki je "obtožen" prejemanja podkupine za "svoje" igralce. Na očitke se je odzval tipično demagoško, češ da gre samo za nadaljevanje gonje. Kdo vodi gonjo, seveda ni povedal. Bomo pač mo-

Na očitke se je odzval tipično demagoško, češ da gre samo za nadaljevanje gonje. Kdo vodi gonjo, seveda ni povedal. Bomo pač morali ugibati. Res je, da obstaja kar precej takih, ki bi si namesto defenzivnega Prašnikarja želeli koga drugega...

bili navijači, ki na takšne zadeve gledajo čustveno. Žal ali pa na srečo še nismo tako ravnodušni kot denimo ameriški navijači, ki so navajeni, da se z njihovimi ljubljenci ravna kot s sužnji. Sicer pa je Amerika tako ali tako vedno nekaj posebnega, še posebej takrat, ko mora odgovarjati za svoje grehe. Olimpijski komite te države je objavil, da je v minulem letu sedem njihovih atletov padlo na dopiškem testu, med njimi dvakratna svetovna prvakinja iz Pariza Kelli White. Očitno je med-

rali ugibati. Res je, da obstaja kar precej takih, ki bi si namesto defenzivnega Prašnikarja želeli koga drugega, toda kljub temu močno dvomim, da obstaja pri nas tako močno nogometno podzemlje. Glede na stanje našega nogometa o tem iskreno dvomim, še posebej zdaj, ko je jasno, da novega stadiona ne bomo imeli. Prašnikar bo moral svoje moralne dileme reševati sam s seboj in ne s celotno javnostjo, ki je že tako obremenjena z dnevno politiko ter novimi in novimi referendummi.

Tudi letos bo v NBA naslov očitno ostal na zahodu, kjer se igra občutno boljša košarka, kar velja predvsem za fazo napada. Razen nekaterih obrambnih bisero in neverjetnega Kidda na vzhodu pač ni materiala za presenečenja.

“Kralji” iz Sacramenta so tudi tokrat favoriti iz sence, “ostroge” iz San Antonia pa že kažejo šampionsko podobo. Poleg “jezernikov” bi težko našli še koga, ki bi se lahko meril z Duncanom, Gi-nobilijem in Nesterovičem.

Za zdaj nobenih čudežev

LA Lakers vendarle ne bodo dosegli rekorda Chicago Bullov (72-10 ob koncu sezone), saj so imeli že po tridesetih tekmah osem porazov. Sprva je sicer kazalo drugače, toda stroj za mletje se je kaj kmalu upehal. Vtis iz prejšnje sezone je sicer popravljen, toda moštvo s takšnimi imeni bi moralo pokazati večjo premoč. Tudi občasne poškodbe Malonea

in O'Neala niso izgovor, saj imajo “jezerniki” najdaljšo klop v ligi. Dober zgled za to, kako se igra brez svojih najboljših, so gotovo Sacramento Kings, ki letijo na krilih Brada Millerja, Peđe Stojakovića in Anthonyja Peelerja. Daleč od čudeža so tudi “kavalirji” iz Clevelanda, ki očitno ne bodo doživeli uvrstitve v končnico, s katero so računali, potem ko je zanje

zaigral “novi Jordan” LeBron James, ki sicer kaže tisto, kar od nje ga pričakujejo, a je bilo to doslej dovolj le za dobrih deset zmag. Po dobrih dveh mesecih tekmovanja v elitni ligi NBA tako na prvi pogled ni nič novega, saj so najboljši na mestih, ki jim pripadajo. Na zahodu, ki znova prevladuje, so na vrhu stari znanci: LA Lakers, Sacramento, San Antonio in

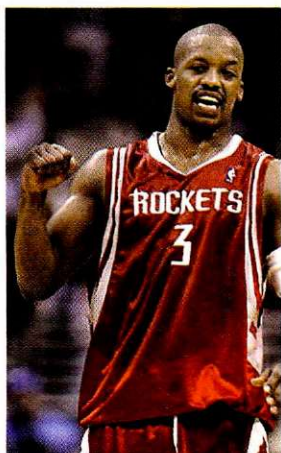
Minnesota, medtem ko na vzhodu kraljujejo Indiana, New Orleans, Detroit in New Jersey.

Duncan novemu MVP naproti?

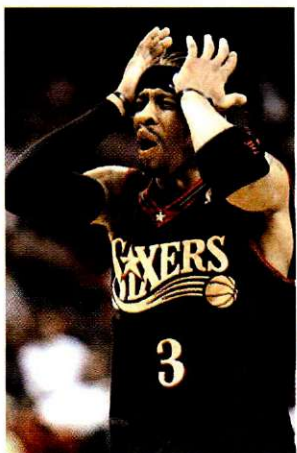
Nekateri, naj omenimo Toronto, Milwaukee, Denver, Houston in Utah, so preseгли pričakovanja. Predvsem Denver, ki je bil zadnja leta aboniran na poraze, si je opomogel z najboljšim novincem se-

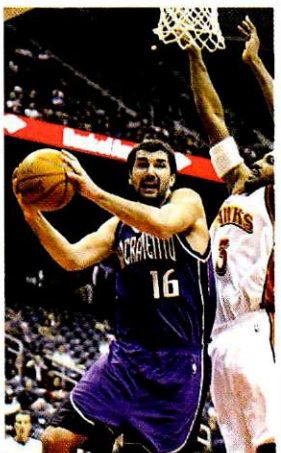
San Antonio ima Tima Duncan, ki hiti novemu naslovu naproti, saj ima največ dvojnih dvojkov med vsemi tekmeci.

Houston se počasi vrača na pota stare slave, za kar sta najzaslužnejša Steve Francis in Jao Ming.

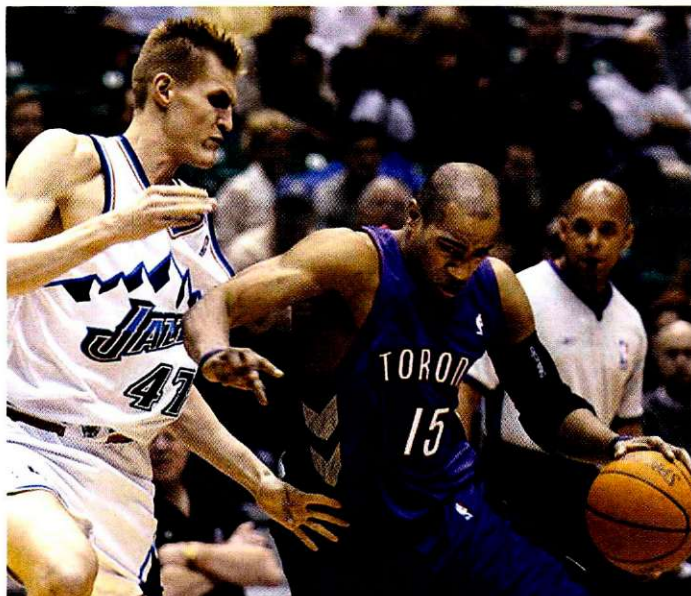
Philadelphia še vedno živi od Allana Iversona, in ko je ta poškodovan, Sixers predvsem zivotarjijo.

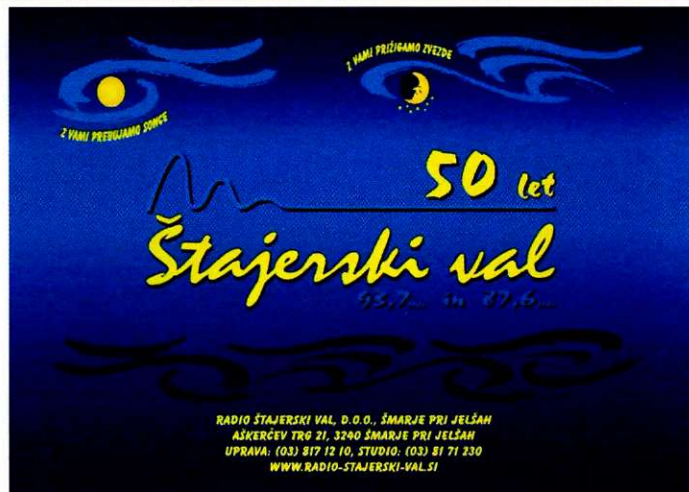
Dober zgled za to, kako se igra brez svojih najboljših, je gotovo moštvo Sacramento Kings.

Moštvo LA Lakers ne bo doseglo rekorda Chicago Bullov, saj so imeli že po tridesetih tekmah osem porazov.

"Džezerji" so se pobrali po odhodu dvojca Stockton-Malone in na krilih Rusa Andreja Kirilenka ohranili visoke standarde.

standarde. Philadelphia še vedno živi od Allena Iversona, in ko je ta poškodovan, Sixers predvsem životarijo. Med posamezniki velja izpostaviti Kevina Garnetta, ki se zelo dobro razume z novima soigralcema Samom Casellom in Latrelлом Sprewellom, tako da lahko od volkov pričakujemo podobne uspehe kot v Nesterovičevih časih. Naš Rašo se počasi navaja na življenje v zvezdniskem moštvu Spurs, ki se je nekaj časa lovilo, nato pa doseglo niz zmag, ki je trajal do-

mala ves mesec. San Antonio ima nadnaravno obdarjenega Tima Duncana, ki hiti novemu naslovu MVP naproti, saj ima največ dvojnih dvojčkov med vsemi tekmeči. Kralj asistentov je še vedno njegov prijatelj Jason Kidd, ki bo še v tretje poskusil moštvo popeljati do velikega finala, kjer pa niti letos verjetno ne bo kruha. Zahod znova vlada in nič ne kaže, da bi lahko "mrežice" ali kdo drug z vzhoda presenetil kolege z druge strani celine. **Esad Babačić**

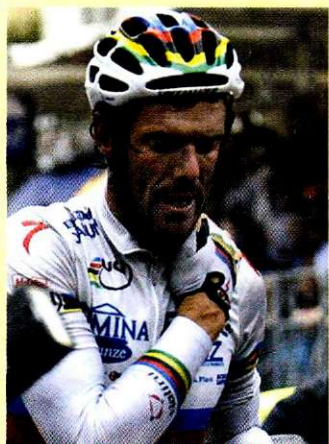
zone Carmelom Anthonyjem in enim najboljših asistentov lige Andrejem Millerjem. Tudi Houston, ki ga trenira legendarni Jeff Van Gundy, se počasi vrača na pota stare slave, za kar sta najbolj zaslužna Steve Francis in Jao Ming. Prvi napreduje iz leta v leto in postaja eden najboljših igralcev NBA,

drugi pa počasi, a zanesljivo zaseda prostor pod samim košem. "Rakete" so gotovo moštvo, s katerim gre računati v naslednjem srednjeročnem obdobju. Tudi "džezerji" so se kaj hitro pobrali po odhodu mitološkega dvojca Stockton-Malone in na krilih odličnega Rusa Andreja Kirilenka ohranili visoke

na kratko

CIPOLLINI LAŽJI ZA 3.000 FRANKOV

Mednarodna kolesarska zveza (UCI) je zaradi nešportnega vedenja finančno kaznovala tri kolesarje. Tako bo moral italijanski šprin-

Bo Mario Cipollini še metal plastenke z vodo v novinarje?

ter Mario Cipollini plačati 3.000 švicarskih frankov ali 2.380 evrov, ker je na dirki Gent-Wevelgem (tedaj je nosil mavričasto majico svetovnega prvaka) aprila letos vrgel dve plastenki vode v motorista francos-

kega radia, ki je spremljal dirko, luknjo v žepu pa bosta imela tudi njegov rojak Alessandro Pettachio in Latvijec Andris Naudusz. Slednja sta se v sklepnem šprintu devete etape Dirke po Italiji prerivala za čim boljši izhodiščni položaj, pri tem pa nešportno vihtela roke drug proti drugemu. Pol leta od dogodka jo je slabše odnesel Latvijec, ki bo moral plačati 3.000 frankov, medtem ko bo Pettachi lažji le za 200 frankov.

LEWIS OBŠOJEN ZARADI DIVJANJA NA CESTI

Devetkratni olimpijski zmagovalec Carl Lewis je bil na sodišču v Los Angelesu obsojen na tri leta pogojnega zapora in 500 dolarjev denarne kazni zaradi prehitre vožnje z avtomobilom in povzročene prometne nesreče. Lewis, nekdanji atletski zvezdnik, je imel nesrečo 21. aprila letos, ko je z maserati jem zadel v varovalni zid na obvoznici južnega dela Los Angelesa. Lewis je sprva zavrnil test alkoholiziranosti, ki so ga po aretaciji opravili na policijski postaji. Poka-

zal je 0,8 promila alkohola v krvi, kar je po kalifornijskih zakonih dovolj za obtožbo vožnje pod vplivom alkohola, na Lewisovo srečo pa mu sodišče za to ni sodilo in je obdržal vozniško dovoljenje. Sodnik mu je prisodil še 20 obveznih sestankov v društvu anonimnih alkoholikov, 200 ur dobrodelnega dela in 32 ur navzočnosti pri državnem protialkoholnem izobraževalnem programu.

MÜHLEGG BO VRNIL MEDALJE

Nemški smučarski tekač s španskim potnim listom Johann Mühlegg bo vse tri zlate medalje, ki jih je osvojil na olimpijskih igrah v Salt Lake Cityju v vsakem primeru vrnil prostovoljno. Mednarodno športno razsodišče (CAS) je namreč nedavno Mednarodnemu olimpijskemu komiteju (MOK) naložilo, da do 14. marca prihodnje leto razveljavi Mühleggeve dosežke na zadnjih olimpijskih igrah, ker so te-

Mühlegg ni mogel dolgo uživati v zlati medalji.

daj pri njem po zmagi na 50 kilometrov odkrili sledi krvnega dopinga aranespa, precej podobnega eritropoetinu (EPO). Takoj po odkritju je izgubil zlato medaljo in bil izključen z olimpijskih iger. Zlati odličji s tekme na 30 kilometrov in zasledovalne tekme je lahko obdržal, a je CAS zdaj po pritožbi športnikov odločil drugače.

Fotografiji: Reuters

Guinnessov rekorder

V Guinnessovo knjigo rekordov bodo vpisali tudi dosežek kontroverznega glasbenika Ozzyja Osbournea. Pevec je namreč dosegel najdaljše obdobje med prvim in zadnjim singlom na britanski glasbeni

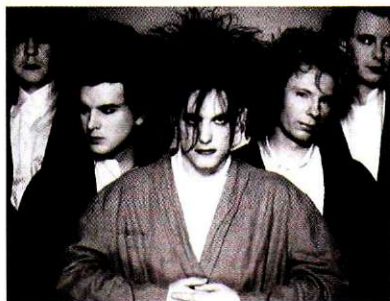
lestvici (od Black Sabbathov do dueta s hčerko). Med prvim uspešnim singlom Paranoid, ki ga je posnel s skupino Black Sabbath, in zadnjim Changes, ki ga je posnel s hčerko Kelly, je minilo kar 33 let, 3 mesece in 23 dni. Rekord je imela doslej pevka Lulu, ki se je z uspešnico Shout na lestvici prvič pojavila leta 1964, zadnjič pa po 29 letih in starih mesecih.

Ema 2004

Končno vemo, kako bodo naslednje leto potekali izbori za slovensko predstavnico na pesmi Evrovizije. Naslednje leto bodo namreč kar 4 predizbori, na katerih se bo predstavilo 32 izvajalcev – 8 vsak večer, med njimi pa je izjemno veliko novih imen. Predizbori bodo potekali od 11. januarja do 1. februarja, voditelja le-teh bosta Peter Poles in Bernarda Žarn, finalno prireditev pa bo vodila Miša Molk.

Novi album The Cure

Skupina The Cure v temačnem in meglenem Londonu snema nov album. Ta naj bi bil eden težjih, tako da je tudi okolje pravo, trdi Robert

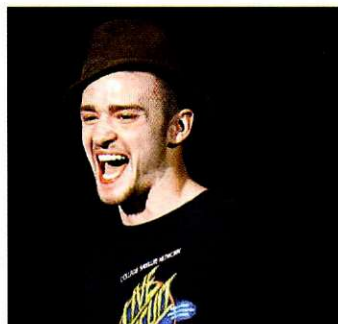

Smith, pevec in avtor glasbe. Pred snemanjem so naredili kar 20 demoposnetkov, iz katerih bodo zdaj izbrali najboljše in naredili album, ki bo izšel naslednje poletje.

Timberlake na dopustu

Justin Timberlake, ki je imel lani izjemno naporno leto, saj je izdal svoj prvi samostojni album Justified, bo šel na letošnje počitnice. Pravi, da ga vse leto 2004 ne bomo ne slišali in ne videli in da nujno potrebuje počitek.

Več časa bo tako namenil družini in dekletu Cameron Diaz. Pravi, da svojih dveh mlajših bratov zaradi odsotnosti od doma praktično ne pozna več.

Najbolje prodajani album preteklega leta

50 Cent ima najboljše prodajani album preteklega leta v ZDA. V letu 2003 je bil album z naslovom Get Rich Or Die Tryin kar šestkrat razglašen za platinastega, prodal pa se je v 6 milijonov izvodih. Zelo blizu mu je skupina Outkast, saj je bil tudi njihov album Speakerbox / The Love Below prav tako šestkrat razglašen za platinastega. Naslednji mesti sta pripadli skupinama Linkin Park in Evanescence. Za njimi pa so albumi Tupaca in Beyonce.

Pink – novi obraz Pepsi

Po Britney Spears, Robbieju Williamsu in Beyonce Knowles bo zdaj nov obraz podjetja Pepsi pevka Pink. Pink pravi, da je nad tem navdušena, saj bomo lahko zdaj njen

obraz gledali po vsem svetu, Pepsi pa pravi, da je Pink v tem trenutku svetovna zvezda številka ena.

Usher se vrača!

R'n'b zvezdnik Usher je tik pred nastankom novega albuma. Album se bo imenoval Confessions in bo izšel marca prihodnje leto. Pravi, da gre za njegov najbolj osebnoizpovedni album doslej, ki vsebuje veliko mero dobre energije. Pri nastanku albuma naj bi mu pomagala tudi takšna imena, kot so Prince, Stevie Wonder in Ashanti.

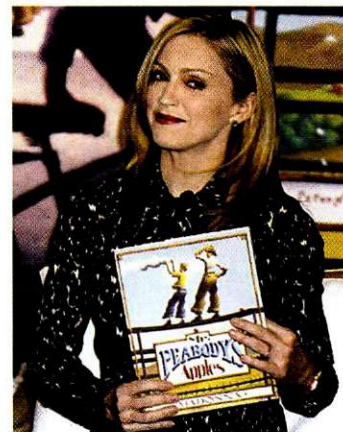
Paul McCartney ustvarja risanke

Spomladi bodo na videokasetah in DVD izšli trije kratkometražni animirani filmi v produkciji Paula McCartneyja. Nekdanji Beatle bo tako izdal animacije Tropical Is-

land Hum, Tuesday in Rupert and the Frog Song. Slednji je nastal leta 1984 in vsebuje McCartneyjevo uspešnico We All Stand Together. Za izdajo tega filma je glasbenik moral pripraviti tudi posebne učinke. Paul McCartney se z animacijo ukvarja že vse od šestdesetih let, ko so snemali dolgometražni film z glasbo Beatlov Yellow Submarine.

Madonnina knjiga za oboževalce

Madonna je zdaj izdala še eno knjigo – tokrat ne za otroke pa tudi ne s pornografsko vsebino. Zvezdnica je izdala knjigo z naslovom Nobody but me, kot se imenuje ena izmed skladb na njenem zadnjem albumu American life, namenjena pa je le njenim največjim oboževalcem. V njej namreč Madonna na 52 straneh razkriva

svoje doslej še neobjavljene fotografije in komentarje k njim, naročiti pa jo je mogoče le na spletu. Če jo želite tudi vi, obiščite njeno uradno spletno stran www.madonna.com, stala vas bo okrog 30 ameriških dolarjev.

EVJ
ELEKTROPROM

EVJ
ELEKTROPROM d.o.o.
Loke 22
1412 KISOVEC
tel.: 03 56 57 150
fax: 03 56 71 234

www.elektroprom.si

- ♦ projektiranje strojnih in elektro instalacij in geodetske storitve
- ♦ bar sedmica
- ♦ lokalna televizija ETV
- ♦ trgovina EVJ Center
- ♦ elektroinstalacije
- ♦ centralne kurjave, vodovod, plinske instalacije
- ♦ kabelsko komunikacijski sistemi
- ♦ grafitne ščetke
- ♦ tiskana vezja
- ♦ delovni stroji in nizke gradnje

IZ ARHIVOV SLOVENSKE POLITIČNE POLICIJE

**KNJIGA IZ
ARHIVOV
SLOVENSKE
POLITIČNE
POLICIJE
JE ENA
NAJBOLJ
ISKANIH
KNJIG.**

Razkriva podrobnosti slovenskih komunističnih tajnih služb vključno z imeni njenih članov. Zajema obdobje od zametkov ustanavljanja teh služb leta 1941, obdobje revolucije in druge svetovne vojne in obdobje povojnih pobojev. Konča se z letom 1950.

ZA KNJIGO, KI OBSEGA 520 STRANI, BOSTE ODŠTELI SAMO 3.500 TOLARJEV (SKUPAJ S POŠTNINO 4.480 TOLARJEV).

Knjigo lahko naročite na številki 01-434-54-63 ali prek elektronske poste: obzorja.narocnine@siol.net

PODPORA

(Ime in priimek)

Podpiram državljansko pobudo

Barbare Brezigar, Draga Demšarja, Draga Jančarja, Vaska Simonitija, Rudija Šeliga, Aleksandra Zorna in drugih podpisnikov

NEKAJ JE TREBA STORITI.

V _____

Dne _____

Podpis _____

Naslov:

Nekaj je treba storiti
p. p. 4429
1001 Ljubljana

Brezplačni oglas

horoskop

Kozorog (21. december – 19. januar)

Nekoliko preveč idealistični ste spet in to vam ne da miru. Nekoliko vas je postavilo na trda tla, ko so vam povedali neko mnenje. Ne zanašajte se preveč na druge, raje naredite kaj sami in prav tako svetujte tudi vsem okoli vas. Lep konec tedna!

Vodnar (20. januar – 18. februar)

Kolesje trgovine se bo spet zavrtelo in uredilo se bo vse, kar vas je nenehoma skrbelo že vse praznike. Dovolite si vse najboljše. Sredi tedna vam bo kaj lahko kliknilo; to se pravi, da boste imeli vse, kar potrebujete za začetek novega dela.

Ribi (19. februar – 20. marec)

Navdihnjeni zaradi dobre knjige boste lahko začeli novo poglavje v svojem življenju. Dobra volja vam bo pomagala premagati nekatere temne trenutke, ki se vas bodo lotili. Bodite pripravljeni na to, da vas bo nekdo prosil za pomoč.

Oven (21. marec – 20. april)

To je daleč najprijetnejši in najbolj razburljiv teden, kar ste jih imeli v zadnjih mesecih, čeprav je bila novoletna zabava tako čudovita, da ste mislili, da se ne bo nikoli več ponovilo nič podobnega. Ne zavrnite dobromarnega nasveta.

Bik (21. april – 21. maj)

Vse se bo pomaknilo na pravo mesto. Bodite pripravljeni na to, da vam bodo ljudje nevoščljivi in da se boste morali kdaj pa kdaj bojevati za svoj obstanek. Neko razmerje vam bo delalo sive lase, bodite čim bolj potrpežljivi in ne preveč vsiljivi.

Dvojčka (22. maj – 21. junij)

Ta teden boste občutili resnično olajšanje, saj se vam je po službi že kar tožilo. Prazniki pač niso najbolj priljubljen čas za vsakogar. Novo leto se je začelo spokojno in se bo tako tudi nadaljevalo. Pravzaprav vam bo vse šlo, kakor si želite.

Rak (22. junij – 21. julij)

Zazdelo se vam bo, da ste se prav na novoletnih počitnicah iztrošili in da potrebujete še ene. Bodite pripravljeni, da vas bodo poskušali ogoljufati pri nekem večjem nakupu. Toda ne skrbite preveč, vse se bo dobro izteklo. Vaše delo bo dobro sprejeto.

Lev (22. julij – 21. avgust)

Počutili se boste zelo srečne in prijetno spočite. Služba vas bo osvežila in sodelavci bodo zelo prijazni. Že čez dober mesec boste narčovali nove počitnice in prijetno potovanje. Delo vas ne bo preveč utrujalo, saj ste veliko naredili že vnaprej.

Devica (22. avgust – 21. september)

Občutili boste precej ostrih bodic na svoj račun. Bodite pripravljeni na hude boje, saj ste nekatere bodice kar klicali nase. Če študirate, vam bo še nekako šlo, glede službe pa se ne da napovedati nič najboljšega. Pogumno naprej!

Tehtnica (22. september – 22. oktober)

Teden se bo začel precej romantično in divje. Mraz vam ne bo mogel do živga, saj vas bo grela lučka ljubezni. Hvaležni boste delodajalcu, da se vas je tako velikodušno spomnil. Bodite kar se da urejeni in umirjeni pri kupčiji.

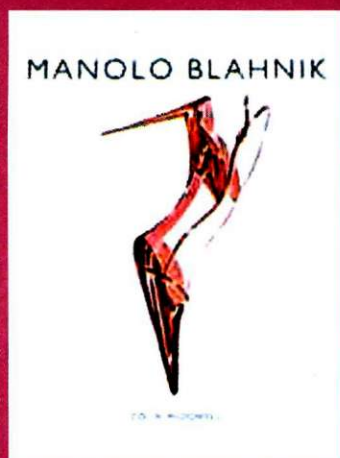
Škorpion (23. oktober – 21. november)

Sproščen teden vas čaka. Po novoletnih zabavah ste prav zadovoljni, da boste imeli nekaj veselja. Delo vam bo šlo malce bolj na trdo, po drugi strani pa se boste veselili, da ne boste več dolgo na tem delovnem mestu. Lepo se imejte ves teden!

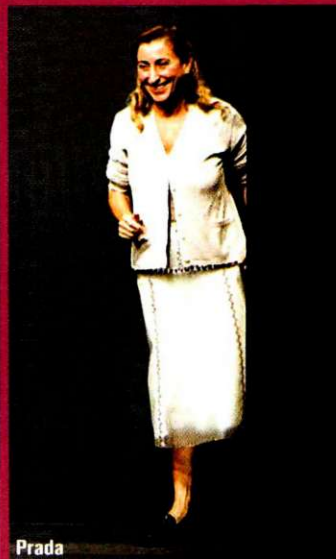
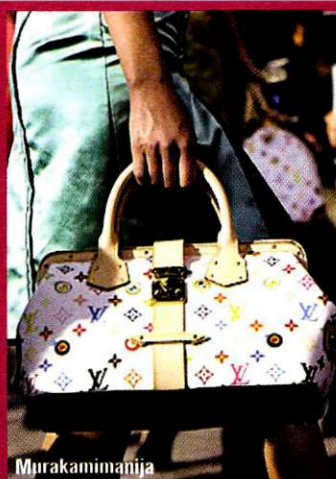
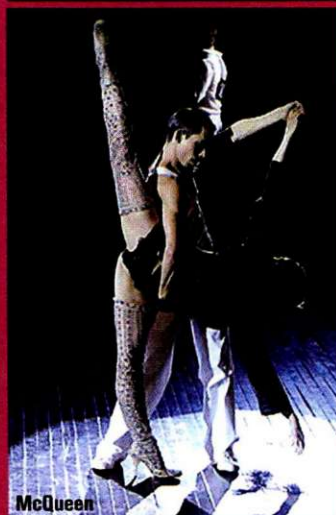
Strelec (22. november – 20. december)

Merkur se je premaknil naprej, tako je pred vami spet čudovit čas za sklepanje dobrih poslov in urejanje odnosov. Imate ravno pravšnje mero navdušenja in ravno pravšnje mero odločnosti, da boste dosegli, kar si želite. Dobro vam bo uspelo.

Ni domišljija: leto 2003 je bilo bleščeče. Po rdečih preprogah so se sprehajale največje zvezde, proslavili smo nekaj obletnic in se ponašali z ogromnimi visečimi uhani.

Red haute couture. Kdo pravi, da nihče več ne nosi visoke mode? Rdeče preproge so dokazale, da so odlično ozadje za te unikatne stvaritve. Najlepša – Nicole Kidman v Gaultierju na podelitvi oskarjev.

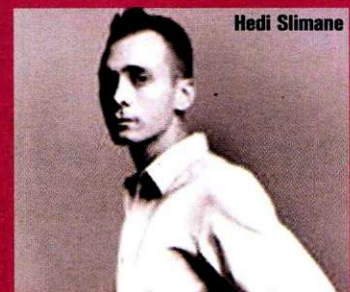

Alexandra McQueen, zasnovana po drami Sydneyja Pollacka Konje streljajo, mar ne?, je predstavila kolekcijo za pomlad-poletje 2004 in znova potrdila, da je McQueen najizvirnejši talent današnje modne industrije.

ON: Že nekoliko utrujene modne veterane je prebudil Carol Christian Poell, ki je prikazal najbolj domiselno modno revijo. Modeli, oblečeni v njegovo pomladansko-poletno kolekcijo 2004, so ob sončnem zahodu plavali po beneskem Canalu grande.

Naj modni oblikovalec

ONA: Miuccia Prada. Slavni ljudje in spolnost sta najverjetneje največji komponenti prodaje v modni industriji. Ta čas najvpliv-

Bleščeče leto

Murakamimanija. Ultimativni statusni simbol? Ena izmed Murakamijevih torbic, izdelanih v omejeni količini. Ponaredek zelo iskane torbice lahko kupimo na vsakem vogalu.

Missonijevih 50. Odmevna retrospektiva družinske modne hiše je zaokrožila 50-letnico obstoja. Slavne pletenine so še enkrat potrdile svojo brezčasno privlačnost.

Manolomanija. Razstavi v New Yorku in Londonu sta počastili njegov izredni talent pri ustvarjanju čevljev. Blahnik ostaja številka 1.

Stara ljubezen. V preteklem letu se moda ni nehala spogledovati s slogom, imenovanim vintage. Modni oblikovalci so ga znova prebudili.

Moschinovih 20. Modna hiša, ki jo je pred dvema desetletjema ustanovil Franco Moschino, je oktobra

na milanskem tednu mode praznovala 20. rojstni dan. Njegov slog ima še vedno pridih nespoštljivosti.

Najlepši okras. Prave mode ni brez primernih modnih dodatkov. V preteklem letu so najbolj izstopali do ramen dolgi uhani,

med njimi zlasti taki, ki spominjajo na lestence. Ene najlepših je nosila Gwyneth Paltrow na podelitvi glasbenih nagrad.

Naj modna revija

ONA: Oktobrska pariška revija

nejša oblikovalka Miuccia Prada vodi v boju za najboljši intelektualni "chic". Zaradi bistrosti, razumevanja in odličnosti je prejela največjo mogočo pohvalo – nikoli je niso bolj posnemali kot v preteklem letu, njene prodajalne pa so arhitekturni moraš-videti.

ON: Hedi Slimane. Njegova tesno oprijeta oblačila navdihujejo koščeni mladoletniki, ki jih Hedi srečuje v lokalih in javnih prevoznih sredstvih. Kreativni direktor modne hiše Dior je najvplivnejši modni oblikovalec po Giorgiu Armaniju. Ekspert kontrastov, Francoz, ki živi v Berlinu, ikona mestnih ljudi z zelo formalnimi manirami in gospodar, ki je zmožen iti čez vse meje. Zdaj ko Tom Ford zapuša Yvesa Saint Laurenta, vemo, kdo bo zmagovalec.

Monika Maljevič

KNJIŽNI KLUB SAMOROG

Dalmatinova 1, 1000 Ljubljana

**ČLANSTVO V KLUBU SAMOROG
VAS NE OBVEZUJE K NAKUPU**

**CENEJŠE VSTOPNICE V GLEDALIŠČIH
IN DRUGIH KULTURNIH USTANOVAH**

**POPUSTI PRI NAKUPU KNJIG
IN CD PLOŠČ OD 10 - 50%**

telefon: 01 433 40 74, e-mail: info@samorog.com, www: samorog.com

SESTAVIL: MIRAN ERCEG	GESLO	PREBIVALKA IRANA	GLIVIČNA BOLEZEN NA VINU	DRAG KAMEN (IZ CRK SINKO)	VOJVODINEC	KORALNI OTOK
LEVI PRITOK KRKE						
SOL URANSKE KISLINE						
PRIPOVEDNIK LOKAR						
NICK NOLTE			KLICA KRAJ BLIZU BEOGRADA			
MERILA O LEPEM KRAJ V FRANCIJI					STEKLENA POSODA ZA TEKOČINE	IVAN OMAN

DIJAKOVNA UČILA	HRVAŠKI POLITIK (EUGEN)	SVETNIŠKI OSTANKI	ŽENSKO IME, JASNA	DIJAKOVNA UČILA	ČLOVEK Z VELIKIMI OČMI	FRANCOSKI PISATELJ (ALAIN RENE)	DRŽAVA V SV. INDIJI MESTO V FRANCIJI		SILICIJ STRO- KOVNJAK V ENERGETIKI
HRVAŠKI OTOK V KVARNERJU				KRAJ NA NOVI KALEDONIJI VRBA IVA					HČI PONTA IN GAJE JAN NERUDA
KRAJ V OBČINI RIBNICA									PRODAJALEC SOLATE
POSODICA ZA MAZILA IN DIŠAVE									PIVSKI VZKLIK ZADETEK PRI NOGOMETU
GLAVNO MESTO ALBANIJE						ROBERT TAYLOR	UGASEL VULKAN V OBLIKI KRATERJA		ZGORNJI DEL SAPNIKA
KOSTUMO- GRAFKA VOGEL- NIKOVA				SLOVENSKI GLASBENIK (KAREL ATI)	LESNATA RASTLINA GIBANTE ZRAKA				VOGAL FINSKI ARHITEKT (AARNE)
ROGER VADIM			OTOK V JUŽ. DELU ATLANTIKA CEZIJ						
ŠKOTSKI FIZIK (WILLIAM)					KEMIJSKI ZNAK ZA LITIJ	VZDEVEK MICHAELA JORDANA			PUBLICIST VIDMAR NACE SIMONČIČ
REKA NA NIZO- ZEMSKEM						MANJŠI RAVEN SVET			
KENAN EVREN			NORDIJSKI IZRAŽ ZA SMUČI			NEZNANKA V MATE- MATIKI	GRAFIČNI DELAVEC		

rešitev prejšnje križanke

OČALAR, SRNINA, INARI,
NINI, KVAKA, MARSALA,
ASTENIJA, HO, TR,
SLOVENIJA, VNOS,
KARABINAR, KANE, ABI, OC,
IVO BAN, ROLA, IK, SAMO,
ITON, ARAT, PRST, DN,
TALINA, ONEK, AELITA,
ARETINO, ŽIČE, AHO, KON

nagrajenci 52. številke

- 1. nagrada: JOŽE ZUPANČIČ,**
Štefetoava 34, 4208 Šenčur
- 2. nagrada: ALOJZ KLAVS,**
Balinarska pot 4, 1260
Ljubljana Polje
- 3. nagrada: TONE KREMŽAR,**
Golnik 7, 4204 Golnik

Dobitnikom čestitamo in jih hkrati prosimo,
da nam pošljejo svojo davčno številko.

nagrade

- 1. nagrada:** bon v vrednosti **7.000,00 tolarjev** za nakup knjige iz knjižnega kluba Samorog
- 2. nagrada:** bon v vrednosti **5.000,00 tolarjev** za nakup knjige iz knjižnega kluba Samorog
- 3. nagrada:** bon v vrednosti **3.000,00 tolarjev** za nakup knjige iz knjižnega kluba Samorog

Nagradno križanko izrežite in najpozneje do
15. 1. 2004 pošljite na naš naslov:
Demokracija, p.p. 4315, 1001 Ljubljana,
s pripisom "Nagradna križanka".

- **5. 1. 1852** se je v Senožečah pri Postojni rodil slovenski skladatelj Franjo Serafin Vilhar.
- **5. 1. 1892** se je v Ljubljani rodila defektologinja, publicistka in politična delavka Angela Vode. Leta 1947 je bila obsojena na Nagodetovem procesu in od maja tega leta do konca 1952 v zaporu. Nato je bila do leta 1958 brez zaposlitve.
- **5. 1. 1921** so bili v skladu z rapalsko pogodbo Slovensko primorje, Trst in Istra priključeni Italiji.
- **6. 1. 1919** je regent Aleksander izdal razglas "Mojemu narodu, Srbom, Hrvatom in Slovencem", v katerem je obljubil, da bo njegova vlada delala v polnem soglasju z narodnim predstavništvom. Na isti dan pa je čez deset let izvedel nekakšen državni udar. Suspendiral je vidovdansko ustavo, razpustil narodno skupščino in prepovedal delovanje političnih strank.
- **7. 1. 1868** se je v Preboldu rodil slovenski zdravnik, zobozdravnik in skladatelj Anton Schwab. Številne njegove pesmi so ponarodele. Najbolj znana je Je pa davi slanica pala.
- **7. 1. 1944** je zavezniško letalstvo začelo iz Italije bombardirati industrijske in prometne naprave na Slovenskem. Prvi je doživel bombardiranje Maribor, ker je okupator tam zgradil tudi tovarno letalskih delov na Tezmem. Maribor je doživel tudi največ, kar 29 zavezniških letalskih napadov. V njih je bilo ubitih 484 oseb.
- **8. 1. 1928** so primorski emigranti v Ljubljani ustanovili Organizacijo jugoslovanskih emigrantov – ORJEM, ki je v nasprotju z dotodanjimi dobrodelnimi in kulturnimi društvi imela politični program in se je zavzemala za pomoč zatiranim sorojakom v Julijski krajini.
- **9. 1. 1842** se je v Ljubljani rodil slovenski skladatelj Anton Hajdrih. Njegove najbolj znane pesmi so Jadransko morje, Pod oknom, Pri oknu sva molče slonela.
- **9. 1. 1856** se je v Globokem pri Rimskih Toplicah rodil pesnik Anton Aškerc.
- **9. 1. 1911** se je na letalskem mitingu v Beogradu smrtno ponesrečil prvi slovenski pilot in izdelovalec letal Edvard Rusjan.
- **10. 1. 1922** so se predstavniki Koroških Slovencev pritožili na Društvo narodov zaradi kršenja pravic o manjšinskem solstvu.
- **10. 1. 1991** so se v Beogradu prvič sešli predstavniki jugoslovanskih republik in se kasneje neuspešno na več sestankih pogovarjali o prihodnosti skupne federacije.
- **11. 1. 1942** je bila ustanovljena nova jugoslovanska vlada v izgnanstvu. V njej je bil Draža Mihailović minister za vojsko.
- **11. 1. 1989** je bila v Cankarjevem domu v Ljubljani ustanovna skupščina Slovenske demokratske zveze (SDZ). To je bil prvi korak v slovenski politični pluralizem.

Porodničar Anton Makovic

V Kostanjevici na Krki se je **11. januarja 1750** rodil slovenski porodničar in prvi predavatelj za medicinsko vedo Anton Makovic. Študiral je na Dunaju, kjer je 26 let star pridobil magisterij iz anatomije, porodništva in kirurgije. V Ljubljani je imel zasebno zdravniško prakso. Deloval je kot "meščanski kirurg in svobodni magister porodniške umetnosti".

Anton Makovic je izobraževal babice, in to tudi brezplačno neposredno na porodih. Na Mediko-kirurškem liceju je predaval porodništvo in od leta 1788 prvi poučeval babice v slovenskem jeziku. Leta 1782 je po porodniški knjigi za babice R. J. Steidla pripravil nemško-slovensko izdajo, ki velja za prvo slovensko zdravstveno strokovno delo. Kasneje je izdal še dva učbenika za babice.

Imenovali so ga za deželnega stanovskega kirurga, leta 1790 pa so mu prepustili skrb za organizacijo porodniške službe na Kranjskem. Zaradi strogega nastopa proti mazaštvu je imel veliko nasprotnikov. To je pospešilo njegov odhod v Idrijo, kjer je bil rudniški obratni kirurg in porodničar.

Matiček se ženi

Čeprav je Anton Tomaž Linhart napisal svojo razsvetljsko komedijo *Matiček se ženi* že leta 1790, so jo prvič lahko uprizorili šele **6. januarja 1848** v Novem mestu, torej po več kot pol stoletja.

Linhart je pri prirejanju Beaumarchaisove Figarove svatbe v izvirno predlogo posegel z mnogimi aktualizacijami. Poudaril je za naše tedanje razmere pomembne kritične osti zoper gosposko nemoralo, advokate, sodišča in vojsko, zoper omejevanje osebne in tiskovne svobode, še posebej pa zoper krivično zapostavljanje slovensčine v javnem življenju.

V Ljubljani so Linhartovo igro videli šele čez eno leto, 24. januarja 1849, ko jo je Bleiweis priredil v skladu z narodnoprubudnimi potrebami. "Oče naroda" je razširil sodni prizor in vpletel vanj zahteve po šolah na deželi, univerzi v Ljubljani in slovenskem uradovnem jeziku. Po mnogih ljubiteljskih postavitvah je *Matiček* prvo poklicno izvedbo doživel – tako sodi Dušan Mo-

ravec – v kranjskem Deželnem gledališču leta 1898 v režiji Rudolfa Inemanna.

Prvi zahodnonemški kancler

Konrad Adenauer je bil med letoma 1949 in 1963 prvi zahodnonemški kancler. Rodil se je **5. januarja 1876**. Pomemben politik je bil že pred drugo svetovno vojno. V času Hitlerjeve vladavine je bil dvakrat zaprt. Po drugi svetovni vojni je bil soustanovitelj in kasneje tudi predsednik Krščanskodemokratske stranke. Bil je pobudnik politično-ekonomske povezave Evrope in demilitarizacije Nemčije.

Stari, izkušeni Adenauer je dal zakonskim ženam naslednji nasvet: "Ne sprašujte kar naprej svojega moža, ali vas ljubi. Same dobro veste, da vas. Vam bo že kdaj to sam povedal. Pustite mu, da bere pri mizi časopis, če mu je to všeč. Naj živi v iluziji, da je svoboden človek."

Kancler Adenauer je zaupal svojim

strankarskim kolegom svoje izkušnje: "Nikoli se ne kregajte z otroki in časniki! Otroci vržejo na koncu kamen, časniki pa imajo vedno zadnjo besedo!"

Nekoč je Adenauerju argentinski predsednik Frondizi pripovedoval, da je nosil Napoleon rdeče hlače kot dokaz, da ni ranljiv. Tudi če bi bil zadet, se to ne bi opazilo.

Adenauer se je zamislil in dejal: "Sedaj šele vem, zakaj je nosil Hitler rjave hlače."

Spoštovani bralci,

uredništvo si pridržuje pravico do krajsanja pisem, ki presegajo dolžino 45 vrstic. Pisma bralcev objavljamo v skladu z načelom profesionalne novinarske etike, katere namen je služiti interesom javnosti ne glede na politično, svetovnonazorsko ali kakršno koli drugo prepričanje.

Edina ideologija medicine bodi vsakršna pomoč pacientu (trpečemu).

Tako v medicini skušamo pomagati človeku v stiski z vsemi sredstvi, ki mu olajšajo ali odpravijo gorje, in mu pri tem ne škodujemo. Ali pa, da so nasveti/ukrepi manjše zlo od tistega, ki ga obseda. In tako je resnici na ljubo treba reči, da je metadon ne redko pač manjše zlo (ali celo zdravilo) za pogubno drogo pri soljudih, ki ne zmorejo visokopraznih in drugih programov (ki so v dani situaciji seveda lahko idealni) Karitas in podobnih človekoljubnih združenj.

Metadon je torej lahko rešitev (olajšanje) za trpeče (patientes), ki so šli brez uspeha skozi vse programe odtegnitve in odvajanja, za paciente v zadnji fazi aidsa, za nosečnice z aidsom, za kriminalu zapadle itd.

Skratka, človeku moramo pomagati brez apodiktične zavezanosti eni resnici, eni knjigi... (Timeo hominem unius libri.)

Jože Darovec, dr. med., Ljubljana

Ta želja zagotovo živi v slehernem zdravem slovenskem srcu, zato naj ji prislusneje parlament, vlada in predsednik te države.

Predlagam vsem državljanom RS, zlasti vplivnim posameznikom, društvom in ustanovam, da podprejo to pobudo in jo naslovijo na vladne ustanove, ki naj do vstopa Slovenije v EU sprejmejo primeren sklep.

Naj živi samostojna, neodvisna država Slovenija!

Tone Kuntner, Ljubljana

1944 je država ob odločitvi, da končno popravi krivice iz preteklosti, navedenim žrtvam in njihovim svojcem povzročila novo krivico. V zakonih o žrtvah vojnega nasilja in o popravu krivic namreč ne prizna vojnega nasilja slovenske partizanske vojske nad domačim prebivalstvom, ampak samo nasilje okupatorja.

Že leta 1945 pa je z zakonom o partizanskem spominskem znaku 1941 borcem priznala številne ugodnosti. Ker tedanji in povojni oblastni in vojaški organi niso ukrepali, je enake pravice dodelila tudi storilcem z Lehna na Pohorju.

V prizadevanjih za priznanje pravic žrtev vojnega nasilja sledi "boj" z upravnimi enotami, ki svojcem odvzemajo pravico do izdaje državljskih listin žrtev: izpiska iz rojstne matične knjige, izpiska iz matične knjige umrlih (kljub zahtevam pristojnih za vpis že v letu 1947 umrlih niso vpisali v ustrezne matične knjige). Nevzdržno je stališče, da svojci žrtev vojne niso upravičeni do izdaje potrdil o državljanstvu za žrtve samo zato, ker so bile slednje umorjene pred sprejetjem prvega zakona o državljanstvu FLRJ. Zanimivo pa je, da se vsi drugi padli borci iz tega obdobja štejejo za državljane Republike Slovenije.

Ob 60. obletnici pohorskega zločina

Z žarom zavednih Slovencev, pred tem so delovali v narodnem gibanju na terenu, so se 4. januarja 1944 na pot osvobajanja izpod okupatorjevega jarma podali Alojz Dunaj iz Cezanjevcev, Karl Hirš iz Selnice, Friderik Hojs iz Male Nedelje, Mirko Kos iz Male Nedelje, Maksimiljan Majhen iz Svetega Ruperta, Milan Ploj iz Oseka in Ludvik Rajšp iz Cogetinc.

Ob prihodu v Pohorski partizanski odred so jim vodstveni kadri ne utemeljeno odvzeli prostost in jih obtožili plavogardizma. Ker borci namišljenih obtožb niso priznali, so jih v zunajsodnem postopku na nečloveški način mučili, umorili in zažgali.

Po skoraj šestdesetih letih je borčevska organizacija Slovenije v imenu storilcev priznala napako, skuša pa jo omiliti z vpletenostjo gestapa. Ugotovljeno je, da je na nekatere borce in funkcionarje pa-

del sum, da so sodelavci gestapa, belogardisti in plavogardisti. Zaradi sumničenj, zasliševanja in likvidacij je bilo ozračje v brigadi moreče. So žrtve koga prepoznale, morda tudi še med živečimi uglednimi (partizanskimi) funkcionarji? Zaradi nepopravljive krivice iz leta 1944 je država ob odločitvi, da končno popravi krivice iz preteklosti, navedenim žrtvam in njihovim svojcem povzročila novo krivico. V zakonih o žrtvah vojnega nasilja in o popravu krivic namreč ne prizna vojnega nasilja slovenske partizanske vojske nad domačim prebivalstvom, ampak samo nasilje okupatorja.

Sodeč po povedanem je bila sprava le družabna igra na dvorišču zgodovine. Nam bo morala po- >>

Metadon ni rešitev (1)

V zadnji številki Demokracije pravi gospod Peter Tomažič iz Slovenske Karitas takole: "Iz izkušenj menimo, da metadon ni rešitev in ga zato v svojih programih ne uporabljamo. V zadnjem času nekatere metadonski programi obljublja-jo čudeže v nekaj mesecih. Vsi pa vemo, da se še kajenja ne da odvadi tako hitro in preprosto, kaj šele odvisnosti od heroina."

Jaz bi gospodu Tomažiču, čigar prizadevanja vsekakor cenim, dejal, da tudi življenje, dejanje in nehanje človekovo, ni "hitro in preprosto". Ne dovoljuje hitrih in preprostih sodb. Morda je edino smrt dokončna, pa še ta le časna.

Metadon je v Sloveniji prišel na slab glas, ker je politika leta 1994 s pomočjo tedaj vplivnih predstavnikov medicine nekritično določila popolno liberalnost pri njegovem predpisovanju, ali bolje rečeno – distribuciji. Nikakor pa ga zaradi tega ne smemo odpraviti kar z levo roko in reči, da metadon ni rešitev. Vsa razvita Evropa ga uporablja, le da z veliko večjo mero preudarnosti in nadzora, kot smo temu priče v postkomunistični anarho-liberalni Sloveniji.

A da ne bi politiziral in napačno ideologiziral medicine.

Spomenik neodvisnosti

Vsi pokončni narodi tega sveta, ki so si v svoji zgodovini ustvarili lastno neodvisno državo, imajo v svojih glavnih mestih kak spomenik (ali trg ali kakšno drugo veličastno znamenje) svoje neodvisnosti. Po ducatu let neodvisnosti in pred vstopom v EU bi bil skrajni čas, da tudi Slovenci dobimo v glavnem mestu svoje države kak opazen znak svojega ponosa.

» jem demokracije tudi tokrat pojasniti Evropa?!

• Vasja Majhen, Ljubljana

“Referendum bi bil neustaven”

Ko sem v sobotnem Delu prebral članek muftija Osmana Đogića pod gornjim naslovom, sem se odločil, da tudi sam izrazim svoje mnenje o muslimanin in islamu. Demokracija omogoča vsem veram, da si verniki uredijo molilnice, cerkve, mošeje in druge prostore, ki jih posamezne vere določajo. Tako bodo v Ljubljani gradili džamijo. Pred časom je g. Osman Đogić že dal vedeti, da z denarjem zanjo ne bo težav, čeprav sedaj govori drugače. Pri tem so omenjali Savdsko Arabijo, kar je zelo verjetno. O graditvi islamskega centra je bilo povedanega že veliko. Želim pa poudariti, da je v Sloveniji v zvezi s tem nastalo veliko nesporazumov tudi zaradi varuha človekovih pravic, ki poenostavlja zadevo. Slovenci ne nasprotujejo graditvi džamije, kjer bi opravljali molitve ipd. verske obrede, niso proti muslimanom, Slovenci so proti islamskim centrom, kot so po raznih državah, kjer vlada islam, ki ni in ne more biti v skladu z našo zakonodajo, z našimi običaji itd. O tem, kaj tak center pomeni, ljudje ne vedo skoraj nič, varuh človekovih pravic najbrž tudi ne, delajo pa razdor med Slovenci, s tem da jih označujejo za ksenofobe in jih primerjajo z nacisti. Razdor med Slovenci je tu! Je to potrebno? Biti varuh človekovih pravic samo tistih, ki so proti katoliški veri, je za Slovenijo nepotrebno. Poslanec stranke LDS se je v oddaji Tarča skoraj zjokal in komentiral, da se Hrvaška in Srbija nikoli nista opravičili Bošnjakom za grozote, ki sta jim jih povzročili, kar je še en do-

RADIO Slovenske gorice
96,4 MHz
Ta pravi!

lig osredbovne S, 2230 Loret, tel: 02/729 02 20, 720 73 24, fax: 02/720 73 22
ELEKTRONSKA POŠTA: radio@radio-sg.si, INTERNET STRAN: www.radio-sg.si

radio cerčno

ukv - stereo - rds

90,9 MHz 97,2 MHz 99,5 MHz 103,7 MHz

kaz balkanizma, s katerim imamo čedalje manj skupnega. Kdo in komu bi se moral opravičiti, ni naša stvar in ni prav nič povezano z graditvijo džamije. V Koranu je zapisano, da je vsaka vera, ki ni muslimanska, sovražna, vsak musliman pa se je dolžan bojevati za čistost islama. V islamskem centru v Ljubljani se bodo učili tudi tega! A problem ni v tem, problem je v prihodnosti Slovenije in njenih državljanov, ki bodo morali živeti z na silo sprejetimi spremembami, ki jih neodgovorno podpira vladajoča stran, na žalost tudi “neutralna” SLS in “varuh” človekovih pravic. Po naši ustavi ima vsak državljan Slovenije pravico verovati, kar hoče, glede tega nikomur ni kršena človekova pravica. Nobena vera pa ne sme spodbujati k nasilju, kar je danes v islamu pravilo. Stalno poudarjanje varuha človekovih pravic, da smo Slovenci ksenofobični, presega okus “varuhov” demokracije. Kar se tiče muslimanskega terorja po svetu, lahko rečem, da varuh človekovih pravic te problematike ne pozna. Terorizem se dogaja že vrsto let, od 11. septembra leta 2001 pa je veliko opaznejši. Nasilno širitev islama so že naši pradedje ustavili tudi z vilami, ker drugega orožja niso imeli. Muslimani hočejo na hitro uničiti svet, najprej Ameriko, in uvesti muslimanski red. Tako razmišljajo v vseh muslimanskih deželah, ki sem jih obiskal ali sem v njih nekaj časa živel. Ali je tako razmišljanje v skladu s Ko-

ranom, ne vem, vem, da to delajo v imenu Alaha in islama. Mufti Đogić je seveda prišel v Slovenijo zelo mlad, zato nima nikakršne pravice ne podlage govoriti in zavajati ljudi, da se bojuje že 35 let (ne vem, ali je sploh toliko star). Te pravice nima tudi zato, ker slovenska država obstaja šele 13 let. To nima prav nobene zveze s stariim režimom, saj ta ni priznaval nikakršne vere, čeprav je bil bolj sovražen do Rimskokatoliške cerkve kot do drugih. Prav tako ni pošteno omenjanje nekaj desetletij, kar počne Hanžek, kot da ne ve, kdaj smo postali država Slovenija. Zakaj se ni oglasil v času “socializma” in protestiral proti vladi, ki ni hotela zgraditi džamije, če taka zahteva traja že desetletja? Komunizem tudi v nekdanji Sovjetski zvezi ni priznaval okoli 30 milijonov muslimanov, danes pa imajo z njimi težave vsepovsod, prav posebej v Čečeniji, kjer se bojujejo muslimanski skrajneži tudi iz drugih držav in hočejo na silo vzpostaviti muslimanski red. Rusi tega ne dovolijo, zato niso nič kaj nežni do teroristov, na žalost pa pri tem veliko umirajo tudi Rusi. Amerika je rekla terorizmu ne, tako tudi Rusi, in svet se zgraža. Malo pa je tistih, ki bi pogledali resnici v oči in priznali, da je svetovni terorizem zajel prav vse koticke sveta, celo tiste, kjer jim še na misel ne pride graditev kakšnega katoliškega verskega objekta. V zgodovini človeštva ni znano, da bi z ljudmi ubijali ljudi, kar sedaj počnejo musli-

manski skrajneži, ki nestrpno poudarjajo, da to počnejo v imenu Alaha in islama. Japonski kamikaze so šli v napad na vojaške cilje, muslimanski samomorilci pa gredo v napad, kakor sem spoznal, večinoma drogirani in zaslepljeni od svojih vodij, prepričani, da bodo s svojimi dejanji prišli naravnost v raj. Celotno pri palestinskih samomorilcih se vsak normalen človek vpraša, čemu se vsaj enkrat za zglod ne odpovedo nasilju, pa ne mislim, da imajo Izraelci vse prav. Prav v času svetovnega islamskega terorizma je pritisk za graditev džamije oz. trinajst džamij po Sloveniji prevelik in mu ne bi smeli popustiti. Če je muslimanom samo do molitve, naj ne pritiskajo z zahtevami po graditvi megalomanske džamije z minareti, ki ne sodijo v naše okolje. Zadostoval bi jim molilnice. Nasilno spreminjanje podobe naše dežele zagotovo ne bo obrodilo sadu, ampak bo povzročilo nesoglasja, nestrpnost, žalost, jezo. Primer nasilne širitve islama je zelo nazoren v Italiji in v Franciji, kjer so sprejeli celo zakon, da otroci (predvsem deklice) k pouku ne smejo hoditi pokriti. Džamija v Ljubljani naj bo, a naj bo skromna in na kraju, ki je za to primeren. Mufti pa bi bil lahko bolj strpen in naj ne označuje Slovencev za nestrpne.

Silvan Štokelj, Ljubljana

O odpisanih in džamiji

Kot osnovnošolec se spominjam

volitev okoli leta 1950. Bila je turbobna zimska nedelja, ko smo si za kosilo privoščili kislo zelje in prekajena svinjska rebra. Med očenašem nas je presenetil močan trk na kuhinjska vrata in za hip smo zagledali "volilnega kurirja". "Pridite ali ne - obveščeni ste!" je bilo edino, kar je izrekel. Nenadni obisk nas je vse pri mizi spravil v spontan smeh, saj smo dobro vedeli, da se z volitvami ni šaliti. Stvar je bila namreč v tem, da volišče v naši vasi do dvanajste ure ni doseglo stoođstotne udeležbe, kot so jo dosegli v sosednji vasi.

V enoumju se je torej na volitvah štela le hitrost in stoođstotna udeležba, danes pa ti vrline ne štejeta nič. Zanimivi so le glasovi volilcev, pa če je udeležba še tako pičla. Udeležba danes pač svoje pove, četo radi ali neradi slišimo.

Zdaj pa k naslovu! Do novih volitev je še manj kot leto dni in med volilci je zaznati čedalje več nemirnega duha oziroma napetosti. Kot kaže, se volilne bližine še najbolj zavedajo na levici, ki nam vlada že enajst let. Bralci, ta napetost je nastala zaradi prefinjenega iskanja "svojih volilcev", kar dejansko kaže, da je v vladajoči opciji, ki išče nove volilce, začela usihati samozavest. Dilema je namreč v tem, zakaj hoče vladajoča kontinuiteta prav v predvolilnem času končati (v svojo korist) dve stari "veliki temi", in sicer odobritev muslimanskega centra in vpis "odpisanih" v volilni imenik. Muslimanska zadeva se v Sloveniji vleče že okoli 35 let, zadeva z "odpisanimi" pa tudi že skoraj deset let. Če obe temi, ki se seveda nanašata na ljudi, pretvorimo v potencialne glasove volilcev, je to

okoli 18.000 ali še več glasov. Iz vsega navedenega se nam sedaj ponuja misel, da ni pomembno, kdo in kaj si, samo da si (boš) naš volilec. Odkrita podpora priseljencem z juga je zanesljiv namig, komu velja v prihodnje zaupati svoj glas na volitvah.

Zavzemanje in ihto za "rešitev človekovih pravic" še pred prihodnjimi volitvami gre seveda pripisati strahu vladajoče kontinuitete, da na volitvah ne bo tako zlahka pometla z zoparno opozicijo. Strah ima seveda tudi svoj zakaj, iskati pa ga je treba v slabostih njihove enajstletne vladavine. In kot sedaj kaže, se je kontinuitetna oblast teh slabosti začela zavedati. Tej oblasti je treba pripisati razsipnost in korupcijo, ki je že začela preraščati v aroganco. V svojem enajstletnem obdobju vladanja je pridelala približno 100 milijard tolarjev posredne in neposredne škode, da enormne zadolžitve države niti ne omenim. Dokaz za to so Slovincem že znane cvetke: letalo, RK, LB, SIB, Triglav, operacijske mize itd., ki so seveda v vročni zvezi s čedalje večjim številom reževev v Sloveniji in za katere moramo namenjati čedalje večje vsote državnega oziroma našega denarja.

Drugeče misleči Slovenci pa tudi tisti, ki predolgo vladanje te oblasti podpirate, ne pustimo se še naprej voditi za nos! Kot vidite in čutite, se je "med vrsticami" že začel boj za nove volilce. Priložnost za spremembo oblasti pa bomo imeli vsi. Volilna (ne)udeležba kot odraz ljudskega (ne)zadovoljstva ne bo štela, kot je štela v enoumju, čeravno je po teh časih prav v naši kontinuitetni oblasti še precej nostalgije!

Rajko Topolovec, Ptuj

Pušelj sprenevedanja

Ob koncu leta se vsaka oblast rada hvali in daje obljube. Tako je izzvenel tudi pogovor 21. decembra v klubu POP TV med novinarko Špelo Šipek in predsenikom vlade Antonom Ropom. Samo nekaj iskric. Vprašanje novinarke se je nanašalo na banko SIB, kjer so poniknile milijarde. Kdo so vpleteni, kdo so odgovorni za ta kriminal? A. Rop je odgovoril, da so pri LDS prevzeli odgovornost, in kot dokaz navedel, da se je Vika Potočnik "prostovoljno" odpovedala vsem funkcijam znotraj stranke. Tega, da je Vika Potočnik sedaj pri Viatorju in Vektorju, kjer močno zaudarja po kriminalu, seveda ni omenil. Sicer pa je še izjavil, da eldesovec iz mestne občine Ljubljana ne pozna. SIC. Šipkova je v nadaljevanju – kolikor je sploh prišla do besede – očitala, da v Sloveniji ni občutka pravičnosti. Ropov odgovor je bil, da stanje v pravosodju res ni najboljšo, vendar je ta veja popolnoma samostojna in se ne sme skrivati za vlado. Mar pravosodni minister ni član Ropove vlade? Novinarka je izpostavila splošno znano dejstvo, da so podjetja v večinski lasti države slabo nadzorovana, ker v nadzornih svetih ni nikogar iz opozicije. Ropov odgovor je bil, da so v teh svetih predvsem strokovnjaki. Seveda taki, ki vse uspešno zameglijo. Kaj pa davčni dolgovi in kdo so največji dolžniki? To so spet podjetja v večinski lasti države, ki bodo lahko svoj dolg spremenila v "lastniški delež" države. To pomeni, da bo šel dolg v breme davkoplačevalcev. Nobene besede o zaposlenih v državni upravi, čeprav je njihovo število od leta 2000 naraslo za 3.725 uslužbencev. Druga pomembna stvar za Slovenijo je izbira novega generalnega direktorja policije. Med še preostalimi kandidati je po mojem prepričanju najbolj nesprejemljiv Drago Kos, ki je v preteklosti v funkciji kriminalista grobo kršil zakone in ustavo. Posegel je v osebnostne pravice novinarja Tomaža Ranca in si nezakonito pridobil izpiske njegovih telefonskih pogovorov. Ti pogovori so se nanašali na takrat sproženo afero Vič-Holmec in Tomaž Ranc je kot raziskovalni novinar imenoval te osebe. Takratni notranji minister Mirko Bandelj je moral zaradi tega odstopiti, vendar je bil nagrajen s funkcijo generalnega sekretarja vlade. Ovdabo proti Dragu Kosu in Romanu Prahu je ovrigel znani vodja ljubljanskega okrožnega državnega tožilstva Gorazd Fišer, "varovanec" generalne državne tožilke Zdenke Cerar. Če bo notranji minister za novega generalnega direktorja policije imenoval Draga Kosa, se bo kršenje zakonov poljubno nadaljevalo, kajti česar se je Dragec naučil, to Drago dela. Kdo bo poleg komisije o tem odločal? Morda tudi nekdanji predsednik države Milan Kučan, ki mu je, kakor kaže, naklonjena skoraj vsa vladna garnitura. Se ne bomo nikoli rešili njegovega vpliva, čeprav je menda od 25. decembra upokojenec? V polnočnem klubu 26. decembra so nastopili v času našega osamosvajanja trije predsedniki, premier Lojze Peterle, predsednik skupščine France Bučar in predsednik predsedstva Milan Kučan, četrtega, pok. Jožeta Pučnika, predsednika Demosa, pa je predstavljal prazen stol. Pogovor je odlično vodila novinarka mag. Rosvita Pesek. Najbolj jasen v svojih odgovorih je bil Lojze Peterle, ki je poudaril, da je bila osamosvojitve projekt Demosa. Med drugim je omenil, kaj so v tistem kritičnem času za Slovenijo počeli v "Gibanju za mir in razorožitve", kjer je bil prvi podpisnik takratni predsednik predsedstva Milan Kučan in z njim vsi podpredsedniki razen Ivana Omana. Po Peterletu je večina tiskanih medijev ostala na starih političnih pozicijah. Tudi odnos do preteklosti je treba razčistiti, kar pa je skorajda iluzorno, kajti v tistem "klubu" so sami nedotakljivi. Glede bučnega praznovanja obletnice 9. korpusa, ki je bil ustanovljen v čast Stalinovega rojstnega dne, se je Milan Kučan sprenevedal, češ da to praznovanje ni bilo v čast Stalinu. Tokrat ne, pred pol stoletja pa je bil korpus posvečen "očetu vseh zatiranih narodov". Poljub Janeza Stanovnika na rdečo komunistično zvezdo pa je razumljiv. Nekdo, ki 60 let uživa vse privilegije, ki si jih je pridobil s služenjem in zvestobo tej zvezdi, ji dolguje zahvalo. Zvestoba do groba. Pripomba Milana Kučana, da so volitve tiste, ki pokažejo, kdo je vreden zaupanja, zasluži odgovor. Vsi največji samodržci novejšje zgodovine od Stalina, Hitlerja, Tita, Maa, Castra in še bi jih lahko našli so bili izvoljeni. Nekateri celo s 110 odstotki glasov, na primer Slobodan Milošević, Tito nikdar manj kot z 98 odstotki, enako Hitler in Stalin. Taki izidi volitev so dokaz, da je narod pod terorjem ali pa da je neumen.

Marija Vodišek, Ljubljana

GOOD VIBRATIONS
107.8 MHz

RADIO VELENJE

www.radiovelenje.com
Naš čas, d.o.o. Kidričeva 2a, Velenje
tel. 03/ 897 50 03, fax: 03/ 5869 263

Rimsko steklo Slovenije

Monografija Irene Lazar prinaša celovit opis razvoja steklarstva na slovenskih tleh od prazgodovine do 5. stoletja.

V prvem delu predstavlja tipološko in kronološko ovrednotenje rimskodobnega steklenega gradiva z območja današnje Slovenije, v drugem pa obravnava dokaze o lokalni proizvodnji stekla v rimski dobi pri nas. Uvodoma je razložena uporabljena terminologija in steklarske tehnike, ki so jih poznali rimski steklarji, in njihov kronološki okvir. Stekleno gradivo je obravnavano v treh večjih skupinah glede na tehniko izdelave: steklo, izdelano v kalupu, steklo, pihano v kalup, in prosto pihano steklo. Najstarejše stekleno gradivo je znano iz konca 1. stol. pr. Kr. Izhaja iz severnoitalskih steklarskih delavnic in so ga k nam uvažali prek Akvileje. Količina steklenega gradiva konec 1. stol. se poveča za več kot 100 odstotkov v primerjavi z avgustejsko-tiberijskim obdobjem. Večino izdelkov predstavljajo predmeti za vsakdanjo rabo, t. i. namizno in shrambeno posodje. V 2. in 3. stol. potrebe po steklenem posodju v nekaterih središčih že pokrivajo tudi domače delavnice (Celeia, Poetovio). Najobsežnejša odkritja so znana iz Poetovione, kjer so našli ostanke steklarske proizvodnje na Hajdini, v Rabelčji vasi in na Panorami. V 4. stol. so stekleni izdelki začeli upadati, saj se gospodarske razmere slabšajo. V 5. stol. so v uporabi le še posode za pitje in steklene svetilke. Knjiga, v zbirki *Opera Instituti Archaeologici Sloveniae* jo je izdala založba ZRC, je bogato ilustrirana.

Fran Saleški Finžgar

V zbirki Monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev pri založbi Litera je izšla monografija o Franu Saleškem Finžgarju.

Finžgar je eden najpomembnejših slovenskih pisateljev s konca 19. in prve polovice 20. stoletja. Njegov literarni opus je zelo obsežen in dokaj raznovrsten. Prva zvrst mu je bila proza, a je pisal tudi drame, pesmi, potopise, eseje, gledališke in književne ocene ter posvetna in religiozna razmišljanja. Svoje ljudstvo je pomagal razsvetljevati tudi z urejanjem publikacij, v katere je sam mnogo pisal. To so bile predvsem publikacije Mohorjeve družbe in revija *Mladika*. Kot pisatelj je bil zelo priljubljen. Sodobna kritika, ki je zvesto spremljala njegovo delo, je posebej cenila njegovo domače, ljudsko, sočno izražanje. Finžgar še danes velja za berljivega pisatelja, ki nam ima še vedno marsikaj povedati. Njegova "povest davnih dedov" *Pod svobodnim soncem*, ki je bila mnogokrat ponatisnjena, sodi v sam vrh naše prozne literature. Nič manj niso vredne njegove kmečke zgodbe, s katerimi je naše tradicionalno ljudsko pripovedništvo povzdignil na visoko estetsko raven. Pisal je za stare in mlade, za preproste ljudi in izobražence. **Jože Šifrer**, urednik njegovega zbranega dela, je zdaj o Finžgarju napisal še izčrpno monografijo.

JOŽE ŠIFRER

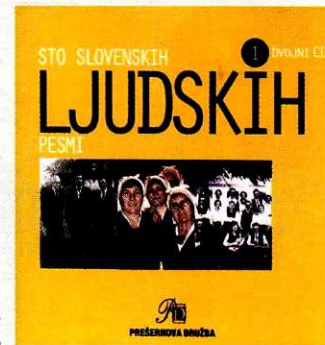
FRAN SALEŠKI FINŽGAR
MONOGRAFIJA

LITERA

Sto slovenskih ljudskih

V zbirki Sto slovenskih je Prešernova družba izdala komplet štirih zgoščenek, na katerih je sto ljudskih pesmi.

Sto ljudskih pesmi slovenskega etničnega območja je izbor napevov, ki so jih v zadnjih 30 letih peli domačini, torej pravi ljudski pevci, v različnih etničnih pokrajinah Slovenije, tudi v zamejstvu. Ohranjene so v avtentični, dokumentarni zvočni podobi v arhivu *Radia Slovenija*. Izbor pesmi ponuja značilno, a hkrati raznoliko podobo slovenskega ljudskega izročila, tistega dela, ki še živi ali pa je še ohranjen v živem spominu današnjih Slovencev. Ljudska pesem je za vsakega, ki ima rad domače petje ali celo rad sam zapoje, privlačna zbirka pa "zapelje" še druge, zlasti v mestih živeče prebivalce, mlajše rodove, Slovence po svetu in tujce, ki jih zanima zvočnost slovenske pokrajine. Štiri zgoščenke omogočajo neposredno srečanje bralca in poslušalca s pravo, neprirejeno, avtentično podobo slovenskega ljudskega petja. Na prvi zgoščenki so ljubezenske (od *Snoč pa dav je slanica padla do Oj, ti španič moj, kaj ti jes povem*), na drugi so pripovedne, stanovske in nabožne (od *Po vrtu je špancirala do Bratec iz Ljubljance, ta prvo mi povej*), na tretji so obredne in praznične (od *Pa je bla uohcet u Kangalileji do Celu noč okol hodimo*), na četrti pa še 31 drugih (od *Nunaj, nunaj, sinek moj do Že dolgo nismo pili ga, pili ga*). Pesmi je izbrala Jasna Vidakovič in napisala tudi spremno besedilo v priloženem priročniku.

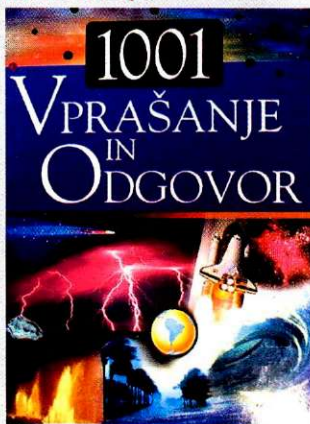

1001 vprašanje in odgovor

V priročniku 1001 vprašanje in odgovor so zajeta tri področja: vreme in podnebje, svet okoli nas in vesolje.

Na katera vprašanja npr. daje odgovore poglavje o vesolju: kaj vse je v vesolju, kaj je osončje, zakaj je na zemlji življenje, ali je na Merkurju led, zakaj je Venera ubijalski planet, kako daleč je Luna, je na Marsu kdaj bilo življenje, kaj so asteroidi, bi Jupiter lahko postal zvezda, kaj so Saturnovi prstani, zakaj je Uran podoben sodu, ali je Pluton v resnici planet, kako kometi dobijo repe, koliko metoroitov prileti na Zemljo, kako vroče je sonce, kje se rodijo zvezde, kako hitro potuje svetloba, kaj so otoška vesolja, kdaj se je pojavila astronomija, kdo je izumil teleskop, kako sateliti pridejo v vesolje, kaj je vesoljska doba, kaj je Space Shuttle, kaj je ionski pogon, kako gradimo vesoljske postaje, kaj je vesoljska znanost, zakaj je vesolje nevarno, kako krmari vesoljska sonda, kaj je satelit, ali obstajajo še druga osončja? Odgovori na vsako od teh vprašanj so podani na dveh straneh velikega formata. Vse ilustracije v tej knjigi so barvne, vključno z več sto fotografijami, posebej pripravljenim slikovnim gradivom ter shemami in kartami. Na koncu tega velikega ilustriranega priročnika (192 strani), izdala ga je radovljiška založba Didakta, je tudi slovarček strokovnih izrazov in izčrpno abecedno kazalo s prek 1.300 gesli.

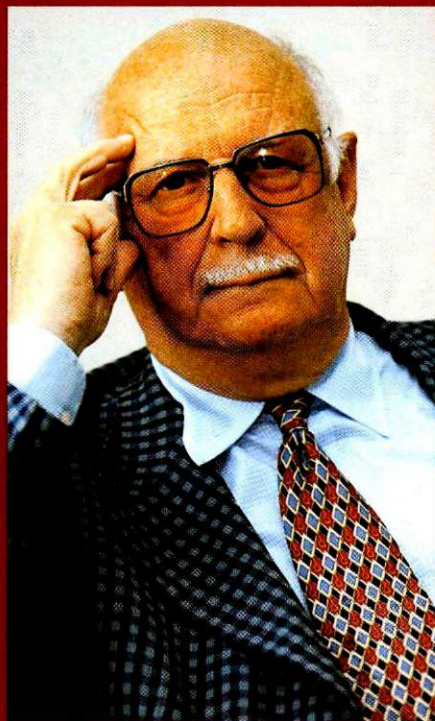
I. Ž.

Priповed o življenju, v katerem je avtor doživel na stotine nevarnih in zanimivih dogodkov.

MED SVOBODO IN RDEČO ZVEZDO

Dušan S. Lajovic

Knjiga obsega 350 strani napetega in zanimivega branja. Priloženo naročilnico pošljite na naslov: Nova Obzorja, d. o. o., Komenskega 11, 1000 Ljubljana. Knjigo lahko naročite tudi na telefonski številki: 01-434-54-63 ali na elektronskem naslovu: obzorja.narocnine@siol.net ali plačate v tajništvu založbe na Komenskega 11 v Ljubljani.

Napeta avtobiografska pripoved Dušana S. Lajovca, zavednega Slovence, uspešnega poslovneža in nekdanjega častnega generalnega konzula Republike Slovenije na Novi Zelandiji.

Priповed o življenju, v katerem je avtor doživel na stotine nevarnih in zanimivih dogodkov. Mnogokrat je ostal živ in zdrav predvsem zato, ker je tudi v najtežjih preizkušnjah ohranil vedrino in smisel za humor, ki ga spremljata še danes. Sin znanega ljubljanskega tovarnarja Lajovca, ustanovitelja Saturnusa in Tube, se je skozi burno obdobje druge svetovne vojne prebijal kot ilegalec Kraljeve vojske v domovini, kot obveščevalec za potrebe zaveznikov v boju z nemškimi okupatorjem in komunističnimi partizani. Po vojni je delal za angleško obveščevalno službo, pomagal demokratični emigraciji v zamejstvu, študiral v izgnanstvu in nato odšel v Avstralijo, kjer je začel novo življenje kot navaden delavec. Komunistična policija mu je doma zaprla starše in zaročenko, ki jo je grobo zasliševal znani udbovec in donedavni svetovalec Milana Kučana dr. Zdenko Roter. Avtor opisuje tudi novo življenje v Avstraliji, kjer postavi na noge Impact International, uspešno podjetje s tovarnami po vsem svetu, in svoje vezi z domovino, ki je za desetletja potonila v močvirje komunističnega enoumja. Ob osamosvojitvi se prvič vrne v domovino

in doživi napad JLA na Slovenijo junija 1991. Z vsemi močmi dela za mednarodno priznanje Slovenije in Avstralija ter Nova Zelandija predvsem po njegovi zaslugi Slovenijo priznata med prvimi.

Postane častni konzul na Novi Zelandiji in še naprej pomaga demokratičnim procesom v Sloveniji. Prizadeva si za resnico o preteklosti in zbere številne dokumente in druge dokaze o kršenju človekovih pravic v času komunističnega režima. Spozna ljudi, ki so bili nekoč na drugi strani in želijo sedaj popraviti napake iz preteklosti. Veliko ve o ljudeh, ki so v Sloveniji še vedno na oblasti. Kako je prišel do seznamov Udbe, na katerih je tudi sam kot strogo nadzorovana oseba, ki ji je bil vse do leta 1990 prepovedan prihod v domovino? Vse to in še več v knjigi, ki posveti v doslej temačne kote slovenske polpreteklosti.

V knjigi je objavljen tudi obsežen seznam glavnih sodelavcev Udbe.

Naročilnica

Po posebni založniški ceni 6.200 SIT nepreklicno naročam knjigo
Dušana S. Lajovca MED SVOBODO IN RDEČO ZVEZDO

ime in priimek: _____

datum: _____

ulica: _____

kraj, poštna št.: _____

podpis naročnika: _____

V ceni je všteti DDV, ni pa všteta poštnina.

Warm and Life.

